

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

**Pohled na výchovu předškolního dítěte očima dnešních
rodičů a pedagogů**

Vypracovala: Edita Dudková

Vedoucí práce: Mgr. Josef Nota, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích,

2017

.....

Edita Dudková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Josefu Notovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky a také za ochotu a podporu, jež mi dodávaly více nadšení a odhodlání při tvorbě této práce.

Dále děkuji všem rodičům a pedagogům předškolních dětí, kteří mi věnovali svůj čas a poskytli mi rozhovory.

Na závěr patří poděkování mé rodině a blízkým, kteří pro mě byli oporou nejen během psaní mé bakalářské práce, ale i po celou dobu mého studia.

Abstrakt

Hlavním cílem bakalářské práce je zjišťování individuálních výchovně-vzdělávacích norem u dětí předškolního věku v běžných mateřských školách z pohledu pedagogů předškolního vzdělávání a jejich rodičů. V teoretické části jsou popsány základní pojmy a definice pro hlubší vhled do dané problematiky. Praktickou část tvoří kvalitativní výzkum, zjišťující výchovný postoj a chápání dítěte předškolního věku z pohledu rodičů a pedagogů předškolních dětí. Součástí práce je realizace výzkumu na základě kvalitativních nástrojů: rozhovory s předškolními pedagogy běžných mateřských škol a rodiči předškolních dětí, jako potřebný materiál k následné analýze.

Klíčová slova: rodina, výchova, mateřská škola, osobnost dítěte předškolního věku, osobnost pedagoga předškolní výchovy

Abstract

The main object of this bachelor thesis is to find individual - educational and standards in preschool children in usual kindergarten from the point of view of preschool educators and their parents. The theoretical part describes the basic concepts and definitions for a deeper insight into the given issue. The practical part consists of qualitative research, identifying the educational attitude and understanding of the preschool child from the point of view of parents and pre-school teachers. A part of the work is the realization of research based on qualitative tools: interviews with pre-school educators in usual kindergartens and parents of preschool children as a necessary material for subsequent analysis.

Key words: family, upbringing, kindergarten school, pre-school child's personality, pre-school teacher's personality

Obsah

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYMEZENÍ STĚŽEJNÍCH POJMŮ	10
1.1 Výchova	10
1.2 Dítě předškolního věku	12
1.3 Rodiče	14
1.4 Pedagog mateřské školy	15
Akceptace	15
Empatie	16
Autentičnost	16
1.5 Rodina	17
Rodina úplná	19
Rodina neúplná	19
Rodina doplněná	19
Rodina vlastní	20
Rodina nevlastní a náhradní	20
1.6 Rozpad rodiny. Rozvod	20
Citová deprivace	21
2. Historické proměny výchovného procesu	22
2.1 Pravěk	23
2.2 Starověk	24
2.2.1 Starověké Řecko	24
2.2.2 Starověký Řím	25
2.3 Středověk	26
2.4 Novověk	27
2.4.1 Osvícenství	27
2.5 Devatenácté a dvacáté století	28
3. VÝCHOVNÉ STYLY A METODY	28
3.1 Současná česká rodina	31
3.2 Současná mateřská škola	32
3.3 Vliv výchovných stylů na osobnost dítěte předškolního věku	35
II. PRAKTICKÁ ČÁST	37

4. Výchova dětí a současnost.....	37
4.1 Výzkumný cíl.....	37
4.2 Stanovení výzkumných otázek	37
4.3 Výzkumné metody.....	38
5. Rozhovory s respondenty.....	39
5.1 Struktura rozhovorů	40
5.2 Analýza výsledků rozhovoru	41
5.2.1 Shrnutí výsledků rozhovoru s konkrétními rodiči dětí předškolního věku.....	41
SHRNUTÍ.....	58
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	61
SEZNAM PŘÍLOH	63
Příloha č. 1.....	64
Příloha č. 2.....	65
Příloha č. 3.....	66
Příloha č. 4.....	69
Příloha č. 5.....	70
Příloha č. 6.....	110
Příloha č. 7.....	130

ÚVOD

„Člověk nemiluje děti, protože jsou to děti, ale zamiluje si je skrze náklonnost, která vzniká při jejich výchově.“ (Gabriel García Márquez)

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala z několika důvodů. Jedním z nich byl fakt, že jsem nedávno žila v kompletní rodině, kde měl na výchovu dětí stejný vliv jako já i otec našich dětí. Po rozpadu manželství začaly s výchovou dětí značné komplikace a já se sama sebe ptala, kde je jejich příčina. Dále z důvodu, že krátce pracuji v mateřské škole, kde se děti nejenom vzdělávají a připravují na vstup do základní školy, ale vhodnou výchovou se formují a připravují pro jejich další život. Dívám se tedy na problematiku výchovy jako matka dvou synů a zároveň jako učitelka mateřské školy.

Téma výchovy mne zajímá i z důvodu mého dětství. Ani já jsem nezažila klasickou výchovu, tedy otec - matka - děti. Má maminka, ambiciózní lékařka, pracovala na druhé straně republiky, jezdila domů pouze občas a jenom na víkendy. Otec byl pracovně taky dlouhé týdny pryč a výchovu mne a mé sestry obstarávala především matka matka, tedy moje babička.

Jsem si jistá, že její výchova mne velmi ovlivnila a má dodnes vliv na výchovu mých dětí i při mé práci učitelky v mateřské škole. Často tedy přemýšlím nad tím, jak bych asi byla vychovávána já svými rodiči a jaký by měl dopad jejich výchovy na mé další výchovné působení.

Snad každý pedagog nebo rodič občas přemýšlí nad efektem své výchovy a klade si otázky, zda jsou jeho výchovné kroky správné, zda dokáže předat dítěti ze sebe to nejlepší a nejvhodnější pro jeho další život. Stejně tak rodiče často pochybují, zda zvládají dobře svou rodičovskou roli ve výchově svých potomků. Snaží se připravovat dítě na další život a předpokládají, že z dítěte, o které pečují a vychovávají jej, jednou vyroste dospělý samostatný člověk, který se dokáže uplatnit v lidské společnosti, založí a vybuduje dobrou rodinu a bude šťastný a spokojený. Podobným způsobem přemýšlí i poctivý pedagog, který si klade za cíl vychovávat a vzdělávat dítě od mateřské školy, která je první vzdělávací institucí dítěte. Na předškolní dítě, které navštěvuje mateřskou školu má tedy výchovný vliv jak rodina, tak prostředí mateřské školy, které dítě navštěvuje.

Mezi rodiči a pedagogy však jsou velké rozdíly v pohledu na výchovu předškolního dítěte, každý klade ve výchově důraz na něco jiného, používá rozdílných výchovných metod. Důležitá je spolupráce mezi rodinou a mateřskou školou a v neposlední řadě především šťastné, spokojené a milované dítě.

Zodpovědný rodič a pedagog tak stojí před nelehkým úkolem. Pro děti je nezbytné ve výchově formovat jejich postoje, utvářet jejich hodnoty, naučit je sociálním dovednostem. Každý rodič i pedagog se k výchově staví jinak, klade si jiné podmínky i požadavky, na to či ono klade větší důraz. Různorodost těchto pohledů na výchovu lze pozorovat právě u dětí předškolního věku.

Zaručený recept na vhodnou výchovu nelze najít. Přesto existuje celá řada možností a doporučení, jaké výchovné postupy jsou vhodné a čeho by se měli rodiče, vychovatelé a pedagogové vyvarovat.

U výchovy předškolních dětí je velmi nutná spolupráce rodičů a pedagogů. Každý z nich však klade důraz na jinou složku výchovy a každý od dítěte očekává něco jiného. Rodič může být k dítěti více benevolentní a naopak pedagog může vychovávat spíše didakticky. Míru výchovného působení ovlivňují také prarodiče, sourozenci a další příbuzní. Dále také prostředí a podmínky, kde dítě vyrůstá.

Skloubit výchovu proto není snadný úkol. I tyto důvody mne vedly k napsání mé bakalářské práce. Věřím, že tato práce alespoň částečně poodhalí problematiku výchovy předškolních dětí.

Bakalářská práce je rozčleněna na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část práce objasňuje základní pojmy a definice pro hlubší vhled do problematiky a klade si za cíl přiblížit toto stále aktuální téma a s ním související skutečnosti.

V praktické části si práce klade za cíl předložit konkrétní pohled rodičů a pedagogů na výchovu a vzdělávání dětí předškolního věku, jak k dítěti přistupují, jak jej chápou, vnímají a jaké volí výchovné strategie. Samotným kvalitativním výzkumem se pokusíme zjistit jednak postoje rodičů k výchově dětí, dále pedagogů, a dále vzájemné interpersonálními

vztahy mezi všemi zúčastněnými. V kvalitativním výzkumu budeme využívat metody rozhovorů. Půjde o kvalitativní sondu založenou na názorech a postojích při výchově dětí v rodině a mateřské škole. V práci se budeme pokoušet proniknout pod povrch zkoumaného problému. Zásadní devizou je přímý kontakt s účastníky šetření, který podává, přestože v omezenějším rozsahu, více důkladnějších informací, než by byl pouhý sběr při empirickém výzkumu dat. Otázky budou směřovat jak na rodiče, tak na pedagogy. Domnívám se, že otázka výchovy byla, je a nadále zůstane stále aktuálním tématem.

„Vzdělání je prostředkem ke zlidštění člověka...aby každý člověk byl celistvě vzdělán, správně jsa vycvičen nikoli jen v nějaké jediné věci, nebo v několika málo, nebo v mnohých, nýbrž ve všech, které dovršují podstatu lidskosti...“ (J. A. Komenský)

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ STĚŽEJNÍCH POJMŮ

Kapitola je zaměřena na vymezení stěžejních pojmů a pro uvedení do problematiky je seznámení s těmito pojmy důležité.

1.1 Výchova

Výchovou se zabývá především pedagogika.

Pedagogický slovník definuje výchovu jako proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Různá pojetí výchovy byla ovlivněna sociokulturními podmínkami, odlišnými koncepcemi pojetí člověka, akcentací jednotlivých stránek výchovného procesu. Někteří autoři chápou výchovu jako řízený proces ovlivnění nehotového člověka pedagogem nebo institucí se snahou podříditi jej normám společnosti i instituce (např. G. A. Lindner, R. Hubert, J. Leif). Další akcentují úlohu samotného vychovávaného jako subjektu vlastního formování a zvýrazňují podíl vlastní osobnosti na jejím utváření (J. J. Rousseau, J. Dewey, E. Key, C. Freinet a další). Třetí proud vychází z interakce mezi pedagogem a žákem (např. D. S. Peters, G. Mialaret aj.). Účinnost výchovy je závislá na míře přijetí a zvnitřnění výchovných vlivů vychovávaným jedincem, k čemuž dochází, je-li jedinec otevřen pedagogickému působení, pokud odpovídá jeho zkušenostem a také pokud se v jeho vědomí vytvoří potřeba zdokonalovat se, stát se subjektem vlastního utváření. Neúčinnost pouze verbálního působení je nahrazována účinnější organizací zkušenosti vychovávaného. Z moderního hlediska je tak výchova především procesem záměrného, cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek, které umožňují optimální vývoj a rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulují jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností. (Průcha, 2003)

Na rozdíl od klasických definic výchovy nechápe Matějček výchovu jako jednosměrně záměrné, cílevědomé působení aktivního vychovatele na pasivního vychovávaného, ale

naopak uvádí, že „...*dospělý, moudřejší a zkušenější vychovatel je tu současně ovlivňován svým malým, nevyspělým, hloupoučkým dítětem.*“ (Matějček, 1994, s. 40). Lze tedy říci, že při výchově dochází současně k vzájemnému působení mezi dvěma nebo více lidmi, kteří se vzájemně ovlivňují.

Dále uvádí, že výchova má značný vliv na utváření osobnosti dítěte. Hlavními znaky jsou záměrnost, cílenost a systematickosti. Dítě je prakticky vychováváno neustále a dodává, že ve výchovných cílech je vždy určitý systém, pořadí důležitosti, přestože si to zcela jasně jako vychovatelé neuvědomujeme. Na formování osobnosti dítěte se výrazně podílí i nezáměrné působení rodičů, vychovatelů (např. péče, učení, vedení). „...*Děti nejvíc vychováváme, a to většinou kupodivu docela dobře, když na to vůbec nemyslíme.*“ (Matějček, 1996, s. 8). Současně klade důraz na povzbuzování dětí k samostatnosti, odvaze, nebojácnosti již od útlého věku a tvrdí, že by děti neměly trpět nedostatkem rodičovské lásky, vřelosti a porozumění. (Matějček, 2007)

V přirozené láskyplné výchově chápe dítě sebe jako střed rodinného soužití. Tento stav je vývojově zákonitý a platí pro všechny děti, ať jsou součástí sourozenecké skupiny anebo jsou jedináčky. U dětí, které v době mezi jedním a čtvrtým rokem věku sourozence nemají, bývá tato fáze intenzivnější a delší.

Úvahy, jsou-li v chování a jednání dítěte více uschovány vrozené dispozice nebo jej určuje způsob výchovy, se v průběhu dějin mění. Byly doby, kdy byla dáována názorová přednost vrozeným možnostem – J. J. Rousseau – 18. Století, M. Montessori – poč. 20. stol. Také období, kdy se více věřilo výchově – J. A. Komenský – 17. stol., J- Locke – 17. stol., R. Steiner – 20. stol. A. B. Watson, který je znám tím, že ve 30. letech 20. stol. prohlásil: „Dejte mi tucet zdravých dětí, dobré prostředí k jejich výchově a já Vám z nich vychovám jakéhokoliv odborníka.“ (Koťátková, 2008)

Kromě rodiny ovlivňují výchovu dítěte z řad dospělých také zástupci různých sociálních institucí, se kterými jsou děti konfrontovány. Tyto instituce průběžně mění svou podobu, čímž se sociální zkušenosti dnešních dětí v mnoha aspektech výrazně liší od zkušenosti dřívějších generací. Jejich vliv na sociální chování dítěte závisí na interakci s intelektuálním a sociálním vývojem dítěte (Hoskovcová, 2006).

Existuje spousta lidí, kteří jsou pro vývoj dítěte významní. Je to však především rodina, pedagogové a ostatní vrstevníci, se kterými se dítě pravidelně setkává. Bruceová (1997), dle shodných názorů na dětství a výchovu nejvlivnějších průkopníků předškolní výchovy W. Fröbela, M. Montessori a R. Steiner, kteří zasáhli do hlavních výchovných směrů v Evropě a Severní Americe, shrnuje předškolní výchovu do následujících 10 principů:

- na dětství se pohlíží jako na součást života, a ne pouze jako přípravu na dospělost, tudíž i výchova je chápána v přítomnosti, nikoli jako výcvik či příprava na pozdější období
- důležité je dítě jako celek; důraz je kladen na zdraví tělesné i duševní, nutnost pocitů, přemýšlení a duchovních prožitků
- učení nelze rozškátulovat, vše je vzájemně propojeno
- významná je vnitřní motivace, která přechází v činnost, jíž dítě samo iniciuje a řídí
- důraz na sebe sebeovládání, sebedisciplinu
- vývoj dítěte se dělí na specifická stadia
- výchovu a vzdělávání dítěte je třeba začít od toho, co již dítě umí a zná, nikoli od něčeho, co neumí
- dítě má svůj vlastní vnitřní život, který vyjádří za příznivých podmínek; patří sem také schopnost reprezentace
- pro dítě jsou velmi důležití lidé – dospělí i vrstevníci, s nimiž vstupuje do vzájemného kontaktu
- výchova dítěte je chápána jako vzájemné působení mezi dítětem a vnějším prostředím, zahrnujícím ostatní lidi i vědění samo o sobě

1.2 Dítě předškolního věku

Dítě je člověk v prvním období svého života. Období dětství není obecně ostře ohraničeno. V některých kontextech se za počátek dětství považuje narození, v jiných souvislostech se za dítě (nenarozené dítě) považuje i plod. V dalších kontextech je konec dětství ztotožňován s dosažením dospělosti, zatím co z jiného pohledu se fáze dospívání (adolescence, mladistvý věk atd.), nebo její část k dětství již nepočítá. Období dětství a jeho kvalita významně ovlivňuje další životní etapy. Je to období velmi složité, spojené s

řadou změn, kterými dítě prochází. Současná úroveň vědních oborů je zdrojem poznatků, které pomáhají ke zdravému vývoji jedince, jsou cenné pro všechny, kteří se na výchově dětí podílejí. (Šmelová, 2008)

Sociologie a její součást sociologie dítěte se zaměřuje na sociální aspekty života dítěte.

Pediatric řeší otázky zdravotního stavu dítěte a to oblast prevence, diagnostiky, rehabilitace, psychologické a výchovné péče o dítě v prostředí rodiny, kolektivních a zdravotních zařízení, péče o ohrožené a postižené děti apod.

Psychologie dítěte studuje psychický vývoj jedince od jeho narození až po období dospívání.

Biologie dítěte představuje podobor biologie člověka. Zabývá se věkovým obdobím jedince od narození až do patnácti roků. Zprostředkovává poznatky z oblasti zrání dítěte, pojednává o jeho zdravém biologickém vývoji, ale i o poruchách a poškození dětského organismu.

Pedagogika řeší otázky týkající se dítěte jako subjektu výchovy a vzdělávání se zaměřením na vztah mezi vývojem dítěte a jeho vzdělávacími možnostmi, a to v souvislostech zrání po stránce tělesné i psychologické.

Předškolní pedagogika se zabývá otázkami výchovy a vývoje dítěte.

Období předškolního věku je zpravidla vymezeno od třetího do šestého roku věku dítěte, je charakteristické stabilizací jeho vlastní pozice v okolním světě, diferenciací vztahu dítěte k okolnímu světu. Je to čas neustálé tělesné i duševní aktivity, značného zájmu o okolní jevy, potřeby sebeprosazení a zároveň doba, která je nazývána obdobím hry, protože je to právě hravá činnost, v níž se především projevuje aktivita dítěte. V tomto období je provázeno vývojovými zvláštnostmi, změnami v různých oblastech biologického a psychosociálního vývoje. V pěti až šesti letech již dítě postupně dozrává jak v oblasti tělesné, tak emoční, sociální a intelektové. V tomto věku je dítě většinou přátelské, společenské, nabývá sebevědomí. Svět se mu rozšiřuje za hranice domova, rodiny i mateřské školy, neustále se rozvíjí ve všech oblastech vývoje a zdokonaluje se. (Vágnerová, 2002)

1.3 Rodiče

Rodina je pro dítě nejvýznamnějším prostředím, které zajišťuje primární socializaci dítěte. Rodiče představují pro dítě nositele citového bezpečí, jistoty a důvěry, jsou pro ně oporou.

Otec i matka si přinášejí své vlastní zkušenosti pro výchovu dětí ze své původní rodiny. To, jak prožívali působení svých rodičů, ovlivňuje do jisté míry jejich současné rodičovské chování. Na jejich způsob výchovy mají vliv jejich osobní zkušenosti a vlastnosti jejich rodičů, jejich vzájemný vztah a osobní obtíže.

Způsob rodičovské výchovy zahrnuje především dva vzájemně spjaté aspekty:

- kvalitu emočního vztahu k dítěti:
 - kladný emoční vztah – výrazná převaha kladných projevů (dospělí dítě oceňují, radují se spolu s ním, berou vážně jeho starosti)
 - střední emoční vztah – projevy kladné i záporné relativně vyrovnané, ovšem může nabývat podoby záporně-kladného vztahu tzv. ambivalentní vztah (situace, kdy jeden z rodičů má vztah kladný, zatímco druhý spíše chladný či odmítající, případně se chová tak, že sděluje verbálně jinou informaci, než neverbálně)
 - záporný emoční vztah – převažují projevy záporné a odmítavé, kdy dítě necítí a neprožívá jasnou emoční podporu a porozumění rodičů; dítě totiž nedokáže příznivé citové vazby pouze racionálně pochopit (nestačí domnívat se, že každý rodič má své dítě rád...dítě toto musí cítit a prožívat)
- formu výchovného řízení – požadavky a volnost – každá výchovná situace předpokládá, že jsou na dítě kladeny určité nároky a dospělí určí, jak a zda budou kontrolovány; míra a rozsah, způsob kladení, stupeň kontroly či volnosti následně vytvářejí základy výchovného řízení v rodině
 - silné řízení – velké množství úkolů a požadavků, důsledná kontrola
 - střední řízení - přiměřená míra nároků a požadavků bez důsledné kontroly
 - rozporné řízení – zahrnuje množství požadavků, ovšem bez příslušné kontroly

Oba tyto aspekty se vzájemně kombinují a ovlivňují volbu i způsob užití výchovných prostředků (včetně odměn a trestů) a zároveň působí na prožívání, chování dítěte, které

je ovlivněno prožíváním a chováním dospělého. Výchovný styl je součástí životního stylu. Sociokulturní podmínky a výchovné tradice se do stylů výchovy promítají. Vnímá-li dítě, že je rodiče milují, kladou na ně přiměřené nároky a požadavky, akceptují je, jedná se jistě o optimální výchovné prostředí pro jeho všestranný rozvoj. (Gillernová, 2002)

1.4 Pedagog mateřské školy

„Všechno, co opravdu potřebuji znát o tom, jak žít, co dělat a jak vůbec být, jsem se naučil v mateřské škole.“ (Robert Fulghum)

Tento citát jasně vystihuje důležitost institucionální předškolní výchovy a současně důležitost pedagoga.

Učitel je jedním z nejdůležitějších aktérů vzdělávacího procesu, který je profesně kvalifikovaným pedagogickým pracovníkem, což mu umožňuje vykonávat povolání učitele (Průcha et al., 2008).

Jak uvádí Opravilová (1988), díky mnoha výzkumům byl vytvořen seznam vlastností úspěšných pedagogů, a tím se definovala osobnost úspěšného pedagoga. Mezi tyto vlastnosti je zařazován jako nejdůležitější vztah k dětem a umění dítě motivovat v jeho učení a chápání. Na druhé místo je možné zařadit pedagogický takt, projevující se uměním navázat kontakt a ochotou spolupracovat. Důležité jsou i organizační předpoklady, zkušenosti v práci s dětmi i schopnost výchovně působit na sebe sama. Dotváření osobnosti pedagoga je napomáháno sebevýchovou, sebekontrolou a sebeovládáním.

Vědomosti a dovednosti jsou určitými dispozicemi, kterými by měl každý učitel oplývat. Nehledě na to, osobnost učitele je to, co nejvíce ovlivňuje profesní výkon. Jak samotná profese, tak i veřejnost z řad rodičů považuje u osobnosti učitele charakter za důležitý. Charakter je determinován jako ta část osobnosti, která má převážně význam společenský, sociální a hlavně morální. (Čáp, Mareš, 2001)

Důležité je také, aby pedagog dítě akceptoval, byl empatický a autentický. Právě tyto tři pojmy vychází z přístupu, jehož představitelem je humanistický psycholog Carl R. Rogers.

Akceptace

Pod slovem akceptace si lze nejlépe představit přijetí, uznání a otevřenost vůči druhým, bez ohledu na to, zda souhlasíme s jejich chováním nebo názory. Jde o umění poskytnout

prostor pro projev a názor druhému bez pochyb, s úctou a respektem. Akceptace se vztahuje na schopnost přijímat druhé se všemi odlišnostmi včetně fyzických, duševních, sociálních či duchovních. Být akceptován druhým je pro člověka důležitou potřebou pro jeho existenci. A přesně takto by učitelka/učitel měli, jak zmiňují Gillernová a Mertin (2003), přistupovat ke každému dítěti. K jednotlivým dětem je potřeba přistupovat individuálně, protože každé se ocitá na jiné vývojové úrovni.

Empatie

Jedná se o to, přijmout sociální roli jiného člověka, pohled na lidi, problémy a události z jiné perspektivy. Je to důležitá etapa při formování morálních hodnot v morálním vývoji (Průcha et al., 2008). Empatický člověk, jak uvádí Gillernová a Mertin (2003), je schopen se vcítit do druhého, do jeho momentálního stavu nebo situace, ve které se zrovna teď nachází. Nestačí se ovšem jen umět vcítit do situace druhého, ale také druhému porozumět a přitom zůstat sám sebou. To, že nesouhlasíme s názorem druhých, nemusí hned znamenat, že dotyčného nerespektujeme a nechápeme. Pokud druhého neakceptujeme, nelze očekávat ani empatii. Na základě přijetí druhého takový, jaký je, pak lze dokázat vcítit do jeho aktuálního stavu.

Autentičnost

Pokud nám slovo autentičnost samo o sobě nic neříká, lze ho pochopit pod slovy, jako jsou spolehlivost, věrohodnost, ryzost, opravdovost, transparence a přirozenost vůdčí osobnosti. Pokud chceme být vůči někomu autentičtí, nejprve musíme být autentičtí i k sobě. Ten, kdo je autentický, nemá zapotřebí nic předstírat a nalhávat sobě ani okolí a nestylizuje se do žádných rolí. Je schopný projevit své postoje a pocity, které se uvnitř něj právě odehrávají. Jinými slovy jde do vztahu s druhou osobou takový, jaký opravdu je. Někteří autoři, např. Šmelová (2009) má jasnou představu, jak by měl dobrý učitel vypadat a vidí učitele mateřské školy jako kvalifikovaného odborníka v oblasti předškolního vzdělávání, který je osobnostně vyzrálý, kompetentní převzít odpovědnost za rozvoj dítěte, saturaci jeho potřeb i s ohledem na jeho individuální zvláštnosti.

Nelešovská (2005) tvrdí, že dobrý učitel je člověk, který miluje děti, nachází ve styku s nimi radost, umí se s dětmi přátelit, bere si k srdci dětské radosti i žalosti, zná dětskou duši a nikdy nezapomíná, že on sám byl také dítětem. Dobrým učitelem je ten, který dobře zná

svůj obor, jemuž vyučuje, miluje ho a je obeznámen s nejnovějšími pedagogickými trendy a výzkumy.

Na těchto příkladech definic „dobrého učitele“ lze vidět, že se názory na předpoklady učitelů mohou lišit. Pro někoho je nejdůležitější vzdělání a kompetentnost učitele a někdo dá raději přednost učiteli, u kterého je zřejmé, že má dítě rád, podporuje ho a bere ho takové, jaké je. Nejlepší varianta „dobrého učitele“ by byla kombinace obého.

1.5 Rodina

„Rodina by měla znamenat pro dítě základní životní jistotu.“ (Matějček 1994, s. 17)

V odborné literatuře lze nalézt různá vymezení pojmu rodina, každý z autorů charakterizuje tento pojem odlišnou definicí, každá je výjimečná svou různorodostí a současně svým pravdivým jádrem.

V pedagogice se zpravidla rodinou rozumí společenství lidí, svazek dvou rovnoprávných partnerů, malá sociální skupina či buňka, společenská jednotka, která vzniká na základě manželského a pokrevního svazku a představuje komplex specifických vztahů mezi mužem a ženou, mezi rodiči a dětmi, rodinou a společností. (Grecmanová, 2002)

Pedagogický slovník vymezuje rodinu jako nejstarší společenskou instituci, která plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří specifické emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury. Nejběžnějším modelem rodiny je tzv. nukleární rodina tvořena nejbližšími příbuznými, tzn. oba rodiče a děti. Model rodiny, který je historicky flexibilní, se významně mění. Zvyšuje se variabilita rodinných typů, kde je zahrnuta nejen rodina vlastní a úplná, ale také neúplná, nevlastní a náhradní. Současné pojetí rodiny je chápáno jako sociální skupina či společenství, žijící ve svém vlastním prostoru, domově, kde jsou uspokojovány aktuální potřeby, poskytující dětem veškerou péči a základní jistoty. Rodina spolu se školou plní významné výchovné komplementární funkce. (J. Průcha, E. Walterová, J. Mareš, 2003)

V průběhu prvního roku života se veškeré citové vazby dítěte upínají na mateřskou osobu/osoby v jeho blízkosti. V rozmanitějších formách se pak do dvou let věku dítěte

rozšiřují, diferencují, zároveň také spojují a začleňují do větších celků jeho citové a společenské vazby. Dítě tak dospěje k představě domova a rodiny. Pokrok v intelektovém vývoji, kdy již dítě rozezná vzájemný vztah svých rodičů, mu umožní uvědomit si svou vlastní osobu, svou svébytnost, své vlastní „já“. Psychologická zkoumání ukázala, že právě vědomí vlastního „já“ se nevytváří pouze ze vztahu „já-ty“, ale zároveň ještě někoho třetího – já, ty, on/ona. Neměla by však být pro dítě další řada osob s nepřehlednými funkcemi, jako např. v dětském domově nebo rodině, jež je průchozím tunelem pro pouhé známé, ale nikoli pro nikoho vlastního.

Dítě si, právě v tomto úseku života, přidává vědomí společenské hodnoty, kterou pro lidi ve svém okruhu má a současně se definitivně zhodnocuje kvalita a stupeň rodičovské lásky, jíž může být více i méně. Může být bezpodmínečná i různě podmíněná, může mít velké množství podob, odstínů v závislosti na osobě dítěte, také na okolnostech a podmínkách, do nichž se narodilo a ve kterých žije. (Matějček, 2007)

Vztahová blízkost v rodině je pro dítě významným přínosem. V prostředí rodiny může dítě přirozeně vyžrávat a v lidské společnosti se následně orientovat relativně beze spěchu, nervozity a tlaku. Není pochyb, že je dítě po celé období předškolního věku úzce spjato s rodinným prostředím a tuto zakotvenost silně prožívá. Bez důvěrně poznané blízkosti, která mu zajišťuje biologické potřeby a péči, bezpečí, vztahovou oporu, lásku a první poznatky o světě, by mělo velmi obtížný životní start do běžné lidské společnosti. Pokud rodina nevěnuje dítěti dostatečnou péči, neuvádí ho prostřednictvím úzkého vztahu a vzájemné propojenosti do prostředí, které začíná poznávat, musí se pak velmi komplikovaně vypořádávat se světem, který se před ním otevírá. (Koťátková, 2008).

Rodiče nejsou jedinými průvodci na cestě výchovy a vzdělávání v rámci rodinného prostředí. Podle způsobu, jakým rodina funguje, nelze opomenout ani další členy širší rodiny, jako jsou prarodiče a další příbuzní.

Rodina dítěti zprostředkovává sociokulturní zkušenosti. Je nejvýznamnější sociální skupinou ovlivňující vývoj dítěte. Všichni členové jsou ve vzájemné interakci, vzájemně se, často neuvědoměle, ovlivňují a přizpůsobují.

Rodina dítěti poskytuje základní zkušenosti, které ovlivní, jak bude dítě chápat různé informace a současně jak na ně bude reagovat. Rodinné prostředí by mělo sloužit jako

citové zázemí, zdroj jistoty a bezpečí. Rodina modifikuje základní postoj ke světu, podílí se na rozvoji pocitů sebejistoty, sebedůvěry, na níž pak závisí uplatnění jeho schopností a dovedností.

Stejně jako rodina samotná i její funkce se mění. Stále je však rodina první sociální skupinou, která učí dítě přizpůsobovat se životu a osvojovat si základní návyky a způsoby chování běžné ve společnosti. Každá s funkcí má svou váhu a svou důležitost, vzájemně se doplňují a zároveň jsou nezastupitelné.

V souvislosti s typologií lze rodinu dělit dle různých faktorů. Vzhledem k tématu práce zmíníme především rozdělení rodiny dle struktury.

Rodina úplná

Jedná se o rodinu, kde jsou oba vlastní rodiče dětí, většinou manželský pár (dnes už ne tak často) a jejich děti. Za úplnost se považuje složení matka otec a děti. Předpokladem je, že v úplné fungující rodině děti vyrůstají v láskyplné péči matky a otce. Každý z rodičů je zástupcem či modelem jedné poloviny lidstva. Mají možnost pozorovat rozdíly mezi muži a ženami, mezi otcem a matkou (Matějček, 1994).

Rodina neúplná

Je taková rodina, ve které žije jeden vlastní rodič osaměle s dítětem, či dětmi. Nemusí se jednat vždy o rodiče. Za neúplnou rodinu je považováno složení jakéhokoliv dospělého pečujícího o dítě (např. babička mající v péči vnučku). Ke vzniku neúplné rodiny může dojít různými způsoby. Neúplná rodina je v dnešní době čím dál častějším uskupením rodiny, zahrnuje také zvyšující se tendenci nesezdaných svazků, které v jistém způsobu hodnocení mohou vystupovat jako rodiny neúplné.

Důležitým znakem neúplné rodiny je tak primární výchova a péče jen jedním rodičem (či pečovatelem) a chybějící trvalý výchovný vliv druhého rodiče.

Rodina doplněná

Můžeme najít také název rekonstruovaná či obnovená. Jde o rodinu původně neúplnou s jedním vlastním rodičem, který má ve své péči dítě, doplněnou o druhého rodiče nevlastního. Může se jednat o nové manželství, ale i o nesezdané partnerství, které je v současné době v případě doplněné rodiny spíše obvyklé. Soužití doplněných rodin má

také mnohá úskalí. Nový partner si přináší své zvyky ze své původní rodiny, často už má své vlastní děti. Tyto zvyky mohou být zcela odlišné a je třeba skloubit zvyky obou rodinných modelů v jeden.

Rodina vlastní

Rodina kde jsou vlastní rodiče a vlastní děti. Platí pro rodinu úplnou i neúplnou.

Rodina nevlastní a náhradní

Tyto dvě rodiny se prolínají. Dítě v náhradní rodině se ocitá u nevlastní rodiny (rodičů). Náhradní rodinou je rodina adoptivní, pěstounská a rodina SOS vesniček. Variantou této rodiny, nebo spíš kompilací rodiny vlastní a nevlastní je rodina doplněná viz výše. K původnímu vlastnímu rodiči přibývá rodič nevlastní. V případě

osvojení se stává rodičem náhradním. V případě doplněných rodin u obou původních biologických rodičů se dítě pohybuje ve vztahově složitém prostředí původních a nových rodičů.

Mezi další typy rodiny můžeme zařadit tzv. orientační rodinu, což je rodina původní, do které se jedinec rodí a v které vyrůstá. Zde si buduje vzory pro svůj další život v rodině, kterou založí sám, v rodině prokreační. Rodiny orientační i prokreační se navzájem ovlivňují, vliv orientační rodiny je pak obzvláště patrný (Jandourek, 2007).

1.6 Rozpad rodiny. Rozvod

Stabilita rodinného zázemí má pro dítě předškolního věku značný význam. Rozpad rodiny pro ně představuje specifickou psychosociální zátěž, je zásahem do jeho bezpečného a jistého světa, protože je chápáno jako svět trvalý. Každé dítě reaguje na rozchod rodičů na úrovni svého uvažování a emoční znalosti.

Negativním důsledkem rozvodu/rozchodu rodičů není pouze odchod jednoho z rodičů, ale také fakt, že pod vlivem zátěže z rozpadu partnerského vztahu ztrácejí rodiče schopnost zvládat uspokojivě svou rodičovskou roli.

Rozpad rodiny, rozvod/rozchod rodičů často vede ke ztrátě pocitu bezpečí a zvyšuje tak tendenci dosáhnout jakýmkoli způsobem potvrzení potřebné jistoty např. vymáhání

aktivní pozornosti a opakování důkazů lásky ze strany rodičů anebo reagují, v rámci svých obranných mechanismů, regresivně (chovají se na úrovni mladšího věku).

Na rozvod/rozchod rodičů děti reagují jako na zátěžovou situaci, ztráta jednoho z rodičů je pro ně značným traumatem. (Vágnerová, 2005)

Citová deprivace

Pedagogický slovník uvádí definici citové deprivace jako citové strádání. Jako situaci, kdy člověk nemá uspokojeny základní citové potřeby tj. např., potřebu jistoty, bezpečí, lásky. Citové strádání dítěte může být způsobeno např. tím, že dítě nemá vlastní rodiče, rodina je nefunkční, rozpadá se, dítě je zdravotně postižené nebo pobývá často v ústavním zařízení. (Průcha. 2003)

Psychická deprivace je Langmeierem a Matějčkem definována jako stav, kdy člověk dlouhodobě nemá dostatečnou příležitost k uspokojení některých ze svých základních psychických potřeb – nejčastěji potřeby stabilního vřelého citového vztahu a potřeby stimulace.

Následky psychické (emoční) deprivace:

- narušení kognitivního a motorického vývoje dítěte – v kojeneckém a batolecím období se objevuje vývojová retardace různého stupně v závislosti na závažnosti deprivace zkušenosti, častá je apatie, pasivita dítěte, somatické neprospívání, vývojové nerovnoměrnosti, opožděné dosahování některých sociálně podmíněných mezníků a vývoje řeči; u velmi těžkých forem dochází k poruchám tělesného vývoje a někdy až k úmrtí
- narušení vývoje osobnosti – především je narušena schopnost dítěte navazovat hlubší sociální vztahy, v extrémních případech je vývoj osobnosti celoživotně abnormní

Nejčastější projevy chování a sociálních vztahů deprivovaných dětí:

- sociální hyperaktivita – snadno tyto děti navazují kontakt s dospělými a aktivně se dožadují jejich pozornosti, chybí jim strach z cizích lidí a sociální inhibice

- sociální provokace – tyto děti vyžadují pozornost záměrnou provokací, časté jsou agresivní projevy vůči druhým dětem, dospělým, destruktivní chování; současně bývají tyto děti zvýšeně úzkostné a nezralé
- útlumový typ – v kontaktu se sociálním prostředím, v projevech jsou tyto děti pasivní až apatické, mají nedostatek iniciativy, jsou plaché; často bývá náhradní uspokojování citových a sociálních potřeb nadměrně zaměřeno na uspokojení biologických potřeb (jídlo, masturbace...).

U většiny dětí je časná psychická deprivace spojena se sníženým sebehodnocením a trvalými obtížemi v navazování stabilních sociálních vztahů. Od školního věku jsou časté poruchy chování, v dospívání pak dochází k nadměrné identifikaci s vrstevnickou kulturou (často deviantní). Často ve škole podávají emočně deprivované děti horší výkon, než odpovídá jejich kognitivním možnostem, zvýšeno je i riziko zneužívání návykových látek. V dospělosti je adaptace lidí s časnou emoční deprivací obecně horší. Velmi častý je integrační přenos: dítěti chybí v době, kdy se samo stává rodičem, model pozitivního senzitivního rodičovství a vlastním dětem pak nedokáže poskytnout dostatek lásky a péče. Výjimečná není ani snaha kompenzace deficitu, kdy se pak tito lidé snaží poskytnout maximum lásky a vřelosti jako životní cíl. V jiných případech je nedostatek lásky nahrazen snahou po uspokojení pudovém a časným zahájením sexuálního života, promiskuitou a případně předčasným těhotenstvím. Šetření při podezření na deprivaci musí být vždy komplexní s podrobnou anamnézou. Na vlivy deprivace je třeba pomýšlet i u dětí s poruchami chování nebo disharmonickým vývojem osobnosti. (Svoboda ed., 2001)

2. HISTORICKÉ PROMĚNY VÝCHOVNÉHO PROCESU

Výchova je společenský jev, a proto je nutno sledovat také vývoj obecně historický i kulturní, čímž lze říci, že každé období zanechává v dějinách určitou stopu, která je pro následující období inspirací.

S vývojem společnosti se měnily cíle, obsah, formy i metody, a to v závislosti na ekonomických, sociálně politických, kulturních podmínkách, ve kterých se výchova uskutečňovala.

Každá doba má svůj charakteristický znak, což je převládající životní názor, daný uznávanými hodnotami, které nahrazují či pozměňují hodnotovou strukturu doby předchozí. Když pak tyto nové hodnoty zevšední nebo zklamou a přestanou odpovídat určitým potřebám, jsou opět vystřídány hodnotami dalšími, zpravidla však opět hodnotami dočasnými.

2.1 Pravěk

Pravěké pojetí výchovy a vzdělávání nejmenších dětí lze obtížně uchopit vzhledem k nedostatku písemných i hmotných pramenů. Přesto lze některé souvislosti odvodit dle způsobu života tzv. primitivních národů, u některých se způsob života od pravěku příliš nezměnil, a proto lze sledovat běžný život těchto lidí, náboženské, mytologické i výchovné tradice. Pravěká výchova byla postavena na nápodobě, výchovných příkladech a účasti dětí na kmenových obřadech. Tím, že děti sledovaly odmalička své rodiče při běžných každodenních činnostech, se učily v duchu zachování rodu, vlastního přežití, to vše především v souladu s přírodou. Výchova tak byla přirozená a vycházela z praktických životních potřeb lidí.

Archeologické nálezy (přibližně před 40 tisíci lety) ukazují na existenci prvotních velkých rodin, které byly členěny na menší jednotky, pravděpodobně seskupené kolem ženy – matky. O významném postavení ženy usuzujeme z četných nálezů ženských figurek, které znázorňují ženu zejména jako matku nositelku rodu.

Významná změna v životě pravěkých lidí nastala v souvislosti přechodu od lovu k zemědělství, což vedlo k jejich usazování. Měnila se struktura společnosti. Velké rodiny se začaly členit na menší skupiny, pravděpodobně párové rodiny. Přejít k menším rodinným seskupením a posilování pozice mužů jako lovců, zemědělců, válečníků vedlo k patriarchálnímu rodovému zřízení. (Šlégl, 2012)

2.2 Starověk

Primitivní skupiny se postupem doby konstituovaly ve větší celky, které se usazovaly a formovaly ve složitější společenská uspořádání. Pravěká společnost se postupně rozpadala. Na základě vzniku soukromého vlastnictví a výsadního postavení některých jedinců ve společnosti docházelo k sociální diferenciaci. Tělesná zdatnost a znalosti se stávaly základními nástroji nadvlády. Výchova a záměrná příprava dětí, s cílem udržení moci, byla důležitou součástí v životě vyšších vrstev (Šlégl, 2012).

2.2.1 Starověké Řecko

Řecký systém výchovy není zcela bez souvislosti s obdobím předcházejícím, zvláště s orientálními despotiemi. Poprvé v dějinách se však setkáváme se snahou o rozvoj lidské individuality. Sokratovo heslo: „Poznej sám sebe“ je dalším rysem řecké výchovy, který lze charakterizovat jako racionalismus a intelektualismus (Vacínová, 2009).

Charakteristickým znakem rodiny této společnosti bylo patriarchální zřízení, ale existovaly i řecké státy, v nichž měla žena významné postavení. Dokladem jsou například dochované zákony z města Gortys na Krétě z období 7. století př. n. l. V ostatních řeckých státech byla pozice ženy a dětí odlišná. V čele rodiny stál otec s neomezenou mocí vůči ostatním rodinným příslušníkům.

Výchova ve starověké Spartě byla podřízena státu s cílem naprosté oddanosti všech svobodných občanů. O životě dítěte, či o jeho usmrcení nerozhodoval ve Spartě otec, ale rada starších, která posuzovala, zda bude dítě v budoucnu plnohodnotným jedincem státu. Zdravé dítě bylo předáno otci, jehož povinností byla jeho výchova. Dítě nemocné, neduživé bylo usmrceno. Přímý dohled nad výchovou chlapců starších sedmi let vykonával státní úředník. Chlapci byli vychováváni mimo domov. Výchova měla kolektivní charakter s cílem vojenské připravenosti. Jedinečnost této výchovy byla také v tom, že se starala i o výchovu dívek.

Aténská starověká společnost, tvořená zejména svobodnými občany, měla ve srovnání se Spartou zcela odlišné společenské podmínky. V Aténách nedocházelo ke státnímu rozdělení půdy a zrovnoprávnění občanů, čímž byl podtržen patriarchální charakter rodiny. Otec měl dominantní pozici vůči všem členům rodiny, na jeho rozhodnutí závisel jejich život. Rozhodoval o usmrcení dítěte, jeho prodeji do otroctví apod. Aristoteles ve

svém spise Politika podporoval pozici mužů v Aténách, neboť se domníval, že muži mají přirozené schopnosti vést rodinu a její hospodářství. Hlavním znakem aténské výchovy byla individuální výchova jedince a jeho zapojení se do společnosti. Výchova neměla jednotný charakter, což souviselo s majetkovou nerovností v tehdejší společnosti. Dětství bylo u svobodných obyvatel spojováno zejména s výchovou v rodině. U dívek byla ukončena vstupem do manželství. Chlapci pobývali doma do sedmi let věku, potom byli vychováni v tzv. paleistrách a gymnáziích (Šmelová, 2008).

Pro dějiny výchovy má největší význam odkaz trojhvězdí antických filozofů Sokrata, Platona a Aristotela. Trvale platná je Platonova myšlenka, že se má každá sociální reforma opírat o výchovu začínající od nejtělejšího věku a působit na duši ještě tvárnou, a to bez rušivého vlivu těch, kteří žádoucí výchovu dosud v čas neprovedli. Aristoteles pak zdůraznil princip souladu výchovy s přírodou a výchovným prostředím (Vacínová, 2009).

2.2.2 Starověký Řím

Základním typem rodiny byla rodina patriarchální. Děti, manželka i otroci byli zcela v moci otce, jehož nadřazená pozice vycházela z římského práva. Otec měl právo rozhodnout o přijetí či nepřijetí dítěte do rodiny, mohl popřít status dítěte jako člena rodiny nebo dítě prodat do otroctví. Za zcela přirozené bylo považováno zbavení života dítěte neduživého či jakkoli postiženého. Římský myslitel Seneca hovořil o právu, ba dokonce povinnosti „odstranit bezcenný život“. V roce 374 n. l. byl vydaný na tehdejší dobu pokrokový římský zákon, který zabití dítěte kvalifikoval jako vraždu. Quantiliánus ve svém spise Institutio Oratoria dítě chápal jako stvoření, které je ve své podstatě dobré, disponující vysokým potenciálem osobnostního rozvoje. Poukazoval na nebezpečí mravního ohrožení, a to zejména v období dětství. Upozorňoval rodiče na nezbytnost pečlivého výběru chův a vychovatelů. Jednou z jeho myšlenek je, že veřejná výchova je vhodnější, než individuální nebo domácí, protože se jeden nemůže srovnávat s druhými, chybí zdravé soutěžení, které podněcuje k učení (Šmelová, 2008).

Děti obou pohlaví byly vychovávány v rodině. Stát na tuto výchovu neuplatňoval výraznější vliv. Otec je učil praktickým dovednostem, matka obstarávala elementární vzdělání. Výchova byla neobyčejně přísná po stránce mravní, ale obsahově velmi chudá.

Je třeba ale připomenout, že postavení dívek bylo daleko svobodnější a volnější než v Řecku (Vacínová, 2009).

2.3 Středověk

Ve středověkém systému výchovy je nejdůležitějším momentem vznik a vývoj křesťanství, víry, která zásadně ovlivnila smýšlení a jednání většiny obyvatel. První křesťané vnímali výchovu dětí jako posvátnou povinnost věřících. Vycházeli z Ježíšova učení, ve kterém se říká: nechte maličkým přijít ke mně, neboť jejich jest království nebeské.

Rodiče jsou odpovědni Bohu za výchovu svých dětí. Dítě již nemá být chápáno jako majetek rodičů, ale je božím stvořením, které Bůh svěřil do jejich péče. Významným aktem pro další osud dítěte byl jeho křest. Kmotři dítěte se stávali odpovědnými za jeho výchovu, a to až do jeho dospělosti. Křesťanská ideologie podporovala patriarchální pozici otce vůči ženě i dětem. Dítě ženského pohlaví bylo výrazně podceňováno. Sociální problémy rodiny byly jednou z příčin neustále objevujícího se zabíjení nemluvňat, a to i přes tvrdé tresty, které za vraždu dítěte následovaly. Charakter středověké výchovy s ideály výchovy rytíře a mnicha byl výrazně církevně náboženský. Děti byly vychovávány k naprosté pokoře a poslušnosti. U vyšších vrstev lze s určitostí předpokládat zájem o cílenou výchovu svých potomků, která vycházela z potřeby osvojit si dovednosti pro jejich budoucí roli ve společnosti. Děti venkovanů žily většinou ve velmi nuzných podmínkách, obklopené pověrami, které se často negativně odrážely v jejich vývoji. Učitelem jim byla vlastní životní zkušenost. Výchova chudých dětí byla úzce vázána na pracovní proces. Děti byly vedené jednostranně, často byly přetěžované těžkou prací. O osvětu rodičů se starali kazatelé. Prostřednictvím svých kázání vedli rodiče k péči o děti. Děti byly do sedmi let života vnímané jako bezmocné a plně odkázané na pomoc dospělých. Dětství tvořilo krátké období života. Středověká společnost vnímala dětství, jako nepříliš významné období v životě člověka. Významnou roli v pozitivním pojetí dětství sehráli husité a jejich snaha o zkvalitňování samotného dětství. Díky snahám husitů, jejichž program se zabýval i dítětem, se tak poprvé dětství objevuje jako svébytná kategorie a děti se staly součástí společenského zájmu (Šmelová, 2008).

2.4 Novověk

Další významné změny ve vztahu k dítěti sledujeme až v 16. a počátkem 17. století, a to zejména v podmínkách vyšších společenských vrstev. K porozumění dítěti a jeho výchově přispěl J. A. Komenský. V jeho spisech vystupuje do popředí láska k dítěti, respektování dětské přirozenosti a nezbytná péče o všestranný rozvoj. Výstižná jsou slova Komenského v Informatoriu školy mateřské, kdy „dítky jsou nejdražším božím darem a klenotem nejpilnějšího opatrování hodným“. (Šmelová, 2008)

V Komenského pojetí je člověk jako dokonalá harmonie. Má-li člověk být člověkem, musí k tomu být cvičen. Je si však vědom individuálních rozdílů mezi dětmi, a proto je nutno přistupovat k nim individuálně. Respektovat zvláštnosti dítěte nesmí znamenat těmto zvláštnostem se přizpůsobovat a podléhat jim. Vychovávat znamená vyvíjet určitý tlak na dítě, abychom jej dovedli k žádoucímu cíli. Vše se má dít bez násilí, metodou respektující přirozený vývoj dítěte (Vacínová, 2009).

2.4.1 Osvícenství

Osvícenství přineslo nový pohled na dítě a dětství. Osvícenci vycházeli z přesvědčení, že člověk je schopný svým rozumem uskutečňovat reformy, a to ve prospěch všech, proto vysoce hodnotili význam výchovy. Inspirující jsou především názory Locka a Rousseau. Anglický filozof John Locke se ve svém díle Několik myšlenek o vychování věnoval v první části výchově malých dětí. Poukazoval na potřebu vyváženosti dětské svobody. Dítě mělo být rozvíjeno od nejujtějšího věku, a to na základě přímé zkušenosti, kterou mělo získávat ze svého okolí, prostřednictvím hry, příkladem a poučováním. Locke v rozporu s tehdejší přístupem společnosti k dítěti, dětskou přirozenost akceptoval. Byl stoupencem individuální výchovy. Jeana Jacquese Rousseaua řadíme k významným francouzským myslitelům. Domníval se, že pouze výchova dětí z vyšších vrstev může změnit vládnoucí třídu, která potom bude schopna uskutečnit nápravu celé společnosti. Hlavním požadavkem jeho výchovy je přirozenost a svoboda dítěte. Vycházel z předpokladu, že: děti se rodí od přírody dobré, ale člověk sám je kazí a znetvořuje rostlinstvo a živočišstvo. Odmítal pohled na dítě, který nadále přetrvával, a to jako na malého dospělého. Rousseau je autorem rozsáhlého pedagogického románu Emil čili o vychování, který je mnohdy považován za počátek nové etapy v pojetí dítěte. Při výchově dívek zastával dosti

konzervativní názor, neboť se domníval, že nepotřebují být příliš rozumově vzdělané. Výchova dívek měla spočívat pouze v přípravě na budoucí roli matky a manželky. K pokračovatelům Rousseaua řadíme Jana Jindřicha Pestalozziho, který se věnoval zejména chudým dětem a sirotkům. Zkušenosti Pestalozzi získával prostřednictvím přímé práce s dětmi. V tom se odlišuje od svých, již zmiňovaných předchůdců, a to Locka, který se neoženil a děti neměl a od Rousseaua, který sice děti měl, ale o žádné z nich se nestaral. Své děti odložil do nalezince (Šmelová, 2008).

2.5 Devatenácté a dvacáté století

Pro charakter rodinné výchovy ve 2. polovině 19. století bylo typické: naprostá poslušnost dětí (poslušnost vůbec byla považována za stabilizující prvek v životě rodiny), rychlé a ochotné vykonávání příkazů, při neuposlechnutí trestání bolestným a přísným způsobem. Na počátku 20. století proniká do rodinné výchovy negace autority (autorita má být ušlechtilá, jemná, mravná), avšak i nadále se vyžaduje poslušnost, která má být tentokrát založena na poznání důvodů, takže se dá hovořit o vědomé poslušnosti, tělesné násilí je odmítáno. Ve 20. – 50. letech 20. století dochází k renesanci požadavku poslušnosti v rodinné výchově v rovině časové, věcné a vztahové. Nejde čistě o podřízení se člověku, ale pravidlům. Za hrubou chybu při výchově se považuje podřítit pořádek přáním dítěte. Na začátku 50. let 20. století se objevují tendence ponechat ihned od počátku dítěti iniciativu. Dítě má právo na své projevy, není-li schopné plnit všechny naše příkazy, nemůžeme je trestat. Každé násilí ve výchově je považováno za škodlivé. Naopak je velmi důležitá pohodová atmosféra v rodině, aby dítě bylo šťastné a mělo s rodiči dobrý vztah. (Grecmanová, 1998)

V 60. letech se následně do Evropy dostala z USA velmi volná liberální výchova. V 80. letech se opět začala prosazovat autoritativní a mravní výchova.

3. VÝCHOVNÉ STYLY A METODY

Styl výchovy znamená způsob či formu, jak je dítě vychováváno, zároveň také druh výchovy, který je u dítěte uplatňován. Výchovní styl je způsob výchovy, který odráží vzájemný vztah vychovatele a vychovávaného. Styl výchovy je ovlivněn řadou faktorů, jako jsou nejen obecné zásady a metody výchovy, ale současně osobnost vychovatele,

jeho vlastnosti, znalosti a zkušenosti, aktuální časové období, rodinné zázemí, v němž sami vyrůstali, výchovné, kulturní, ekonomické aj. tradice dané země.

Způsob či styl výchovy (pojmy se do značné míry obsahově překrývají) vyjadřuje klíčové momenty vzájemné interakce a komunikace dospělých s dětmi tzn. v rodině – matky, otce a dětí, v mateřské škole – učitelek a dětí, v základní škole – učitelů a žáků, jinde jiných dospělých s dětmi a dospívajícími – trenéři, vedoucí zájmových skupin apod.

Výchovný styl je součástí životního stylu, který je relativně stabilní a souvisí s řadou spolupůsobících momentů, mezi něž se řadí sociokulturní podmínky a výchovné tradice, které se nepochybně do stylů výchovy promítají. Způsob výchovy ovlivňují osobní zkušenosti a vlastnosti rodičů, jejich vzájemný vztah a osobní problémy a naopak vlastnosti, zkušenosti a projevy vychovávaných dětí ovlivňují výchovné interakce v rodině a následně ve školské instituci. (Mertin, Gillernová, 2003)

Pedagogický slovník definuje výchovný styl jako souhrn záměrných i spontánních způsobů chování vychovatele k vychovávanému. Tradičně je uváděna výchova - autoritativní, liberální, demokratická. Novější klasifikace výchovných stylů, která vychází z empirických výzkumů především rodinné výchovy, je řadí dle několika nezávislých parametrů tj. např. cirkumplexní model užívá dva (lásky-hostilita, autonomie-kontrola), jiné uvádějí i vyšší počet parametrů.

Tyto klasifikace umožňují popis nevhodných a pro dítě značně škodlivých stylů výchovy, jako např. výchova rozmazlující, zavrhuje, nadměrně ochraňuje, perfekcionistická, nedůsledná, případně zanedbávající, týrající či zneužívající dítě. (Průcha, 2003)

V současnosti v kulturní společnosti převládá demokratický styl výchovy. V rodinách, kde děti vychovávají demokratickým stylem, jsou děti převážně povzbuzovány a podporovány v osobnostním rozvoji, seberealizaci. V rodinách, kde je uplatňován autoritativní styl výchovy, získávají děti obvykle pocit vlastní ceny z odměn a trestů. (Grecmanová, 1998)

Styly výchovy dle Grecmanové (1998):

- **Autoritativní výchova** – pevné vedení, hlavně příkazy a zákazy. Základním mechanismem je odměna a trest.

Důsledky tohoto typu výchovy: a) jedinec nebude iniciativní (je zvyklý na vedení a příkazy); b) jedinec bude toužit někoho také řídit (agresivita)

- **Demokratická výchova** – základem této výchovy jsou předem dohodnutá pravidla a kompromisy, jde o přijetí zodpovědnosti u všech členů rodiny.

Děti, které jsou demokraticky vychovávány, mají pozitivní vztahy s okolím, vrstevníky a především rodiči.

- **Liberální výchova** – jde o volnou výchovu, lze ji rozdělit:
 - a) volná výchova jako důsledek nezájmu či nedostatku času, která vede k zanedbání dítěte
 - b) volná výchova z přesvědčení správnosti - vede k tomu, že děti jsou zvyklé dělat si, co chtějí

Důsledky tohoto typu výchovy: tyto děti jsou netolerantní a egocentrické.

Dále Grecmanová (1998) uvádí problémové styly výchovy:

- nejednotná výchova, při níž se rodiče nedomluví, tzn. jedna strana něco zakáže a druhá povolí...výsledkem je to, že dítě hledá snadnější cestu
- perfekcionista výchova, kdy mají rodiče přesné požadavky na dítě, takové dítě je úzkostlivé a rodičů se bojí, protože na ně kladou vysoké nároky, které dítě není schopno plnit.

Nevhodné výchovné styly:

Rodiče, kteří vychovávají dítě nevhodným výchovným stylem, mají vůči dítěti nepřiměřená očekávání a dítě negativně hodnotí. Považují ho za zlobivé, nešikovné a méně inteligentní, než ve skutečnosti je (Řezáč, 1998). K největším chybám ve výchově dochází v případě, kdy jsou rodiče na své děti příliš hodní. Takoví rodiče rozhodují ve všem za své dítě, příliš je kontrolují a nenechají je, aby se samostatně rozhodlo a poučilo ze svých rozhodnutí. Tito rodiče to myslí s dítětem sice dobře, ale vede to pouze k tomu, že má pak nedostatečné sebevědomí a je na svých rodičích příliš závislé a nesamostatné.

Řezáč (1998) uvádí následující nevhodné výchovné styly:

- nejednotný přístup – jiné očekávání a nároky na dítě má otec, jiné matka; dítě se pak nemůže stabilně vyvíjet

- proklamativní přístup – rodiče stanovují normy, hodnoty a cíle, které často svým dětem připomínají, ale sami je neuplatňují
- povolný přístup – rodiče jsou nedůslední a většinou sami dětem ve svých požadavcích ustoupí
- nedůsledný přístup – rodiče jsou velmi nároční ve svých požadavcích na dítě, ale nedotáhnou je do konce tak, aby jich bylo dosaženo
- potlačující přístup – tento výchovný styl se projevuje u rodičů, kteří mají dítě, jež nechtěli, nebo dávají dítěti za vinu nějaké zklamání, těžkou životní situaci anebo nenaplnuje jejich očekávání; pak dítě značně omezují a trestají
- podplácející přístup – rodiče často dítě odměňují, a to i v případech, kdy udělá něco, co je pro ně samo o sobě prospěšné a tudíž je odměna zbytečná
- rozmazlující přístup – objevuje se u rodičů, kteří jsou na dítěti citově závislí; přejí si, aby bylo dítě stále roztomilé a neustále na nich závislé
- protekční přístup – rodiče upřednostňují jen jedno dítě na úkor druhého, tomuto dítěti chtějí vytvořit lepší podmínky, než měli oni sami
- skleníkový přístup – rodiče stanovují dítěti normy, které fungují jen uvnitř jejich rodiny; dítě je naučené, jak se má chovat ve své rodině, ale mimo ni fungovat neumí (tak jako rostlina, které se daří jen ve skleníku, kde byla vypěstována

„Nejvíce rozčilování a trestů se děje v našich rodinách kvůli škole.“ (Matějček 1994, s. 46).

Rodiče kladou na děti většinou nepřiměřené požadavky, a pokud dítě jejich očekávání neplní, trestají je.

3.1 Současná česká rodina

„Nejpřirozenější prostředí, které ovlivňuje život a výchovu jedince, je rodina, v níž jedinec vyrůstá. Každá rodina vytváří nenahraditelné klima, celkové prostředí, které ovlivňuje postoje, chování a celou osobnost dítěte. Rodina by měla zajišťovat nejen základní biologické a tělesné potřeby, ale pečovat i o celkový rozvoj dítěte jak po stránce tělesné, duševní, citové, intelektuální i morální.“ (Bartoňová 2004, s. 59).

V období předškolního věku se dítě učí žádoucím vzorcům chování, které mají obecný charakter. V této oblasti se jedná o rozvoj prosociálního chování, které lze charakterizovat jako pozitivní, respektující ostatní. Rozvoj dítěte spočívá v kontrole agresivity, v rozvoji

schopnosti empatie a současně s nutností regulace vlastních aktuálních potřeb. Významný faktor správného vývoje dítěte je vhodný model v rodině, který by mohlo dítě napodobovat. Ve vývoji sociální kontroly je určující vztah dítěte k rodičům. Důležitá je zde role matky, která má vřelý vztah k dítěti a otec, který dítě pozitivně akceptuje (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Rodinu lze označit jako nejvýznamnější sociální skupinu, která zásadním způsobem ovlivňuje psychický i fyzický vývoj dítěte. Jednotliví členové rodiny jsou ve vzájemné interakci, vzájemně se ovlivňují a přizpůsobují. Styl rodinné výchovy ovlivňuje rozvoj dětské osobnosti. Podle Vágnerové (2005) se jako nejefektivnější osvědčila kombinace rodičovské lásky a disciplíny. Rodina jako celek poskytuje svým členům materiální, citové i společenské potřeby. Jasná formulace jednotlivých rolí v rodině zajišťuje její správnou funkčnost – stabilitu, jistotu a bezpečí.

3.2 Současná mateřská škola

Předškolní věk by neměl být výchovně promeškán, jelikož jde o období, kdy se mohutně rozvíjí veškeré prosociální vztahy a postoje. Pokud je dítěti daná vhodná příležitost tj. prožitek souhry, vzájemné spolupráce, součinnosti, soustrasti, soucitu atp. V této životní etapě mají děti tendenci sdílet radost ze života více, než kdykoliv později, kladou se základy přátelství...Právě proto je mateřská škola stavěna do popředí a její socializační funkce je stavěna ještě více nad funkci vývojově stimulační a vzdělávací. (Matějček, 2007)

Snaha zajistit vyšší efektivitu a kvalitu vzdělávání založeného na jasně definovaných demokratických principech a humánních zásadách vyvolala potřebu transformace institucionálního vzdělávání v České republice.

90. léta minulého století znamenala důležitý politický, společenský i kulturní mezník. Velice zásadní byla proměna cílů předškolního vzdělávání. Dříve převládalo sociocentrické zaměření výchovy, kdy výchova a vzdělávání byly víceméně podřízené zájmům společnosti. Naopak v současnosti stojí v popředí zájmu osobnost dítěte tj. osobnostně orientovaná výchova, která klade důraz na činnost, tvořivost, rozvoj schopností, individualitu dítěte, svobodu, volbu a zájmy. V souladu s uvedeným přístupem je stanoven hlavní cíl předškolního vzdělávání, který spočívá v podpoře a rozvoji všech stránek dětské osobnosti tj. citové, rozumové a tělesné. (Opravilová, Gebhartová, 2011).

Současné pojetí předškolního vzdělávání zajišťují právní dokumenty a normy (Školský zákon, Vyhláška o předškolním vzdělávání). Významným dokumentem je Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, z něhož vychází Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, kde jsou vymezeny cíle, požadavky, pravidla, podmínky a zohledňována specifika předškolního vzdělávání. Jednotlivé mateřské školy si následně utvářejí své vlastní Školní vzdělávací programy, ovšem v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Předškolní vzdělávání by mělo usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu, je chápáno jako nedílná součást celoživotního vzdělávání. *„Svým pojetím, výchovným zaměřením a organizací života má pozitivní vliv na úspěšnost dětí, úroveň jejich výkonů i schopnost společenské integrace.“* (NPRV, 2001). Jedná se o proces institucionálně organizovaných a záměrně vedených aktivit, zacílených na kultivaci osobnosti dítěte předškolního věku. Probíhá v mateřských školách (školských institucích), které jsou součástí školského systému, v němž preprimární vzdělávání tj. předškolní vzdělávání navazuje na primární vzdělávání tj. základní vzdělávání. Současné mateřské školy tak již prošly mnoha změnami (Bečvářová, 2010).

Mateřské školy realizují cílenou předškolní přípravu spojenou se systematickou přípravou na základní školu a budoucí život každodenní plynulou, přirozenou socializací a kultivací dítěte prostřednictvím prožitkového, kooperativního, situačního učení i hrovými aktivitami. V současném systému vzdělávání je označeno jako vzdělávací úroveň 0, který představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání, jehož cílem je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu, v úzké součinnosti s ní pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání tak smysluplně obohacuje denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytuje dítěti zároveň odbornou péči.

Předškolní vzdělávání by mělo rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení, stejně tak i učit dítě žít ve společnosti ostatních a přibližovat mu normy a hodnoty společností uznávané (RVP PV, 2017).

Důležitým úkolem předškolního vzdělávání je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány

individuální rozvojové možnosti dětí a bude tak každému dítěti umožňováno dospět v době, kdy opouští mateřskou školu, k optimální úrovni osobního rozvoje a učení, resp. k takové úrovni, která je pro dítě individuálně dosažitelná. V zájmu zajištění propojenosti a plynulé návaznosti předškolního a základního vzdělávání a z důvodu maximálního využití a uplatnění výsledků dosažených v etapě předškolního vzdělávání je nutné, aby základní škola, zejména v počátcích své práce s dítětem, s těmito přirozenými rozdíly ve vzdělávacích možnostech i výkonech dětí dostatečně počítala, brala v úvahu psychologická a didaktická specifika vzdělávání dětí této věkové skupiny a promítala tyto zřetele náležitě do svých forem a metod vzdělávání.

Mateřské školy přistupují k dětem s metodickou a odbornou pomocí současně tam, kde je třeba kompenzovat vývojové zvláštnosti nebo naopak rozvíjet dispozice a talent. V určitých případech se využívá zvláštních hrových a stimulačních podpůrných programů u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Učitelky mateřských škol jsou první, které zachycují u dítěte předškolního věku známky vývojových zvláštností, nerovnoměrností, obtíží v adaptaci na školní prostředí či ve vztazích s vrstevníky. Pedagogové sledují konkrétní potřeby jednotlivých dětí, v součinnosti s rodinou a snaží se jim porozumět, vyhovět. Mateřské školy proto spolupracují s odborníky (logoped, PPP, SPC, pediatr, psycholog...) a doporučují rodičům, na základě pedagogické diagnostiky, jejich návštěvu a konzultaci. (Mertin, Gillernová, 2003)

„Úkolem mateřské školy doplňovat rodinnou výchovu dítěte a v úzké vazbě na ni zajišťovat další předškolní vzdělávání. Z pohledu učitelky to znamená, že by měla přijmout rodiče jako partnera a odborníka. Respektovat ho, radit se s ním, naslouchat jeho názorům, a to ne proto, aby ho vzápětí pokárala a poradila mu, jak správně dítě vychovávat, ale proto, aby společně hledali optimální cestu pro vzdělávání dítěte.“ (Svobodová, 2010)

Spolupráce mateřské školy s rodinou

Mateřská škola uznává dominantní roli rodiny v rozvoji dítěte, a proto se obvykle spolupráci s rodiči maximálně otevírá a usiluje o partnerství, spoluúčast rodičů při vzdělávání dětí. Mají možnost účastnit se života v mateřské škole a vidět své dítě v jiném, než domácím prostředí. Vzájemné vztahy, dobré vzájemné vztahy, mezi rodiči a školou, respektive pedagogy a zaměstnanci školy, jsou základem partnerství, k čemuž patří

vzájemná důvěra, porozumění, respekt a ochota vzájemné spolupráce. Rodiče jsou také, kromě možnosti podílet se na dění v mateřské škole, informováni o prospěchu jejich dítěte, individuálních pokrocích a mohou společně konzultovat další společný postup při výchově, vzdělávání dítěte.

Škola nemůže ignorovat domov, v němž dítě žije, znamenalo by to bránit dítěti, aby si vytvořilo spojení mezi domovem a školou. Jestliže tato dvě prostředí spolu vzájemně nespolupracují, je po dítěti vlastně požadováno, aby žilo ve dvou oddělených světech, avšak domov je z nich vlivnější a tento vliv i trvalejší.

Každá rodina je jiná a má jiné potřeby. Vzájemné partnerství rodina-škola vyžaduje nalezení vhodného přístupu, vzájemné podpory. Učitel může rodičům pomoci efektivně využít sílu a energii jejich citů a zároveň může na jejich práci dále stavět a svými pedagogickými znalostmi a schopnostmi rozvíjet. Rodiče i učitelé chtějí, aby děti byly v mateřské škole šťastné. (Bruceová,1996)

3.3 Vliv výchovných stylů na osobnost dítěte předškolního věku

Lidé představují nejdůležitější součást výchovy dítěte. Vygotskij tvrdí, že na kvalitě raných vztahů mezi dítětem a dospělým velmi záleží, a to, zda se vůbec u dítěte projeví vyšší psychické funkce. Důraz je nutno klást nejen na vliv dospělých, ale také ostatních dětí, vrstevníků dítěte.

Základním předpokladem příznivého vývoje dítěte je láskyplný vztah rodičů i ostatních dospělých. Emoční vztah k dítěti lze jednoznačně považovat za klíčový moment ve stylu výchovy. Kladný emoční vztah rodičů a dalších vychovávajících k dítěti se často projevuje a vytváří pohodovou vzájemnou komunikací, vykonáváním libovolné společné činnosti, nasloucháním, vzájemnou pomocí a radostí, povzbuzením a podporou. Přičemž ony společné činnosti jsou jak projevem příznivé emoční atmosféry, tak cestou, jak příznivé vztahy mezi dětmi a dospělými vytvářet, rozvíjet. Akceptovat dítě takové, jaké je, přijmout je a výchovně působit i na nepříjemné projevy jeho chování, neodmítat dítě jako takové, také toto je důležitý projev kladného emočního vztahu dospělých k dítěti. Při záporném emočním vztahu uvedené kladné projevy chybí nebo je jich dítěti projevováno velmi málo. Nezáleží na tom, zda se dospělí domnívají, že dítě dostatečně podporují, záleží na tom, zda dítě vnímá podporu dospělých jako dostačující. (Gillernová, 2003)

Jedinci, kteří byli v dětství psychicky deprivováni, jsou v dospělosti osobnostmi, které neumí lásku dávat ani ji přijímat. A tuto ne-lásku předávají z jedné generace na druhou. Jedinci, kteří byli krutě trestáni, se na svých dětech dopouští hrubého násilí častěji, než lidé, kteří nebyli takovým způsobem trestáni (Matějček, 1994).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. VÝCHOVA DĚTÍ A SOUČASNOST

Záměrem praktické části práce, je nalézt odpovědi na otázky týkající se výchovy dětí předškolního věku. Tato část práce se zaměřuje na zjišťování výchovných postojů a chápání dítěte předškolního věku v rodinném prostředí a v prostředí běžné mateřské školy z pohledu rodičů a pedagogů. Součástí práce je realizace výzkumu prostřednictvím kvalitativních nástrojů, a to formou standardizovaného rozhovoru s konkrétními rodiči předškolních dětí a konkrétními pedagogy konkrétní mateřské školy. Jedním z faktorů bylo také vymezení postojů rodiny úplné (matka, otec, dítě/děti) a neúplné (rodič samoživitel – matka/otec).

Výzkum přiblížíme nejprve z metodologického hlediska a následně budou interpretovaná zjištění získaná strukturovanými rozhovory s rodiči dětí předškolního věku a pedagogy mateřské školy, které byly realizovány v období od měsíce květen 2017 do měsíce červen 2017.

4.1 Výzkumný cíl

Výzkumné šetření bylo realizováno za účelem získání poznatků týkajících se současné výchovy dětí předškolního věku a předložit konkrétní pohled rodičů i pedagogů na jejich výchovu. Tj. jak k dítěti přistupují, jak jej chápou, vnímají. Jaké volí výchovné strategie, který výchovný styl v současné době převládá a zda platí rčení - rodina - bezpečný přístav pro dítě, co dělají stejně, jako jejich rodiče a čeho se naopak snaží vyvarovat. Lze říci, že hlavním cílem práce bylo zjištění, jak vnímají a prožívají rodiče své rodičovství, rodičovskou roli a jak vnímají svou roli ve výchově dětí předškolního věku také pedagogové.

4.2 Stanovení výzkumných otázek

V souladu s cíli práce jsem se zaměřila na následující výzkumné otázky (VO1 - VO6):

VO1: Jsou rodiče výchovným vzorem pro své děti?

VO2: Jsou tresty vnímány jako vhodná součást moderního pojetí výchovy?

VO3: Je výchova v současné rodině inspirací pro další vytváření výchovných hodnot?

VO4: Ovlivňuje moderní způsob života na utváření výchovných hodnot?

VO5: Je reálné naplňovat potřeby dětí v rámci individuálního přístupu v současné

Mateřské škole?

VO6: Jsou pedagogové mateřské školy vnímáni rodiči jako správné výchovné vzory pro jejich děti?

4.3 Výzkumné metody

K získání odpovědí na výzkumné otázky jsem zvolila formu standardizovaných otázek řízeného rozhovoru. Osobně spatřuji v této metodě výhodu ve shromažďování dat pomocí verbální komunikace výzkumníka a respondenta, navázání osobního kontaktu a možnost proniknout do motivů a postojů respondenta, sledovat jeho reakce, přizpůsobit se průběhu daného rozhovoru, komunikačnímu stylu a toku myšlenek dotazovaného respondenta. Rozhovor byl veden na základě předem stanoveného souboru otázek jak pro skupinu rodičů, tak pro skupinu pedagogů (viz. Příloha č. 2), které byly, pro přehlednost, rozčleněny do ucelených tematických okruhů (viz. Příloha č. 1).

Při realizaci rozhovoru jsem se snažila k výpovědím respondentů přistupovat objektivně, nevnášet do nich své subjektivní názory a očekávání, což nebylo vždy jednoduché. Mou snahou bylo také zajistit respondentům optimální míru pohodlí, pocit jistoty a bezpečí, ponechala jsem výběr místa pro uskutečnění rozhovorů na domluvě s respondenty. Rozhovory tak byly realizovány v poklidném prostředí domácnosti (2 dotazovaní respondenti), v poklidné místnosti v mateřské škole (4 dotazovaní respondenti) a v poklidné kavárně v blízkosti bydliště respondentů (2 dotazovaní respondenti). Z průběhu rozhovorů s respondenty jsem provedla audiozáznam (diktafon), časová dotace byla zohledněna otevřeností respondentů a trvala cca 1h30min – 2h. Každý rozhovor byl vždy zahájen seznámením respondentů s výzkumným záměrem, cíli výzkumného šetření a způsobem zpracování získaných zjištění (dat). Nahrané rozhovory jsem následně písemně zaznamenala (viz. Příloha č. 3, 4) a poté provedla analýzu rozhovorů s cílem najít odpověď na vytyčené výzkumné otázky.

5. ROZHOVORY S RESPONDENTY

Vymezeným výzkumným vzorkem byli konkrétní rodiče dětí předškolního věku a konkrétní pedagogové mateřské školy různého rodinného stavu žijící na území České republiky. Výběr a sestavování komunikačních partnerů se skládal z osmi respondentů, z toho 4 respondenti výzkumného vzorku rodičů dětí předškolního věku (2 osoby z obce Boršov nad Vltavou, 2 osoby z obce České Budějovice) a 4 respondenti výzkumného vzorku pedagogů mateřské školy v obci Boršov nad Vltavou (3 osoby z obce České Budějovice, 1 osoba z obce Boršov nad Vltavou). Některé oslovené osoby výzkumného vzorku rodičů neměly o spolupráci zájem, důvodem byla neochota či názorová nevytříbenost k danému tématu.

Respondenty jsem oslovila osobně i prostřednictvím emailu, kde jsem stručně přiblížila hlavní výzkumný záměr, průběh jeho realizace a délku trvání. Důraz jsem kladla na vstřícnost, otevřenost a především svobodnou vůli oslovených osob ve využití možnosti volby vhodného místa i času k realizaci rozhovoru.

Věk respondentů se pohyboval v rozmezí 23 – 63 let. Mou snahou bylo zahrnout do výzkumného vzorku rodiče i pedagogy s rozdílným vzděláním a rodinným stavem (včetně rozdílně sdílené domácnosti). Pohlaví a aktuální věk dítěte předškolního věku nebyly kritérii, která by ovlivňovala zařazení rodičů do výzkumného vzorku.

Identifikace respondentů rozhovorů (Tabulka č. 1, zdroj vlastní):

Tabulka č. 1 – Identifikace respondentů

Označení	Jméno	Věk	Vzdělání	Rodinný stav	Počet dětí
R1	Tereza	40	středoškolské	rozvedená	2
R2	Alena	31	středoškolské	vdaná	2
R3	Jana	37	vysokoškolské	rozvedená	3
R4	Linda	43	středoškolské	vdaná	2
R5	Marcela	39	vysokoškolské	vdaná	3
R6	Jindřiška	63	středoškolské	rozvedená	0
R7	Lenka	23	vysokoškolské	svobodná	0
R8	Markéta	36	středoškolské	vdaná	2

5.1 Struktura rozhovorů

Obsah rozhovorů jsem sestavila dle předem stanoveného souboru otázek vytvářejících možnost volné otevřené odpovědi, a to jak pro skupinu rodičů, tak pro skupinu pedagogů (viz. Příloha č. 2). Soubor otázek byl, pro přehlednost a snadnější uchopení problematiky, rozčleněn do tematických okruhů tj.:

- **4 tematické okruhy (dále TO) pro rodiče dětí předškolního věku** (viz. Příloha č. 1):

TO1 – „Já, jako vychovávané dítě“ - respondenti se vyjadřovali ke svým vlastním prožitkům a zkušenostem z období, kdy byli vychovávaní svými rodiči a pedagogy.

TO2 – „ Uvažování nad působením výchovy ze strany mých rodičů“, kdy se respondent sám začal zamýšlet nad otázkami výchovy a jejími vlivy (jinak uvažuje člověk v roli dítěte, jinak jako bezdětný dospělý, jinak jako rodič; rozdílů jsou patrné také v roli rodiče - vychovatele z úplné rodiny a rodiče - vychovatele z rodiny neúplné).

TO3 – „Já, vychovatel“, kdy respondent vyjádřil ke své roli vychovávajícího rodiče.

TO4 – „Rodič hodnotící pedagoga mateřské školy“, kdy respondent nahlížel subjektivně na pedagoga mateřské školy.

- **1 tematický okruh (dále TO) pro pedagogy mateřské školy** (viz. Příloha č. 2):

TO1 – „Já, pedagog“, kde se respondenti zamýšleli nad výchovou dítěte z pozice kvalifikovaného pedagoga.

Úvod každého rozhovoru jsem zahájila stručným sdělením o tematickém zaměření práce, účelovosti získaných odpovědí, přibližné časové náročnosti celého rozhovoru a v neposlední řadě respondenty ujistila o zcela důvěrném zpracování poskytnutých informací (jména byla z důvodu zachování soukromí změněna). Současně jsem každého respondenta požádala o souhlas se zaznamenáváním celého průběhu našeho rozhovoru na nahrávací zařízení (diktafon).

První dotaz zjišťoval identifikaci respondentů tzn. křestní jméno, věk, nejvyšší dosažené vzdělání, rodinný stav a počet dětí v rodině. Následující otázky byly pokládány volně v návaznosti na získané odpovědi daného respondenta a zároveň již stanoveného souboru otázek. V situaci, kdy se respondent nemohl vhodně vyjádřit, nenacházel vhodná slova k vyjádření svého názoru na položenou otázku, jsem užila volně formulované upřesňující otázky v rámci tématu. V závěru každého rozhovoru měl dotazovaný respondent dostatečný prostor vyjádřit se volně k danému tématu, někteří respondenti této možnosti nevyužili.

Interpretaci rozhovorů s rodiči předškolního věku uvádím v Příloze č. 3, interpretaci rozhovorů s pedagogy mateřské školy uvádím v Příloze č. 4

5.2 Analýza výsledků rozhovoru

V souladu se záměry práce uvádím analýzu a shrnutí zjištění z rozhovorů s dotazovanými respondenty.

5.2.1 Shrnutí výsledků rozhovoru s konkrétními rodiči dětí předškolního věku

VO1: Jsou rodiče výchovným vzorem pro své děti?

K posouzení výzkumné otázky bylo užito odpovědí dotazovaných respondentů R1, R2, R3, R4 – rodičů předškolních dětí (viz. Příloha č. 5):

TO1 dílčí otázky č. 2,3,5,6 (viz. Příloha č. 2)

TO2 dílčí otázky č. 1,3,5,6 (viz. Příloha č. 2)

TO3 dílčí otázky č. 2,3,4,6,14,15,16 (viz. Příloha č. 2)

Od oslovených respondentů jsem získala převážně kladné odpovědi, převážná většina ve shodě uváděla, že rodiče a prarodiče jsou pro své děti a vnoučata výchovným vzorem, pouze 1 respondent uvedl, negativní zkušenost s výchovným vzorem svých rodičů, což však bylo pro R samotného ve výsledku pozitivní motivací, pro to, čeho se ve výchově svých dětí vyvarovat.

Respondenti např. odpověděli:

R2 uvedla v TO1 na O6 uvedla: „...*Obojí prarodiče byli skvělí... a jsem jim vděčná...*“

R3 odpověděla v TO1 na O3: „*Stoprocentně rodiče, učili nás slušnému vychování, vše jsme spolu řešili, všechno nám se sestrou vysvětlili.*“

TO1 na O9: „*Na své dětství moc ráda vzpomínám, rozhodně bych neměnila.*“

TO3 na O1: „*Ráda bych byla takový rodič, jako moje máma nebo můj táta. Jsou mým vzorem.*“

R4 v TO1 na O2 odpověděla: „*Určitě rodiče...babička s dědou z matčiny strany. Taky můj bratr...byl mým velkým vzorem...mým vzorem byla i babička...byla mi velkým vzorem a uznávala jsem ji jako velkou autoritu...*“

Naopak **R1** v TO1 na O3 odpověděla: „*Pro mne osobně starší sestra. Bráchové byli takové mužské vzory...*“

V TO1 na O5 odpověděla: „*Jako křivdu jsem vnímala od našich to, že nás často odkládali...Vyměnili vlastní práci za rodinu. Taky pracuji, ale tak daleko bych to dojit nenechala.*“

V TO2 na O3 řekla: „*Chtěla jsem být se svými rodiči...*“ Na O1 reagovala: „...*Cítila jsem se bez nich opuštěná, tak moc mi byli vzácní...protože jsem po celý týden bývala jen se sourozenci a prarodiči.*“

Proto v TO3 na O1 uvedla: „...nesmím být, za žádnou cenu tak chladný rodič, chci jim dát domov, svou náruč, teplo, lásku. Snad se mi to povedlo...chci, abych pro mé syny byla máma, maminka.“

Odpověď na výzkumnou otázku č. 1 = ANO, rodiče jsou výchovným vzorem pro své děti.

VO2: Jsou tresty vnímány jako vhodná součást moderního pojetí výchovy?

K posouzení výzkumné otázky bylo užito odpovědí dotazovaných respondentů R1, R2, R3, R4 – rodičů předškolních dětí (viz. Příloha č. 5):

TO1 dílčí otázky č. 4, 5, 9

TO2 dílčí otázky č. 2, 3, 4

TO3 dílčí otázky č. 4, 8, 15

Také u této výzkumné otázky většina dotazovaných respondentů uvedla ve shodě, že tresty vnímají jako vhodnou část výchovy. Všichni však zdůraznili – tresty ano, ovšem přiměřené, nikoli tresty způsobující dítěti jakékoli fyzické či psychické utrpení. Respondenti např. odpověděli:

R1 v TO1 na O4 odpověděla: „ No, spíše prarodiče. Když jsme něco jako děti vyvedli, dostali jsme trest...párkrát i na zadek, od dědy řemenem...“

V TO2 na O2 sdělila: „Myslím, že pokud se situace vyhrotí, trest je potřeba a je oprávněný a přiměřený, nemám s tím problém. Ne, že bych děti nějak extra trestala, ale posloužilo mi spoustu věcí, od zakázání jít ven s kamarády, krátkodobého zabavení tabletu mému staršímu synovi, nucená práce navíc, kterou jsem potřebovala udělat, zrušení slíbeného výletu atd. Naštěstí mám hodné děti a není to potřeba často.“

V TO3 na O8: „Párkrát jsem se trestu nevyhnula, ale nebylo to nic, co bych musela denně řešit. Spíše výjimečně. Malý musí občas dostat na zadek, nebo přes prsty, účinkuje to hned a je na dlouhou dobu klid.“

R2 v TO2 na O2 uvedla: „Vidím, že jsou potřeba. Metoda cukru, jen cukr bez biče podle mne neexistuje. Neříkám hned dítě řezat, ale trest když je něco hodně špatně, by měl

určitě přijít. Taková ta dnešní rádoby americká výchova, kdy dětem člověk jen vysvětluje, ta nefunguje. O tom jsem se osobně mnohokrát na mnoha příkladech přesvědčila.“

R2 v TO3 na O8 doplnila: *„Myslím si, že přiměřený trest přestupku je velmi výchovný. Znáám teorie o výchově, které zní chválit, chválit, chválit. Ale když pak vidím výsledek, s touto teorií nemohu souhlasit. A s mými třemi, velmi živými dětmi nemožné. Takže když hodně zlobí a zlobí hodně dlouho, dostanou jednoduše na zadek.“*

R3 v TO2 na O2 upřesnila: *„Za zlobení je přiměřený trest určitě v pořádku. Díky tomu, že jsem nikdy nebyla neoprávněně potrestána, beru trest, pokud je nutný. Snažím se být takto spravedlivá a přiměřená i ke svým dětem. Fyzické tresty, myslím tím lehké, hodně zvažuji, ale někdy jsou nevyhnutelné a u nás teda patří k velmi účinným.“*

R4 v TO2 na O2 odpověděla: *„Dnes se děti tolik netrestají jako dřív a nemyslím si, že je to dobře. Nejde o to dítě mlátit, ale dostat výchovně na zadek, přes ruku, to je v pořádku a já s tím zcela souhlasím. Nikdy jsem nebyla trestána zbytečně a vnímám dostatečné fyzické tresty jako přiměřené a zcela v pořádku. Dnes se kolem dětí chodí až moc po špičkách a děti jsou pak často naprosto nezvladatelné. Dříve dítě cítilo autoritu a vědělo, kdy má přestat, dnes mi připadá, že děti kolikrát neznají ty pomyslné hranice.“*

R4 v TO3 na O8 doplnila: *„Ano, zlobíš, dostaneš. Nejde ti to vysvětlovat donekonečna. Fyzické tresty jsou v pořádku, pochopitelně musí mít své hranice. Fackovat nebo mlátit dítě úplně malinké se nesmí a není tam žádný výchovný posun. Prostě ještě nemá rozum. Trestání dítěte má smysl, až když ví, že dělá něco špatně, když jsme ho na danou věc upozornili nebo dělá něco, co může nějak ohrozit jeho zdraví, třeba přes zákaz stále otvírá okno, ze kterého by mohlo vypadnout.“*

Odpověď na výzkumnou otázku č. 2 = ANO, také v současnosti jsou tresty vnímány jako vhodná součást moderního pojetí výchovy, neopoměli ve shodě zdůraznit „tresty přiměřené“ a uvedli svou představu přiměřeného trestu.

VO3: Je výchova v rodině inspirací pro další utváření výchovných hodnot jedinci?

K posouzení výzkumné otázky bylo užito odpovědí dotazovaných respondentů R1, R2, R3, R4 – rodičů předškolních dětí:

TO1 dílčí otázky č. 1, 2, 3, 6, 9

TO2 dílčí otázky č. 1, 3, 5, 6

TO3 dílčí otázky č. 1, 2, 3, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16

Všichni odpovídající respondenti se shodli a souhlasili s tvrzením, že je výchova v rodině inspirací pro další utváření výchovných hodnot jedince, a to i v případě, že byla u některých respondentů zkušenost z dětství, respektive ze způsobu výchovy jejich rodičů negativní. Naopak tato negativní zkušenost byla pro ně v budoucí rodičovské roli ponaučením, jak by své děti rozhodně nechtěli vychovávat.

Respondenti např. odpověděli:

R1 v TO3 na O1 zdůraznila: *„Od té doby, co mám trochu rozum jsem si snad denně opakovala, že nesmím, za žádnou cenu nesmím být tak chladný rodič jako byli naši. Že to všechno musím dělat jinak, že nestačí dát dětem dům, chci jim dát domov, svou náruč, teplo, lásku. Snad se mi to povedlo. Nechtěla bych, aby se mne byl jen vychovatel, chci, abych pro mé syny byla máma, maminka.“*

V TO3 na O2 bez váhání odpověděla: *„Doufám, že se mi podařilo, co jsem si předsevzala a snažím se dát dětem vše, co potřebují. Trávím s nimi hodně času...Zatím jsem na mateřské dovolené...všechn čas věnuji jim...“*

R2 v TO2 na O3 vypověděla: *„Až na to, jak jsem byla rodiči stále označována před bratrem a ostatními jako ta starší, co by měla mít více rozumu, být spolehlivější. Klasicky, měla jsem být jako starší dítě vzorem, být uvědomělou, což mi dost vadilo, tak asi ne. Uměli to se mnou. Věděla jsem, že co řeknou naši platí a nejede přes to vlak. To se mi líbí, když se na to zpětně dívám. Taky teď oceňuju, že i když jsme čas od času věděli, že se rodiče pohádali, byli vždy ve výchově jednotní, nikdy se nestalo, že by jeden zakázal a druhý povolil, že by jeden řekl to a druhý ono.“*

R3 v TO2 na O3 ihned odpověděla: *„Neměla, nikdy jsem nepociťovala, že bych měla být nespokojena s něčím, co se týká jejich výchovy směrem ke mne, k nám se sestrou.“*

V TO3 na O1 sdělila: *„Ráda bych byla takový rodič, jako byla moje máma nebo můj táta. Jsou mým vzorem. Vždy milující ale spravedliví. Starám se o své děti, jak mohu, chtěla bych jim dát ten nejlepší základ do jejich života, na kolik jsem byla úspěšný rodič uvidím až“*

později, zatím jsou děti malé a tento výchovný proces ještě neskončil. Každé dítě je jiné, a když si myslím, že si s dalším z nich budu vědět rady, zase je úplně odlišné než to předchozí a já mám pocit, že jsem zase na začátku. Pak si taky často říkám, jestli nedělám v něčem chybu, když se mi nedaří hned dosáhnout toho, co jsem chtěla, jestli nejsem příliš měkká, pak zase příliš tvrdá, chladná. Je to ta nejtěžší role v životě, být rodičem.“

R4 v TO2 na O3 reagovala: *„Ne, jak jsem již uvedla byli velmi spravedliví a přátelští. Zároveň jsem je vnímala jako přirozenou autoritu.“*

Odpověď na výzkumnou otázku č. 3 = ANO, výchova v rodině byla a stále je inspirací pro utváření výchovných hodnot jedinci.

VO4: Ovlivňuje moderní způsob života utváření výchovných hodnot?

K posouzení výzkumné otázky bylo užito odpovědí dotazovaných respondentů R1, R2, R3, R4 – rodičů předškolních dětí (viz. Příloha č. 5):

TO1 dílčí otázky č. 6

TO2 dílčí otázky č. 1, 3, 5, 6

TO3 dílčí otázky č. 1, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16

Odpovídající respondenti se zcela přímo nevyjádřili. Hodnotili spíše současnost jako dobu přetechnizovanou, uspěchanou, z čehož vyplynulo, že moderní způsob života má jistě vliv na utváření výchovných hodnot a souvisí s podněty, které děti obklopují, zároveň prostředím, v němž je dítě vychovááno. Respondenti odpověděli takto:

R1 v TO3 na O5 uvedla: *„Já někdy nevím, když vidím mé syny, někdy si říkám, že tou rychlou dobou, internetem, technologiemi jsou vyspělejší, chytřejší prostě jsou dnešní. Ten můj malý tím, že tráví se starším bratrem dost času, umí pracovat s tabletem, pozná, že je vybitá baterie, ví, že když ho starší nechá doma, že se do něj nedostane skrz heslo, ví, která ikonka slouží pro YouTube, kde jsou videa, já jen koukám.....jsou to stejné děti, jako jsme byli my, jen ta doba se na nich trochu podepisuje.“*

V TO3 NA O6 dodává: *„Určitě nad tím přemýšlím, hodně často. Kladu si nejrůznější otázky, jestli je dobře, že jsem na kluky zůstala sama, jestli je moc nehýčkám a nedělám z nich*

bábovky, jestli jim nekomplikuju život tím, že jsou hodně jen s ženskýma – já, moje máma sem tam, moje kamarádky, paní učitelka je taky žena. Jestli jim prostě nechybí ten mužský vzor, že pak nebudou umět vést a udržet svou rodinu, ale bylo nám dobře samotným a já si kvůli tomuto vzoru nechtěla tahat do mé rodiny ty chlapy, které jsem potkala. Neměla jsem štěstí a popravdě ani jsem nijak usilovně nehledala.“

R2 v TO3 na O5 sdělila: „...Těžké odpovědět. Asi jo, asi jiné jsou, dnes je ovlivňují totiž jiné věci, nežli ovlivňovali nás. Co jsme měli v dětství my? Já měla kolo Sobi, mělo takové dlouhé řídítka, byla jsem hrozně pyšná, že ho mám, považovala jsem jej za své největší bohatství. Měla jsem lyže, které jsme si se sestřenicí půjčovaly. Měla jsem pár hraček – milovala jsme plyšáky, mončičáky, měla jsem dva nebo tři na polici. Někjaké knihy. Co mají děti dnes? Všechno. Bohužel... Víím, že je od dnešního počítačového světa nemám úplnou šanci odtrhnout, ale snažím se jim ukázat reálný svět, dokud jsou ještě malé, dávám jim tím možnost výběru. Když je zavřu u počítače doma, ochudím je o to reálné, co se odehrává venku, mezi lidmi, zvířaty, v lese...“

R3 v TO3 na O5 nostalgicky odpověděla: „Dnešní děti jsou určitě jiné, doba je rychlejší, jejich vývoj a dospívání je rychlejší, podle mě doba klade velké nároky na jejich psychiku. Za nás bylo všechno takové, jak to říct, pohodovější, pomalejší, všechno jsme si užili a teď vnímám jen, jak čas letí a děti rostou a jsou vyspělejší než my ve stejném věku. Což je škoda.“

R4 v TO3 na O5 odpověděla: „Jsou rozhodně jiné, protože dítěti se podvoluje vše. Děti jsou příliš hýčkané, rozmazlované, stále se řeší jejich výjimečnost, individualita...A pak to tak vypadá...Jak si jinak vysvětlit, že prvňák je drzý ke své učitelce nebo sedmák svého učitele fyzicky napadne? Přílišná benevolence ve výchově je sice moderní, ale nesprávná cesta k utváření správných hodnot u dětí... My jsme byli generace, kde se ctili rodiče, učitelé a nikdo by si nedovolil to, co se dnes denně děje. Taky jsou dnes děti dříve dospělé, já si ještě ve třinácti letech hrála s panenkami...Těžko si dnes představit třináctiletou slečnu s panenkami. Dříve bylo dětství takové delší, dnes jsou děti mnohem vyspělejší po fyzické i psychické stránce než jsme bývaly jako děti my. V tom dnešní děti lituji, přála bych jim prožívat pohodové dětství jako za nás...“

Odpověď na výzkumnou otázku č. 4 = ANO, moderní způsob života ovlivňuje utváření výchovných hodnot.

O5: Je možné naplňovat potřeby dětí v rámci individuálního přístupu v současné mateřské škole?

K posouzení výzkumné otázky bylo užito odpovědí dotazovaných respondentů R1, R2, R3, R4 – rodičů předškolních dětí (viz. Příloha č. 5):

TO4 dílčí otázky č. 1, 2, 3, 6, 7, 8

Respondenti se vyjádřili nepřímo, protože většina bude teprve zkušenosti se vzděláváním a tedy i výchovou pedagogů mateřské školy získávat, jsou plni očekávání. Např.:

R1 na O1: *„Starší navštěvoval, ale to už je dlouho, teď je plnoletý a malý teprve do školky v září nastoupí. Ale už jsme se tam spolu byli podívat a moc se mu tam líbilo. Jinak staršímu synovi se ve školce moc líbilo a hodně se tam naučil.“*

Respondenti, jejichž dítě mateřskou školu navštěvuje, např. odpověděli:

R2 na O1: *„Starší dcera chodí druhým rokem. Ze začátku nechtěla, nějak jsme to nehrotili, víme, že jde o to si zvyknout. Teď už chodí ráda a těší se na kamarády a paní učitelky. Hodně se ve školce naučila. Já teď čekám třetího potomka a mladší dceru budu dávat do školky až od září.“*

K O7 dodala: *„Jsem spokojena, myslím, že dcera je vychovávána a vzdělávána v mateřské škole dobře a tento způsob výchovy v MŠ vhodně doplňuje výchovu, která probíhá v naší rodině. Ve školce se opravdu i rozmluvila a hodně se tam naučila, zná spousty nových věcí, písniček, básniček...“*

R4 na O1: *„Mladší bude do mateřské školy teprve nastupovat, ale už teď se tam těší, chodíme do MŠ vyzvedávat staršího syna spolu, tak už ví, jak to tam vypadá a jak to tam probíhá, že tam bude mít kamarády a hodné paní učitelky. Starší chodí do školky dva roky a cítí se tam dobře. Chvilí mu sice trvalo, než si na nové prostředí zvyknul, ale teď už se těší každý den a každý den mi nadšeně vypráví, co nového se naučil a jak se mu vedlo.“*

Z uvedených odpovědí je tedy patrné, že se v mateřské škole daří plnit potřeby dětí také v rámci individuálního přístupu.

Např. **R2** v O3 svou výpověď doplnila upozorněním, čímž na otázku prakticky odpověděla: „...Chápu, mít třicet dětí ve třídě....Já bych být učitelkou nechtěla. Je to moc velká zodpovědnost...“

Odpověď na výzkumnou otázku č. 5 = ANO, v současné mateřské škole je možné naplňovat potřeby dětí v rámci individuálního přístupu.

O6: Jsou pedagogové mateřské školy vnímáni rodiči jako správné výchovné vzory pro jejich děti?

K posouzení výzkumné otázky bylo užito odpovědí dotazovaných respondentů R1, R2, R3, R4 – rodičů předškolních dětí (viz příloha č. 5):

TO4 dílčí otázky č. 3, 4, 5, 6, 7, 8

Všichni respondenti shodně potvrdili spokojenost s pedagogy mateřské školy, a to na základě vlastní zkušenosti, např.:

R1 na O1 odpověděla: „...staršímu synovi se ve školce moc líbilo a hodně se tam naučil.“

R2 odpověděla na O3: „Ptám se dcery, ta je má ráda...Podstatný je pocit mého dítěte a dcera má učitelku opravdu ráda a komunikace je, dá se říci, bezproblémová.“

R3 na O7 odpověděla: „Jsem spokojená, líbí se mi, jak tráví čas s dětmi, že nejsou příliš moderní školka, spíše takové to tradiční uspořádání a hodnoty. Tomu dávám přednost.“

R4 na O7 také shodně odpověděla: „Jsem spokojená, školka je kvalitně vybavená a syn má opravdu mnohem více vědomostí, co začal chodit do školky.“

R4 na O3 zcela jasně odpověděla: „Paní učitelky jsou moc milé a obětavé, syn je má moc rád a ony jeho také. Komunikace s nimi probíhá velmi dobře, vždy se usmívají, a když se někdy stalo, že jsem pro syna přišla později, neděly z toho žádný problém. Také synovi hodně usnadnily aklimatizaci ve školce. Ze začátku dost plakal a ony ho nosily, hladily, konejšily. Jednu paní učitelku má opravdu moc rád, dokonce myslím, že je to jeho první láska...(směje se) Je vidět, že je práce baví a děti mají rády. Nezajímá mne, zda mají školy a

jak dlouho učí, ale potřebuju mít pocit, že děti milují a chápou a tady ho z nich opravdu mám.“

Odpověď na výzkumnou otázku č. 6 = ANO, pedagogové mateřské školy jsou rodiči vnímáni jako správné výchovné vzory pro jejich děti.

5.2.2 Shrnutí výsledků rozhovoru s konkrétními pedagogy mateřské školy

Pedagogové mateřské školy reagovaly na dílčí otázky, které jsem zahrнула do uceleného tematického okruhu TO1 = "Já, pedagog" (jak se dívám na výchovu předškolního dítěte z pohledu odborníka - pedagoga mateřské školy).

VO1: Jsou rodiče výchovným vzorem pro své děti?

TO1 dílčí otázky č. 2, 8, 10 (viz. Příloha č. 4)

Respondenti shodně vnímají rodiče jako někoho, kdo tráví s dětmi nejvíce času a podílí se zásadním způsobem na jejich výchově. Rodiče znají své děti nejlépe.

R5 sděluje v O8, že: *„...rodič je pro dítě vzorem a dítě se mu v mnoha ohledech podobá...“*

R6 v O2 sděluje: *„Nikdo nezná dítě lépe než rodič, já pouze navazuji, tedy pokud jde o dobrou výchovu, ve které se shodují s rodiči dítě největším vzorem, učitel na takový vzor nikdy nedosáhne, protože maminka je nejdůležitější bytost pod sluncem pro dítě...“*

Odpověď na výzkumnou otázku č. 1 = ANO, rodiče jsou výchovným vzorem pro své děti.

VO2: Jsou tresty vnímány jako vhodná součást moderního pojetí výchovy?

TO1 dílčí otázky č. 3,5,6 (viz. Příloha č. 4)

Respondenti se převážně ve svých odpovědích na tresty shodují. Především trestají z důvodu zabránění dalšího nežádoucího chování dítěte formou chvilkového odloučení „neposlušného“ dítěte od ostatních dětí. A to vždy na poklidné místo třídy, kde dítě o svém chování a jednání „přemýšlí“ (např.: ohrozil jsem sebe, své zdraví, ohrozil jsem kamaráda, nebo jeho zdraví? Byl jsem hrubý/á...). K fyzickým trestům se pedagogové neuchylují.

R6 odpověděla na O3: „Když dítě není schopné respektovat ostatní a nebo dělá něco, co čím by mohlo ohrozit své zdraví, kolikrát pouze vysvětlování a napomínání nestačí. V přírodě, když třeba lví mládě neposlechne, jeho matka ho musí usměrnit fyzicky. Můžeme sice polemizovat o tom, že jde jen o zvíře, které není schopné vysvětlit lvíčeti nic slovy, proto ho usměrní tlapou...I přesto si myslím, že plesknutí přes zadek nikoho psychicky nenaruší.“

Dále k fyzickým trestům **R6** na O5 podotýká: „A neuškodí u některého opravdu velmi rozparádného dítěte, které upomínám stále, vzít ho stranou a dát mu jednu na zadek. Tato metoda je většinou dost spolehlivá, a když se dohodnu s rodiči nevidím v tom problém.“

R7 a **R8** se názorově shodují, k fyzickým trestům se neuchylují a trestají pouze náznakem.

R8 na O6: „Trestám dítě i tak, že ho plácnu přes ruku náznakem.“

Odpověď na výzkumnou otázku č. 2 = ANO, tresty jsou vnímány jako vhodná součást moderní výchovy.

VO3: Je výchova v současné rodině inspirací pro další vytváření výchovných hodnot?

TO1 dílčí otázky č. 2, 3, 7, 11 (viz. Příloha č. 4)

Respondenti se shodují v tom, že žijeme především v uspěchané době, která zcela zásadně ovlivňuje výchovu v současné rodině. Domnívají se, že rodiče nemají na děti tolik času, jako tomu bylo dříve, což má negativní dopad na chování dítěte.

R8 na O3 k tomu sděluje: „...dnešní předškolní dítě má většinou velmi zaměstnané rodiče. Vidím denně, jak rodiče stále spěchají, řeší spousty věcí, hypoték a dalšího. Toho asi tolik dříve nebylo... děti se nezměnily, změnily se pouze věci a svět kolem nich.“

R7 na O3 např. sděluje: „...vše je dáno životním stylem. Nemyslím si jinak, že je zásadní rozdíl v tom, jaké je dnešní dítě a jaké bylo například před dvaceti, třiceti lety. Dříve nebyla možnost vycestovat, tak děti trávily asi více času se svými prarodiči, rodinou, přáteli...“

R5 na O11 konstatuje: „Dospělí by se měli naučit zastavit a nechat některé věci počkat, protože děti rostou doslova před očima a i já mám kolikrát pocit, že jsem mohla dát svým dětem více, že teď už to nedoženu...“

R5 na O3 k tomu dodává: „...děti se rodí stále stejné. Spíše se změnila doba, do které se narodily...“ Respondenti se shodují, že většina rodičů má mnoho povinností, platí hypotéky a na děti není tolik času, kolik by děti potřebovaly.“

R5 na O3 sděluje: „Jezdíme na dovolené, máme možnost různého vyžití, děti mají hezké kroužky a mnoho zájmů, ale času jako bychom pro sebe měli méně a v tom mají asi dnešní děti jiné. Pochopitelně tohle vše má vliv na výchovu dítěte...“

R5 na O5 se zabývá samotnou myšlenkou výchovy a přemýšlí, co výchova ovlivní a co nikoli. „Bavíme se v rovině, kdy výchova něco ovlivní... My se ve škole kdysi učili, že výchovou ovlivníme 50%, zbylá polovina je něco, co výchovou ovlivnit nelze, protože člověk to má dané, stejně jako barvu očí či tvar nosu...“

Pedagogové se shodně domnívají (R5, R6, R7, R8), že děti jsou dnes více nezvladatelné, mají často výchovné problémy.

R6 na O3: „Dnešní děti se mi zdají více nepozorné, roztěkané. Jen si vezměte kolik různých diagnóz týkajících se poruch chování, pozornosti a jiného dnes se u dětí dnes diagnostikuje. Dost možná byly děti s těmito diagnózami i dříve, ale nikdo to moc neřešil. A možná to bylo lepší...“

A dále např. **R8** na O3 konstatuje: „Děti se nezměnily, změnily se pouze věci a svět kolem nich...“

Odpověď na výzkumnou otázku č. 3 = Ne, výchova v současné rodině není inspirací pro další vytváření výchovných hodnot.

VO4: Ovlivňuje moderní způsob života utváření výchovných hodnot?

TO4 dílčí otázky č. 3,4 (viz. Příloha č. 4)

Respondenti se ve svých odpovědích a názoru na moderní způsob života a jeho vlivy na utváření výchovných hodnot poměrně shodují. Snaží se srovnávat, jaké to bylo dříve.

R5 v O3: „Dnešní děti to mají jiné. Sice s nimi matky mohou zůstat až do jejich čtvrtého roku doma, což si myslím je velmi dobré a důležité, ale i tak jsou dnešní rodiče více vystresovaní, platí vysoké hypotéky a na děti je času méně než dříve...“

Dále **R5** na O3 podotýká: „*Dříve to bylo takové méně uspěchané, klidnější...*“

R6, R7 a **R8** se s ní názorově shodují a dodávají svůj pohled na věc.

Např. **R6** ze své dlouholeté praxe uvádí: „*Děti jsou stejné, za ty tisíce let se v mnohém nezměnily. Jen požadavky a tlak společnosti je vyšší. Dnešní děti se mi zdají více nepozorné, roztěkané. Jen si vezměte kolik různých diagnóz týkajících se poruch chování, pozornosti a jiného dnes se u dětí dnes diagnostikuje. Další věcí, nad kterou se pozastavím při výchově dnešních dětí je především dnešní doba...Dříve dětem stačilo málo, nepamatuji se, že by se dítě neumělo samo zabavit, pohrát si, stačila panenka, v lese šišky, kamínky. Dnes dítě kolikrát neví s čím a jak si samostatně hrát. Potřebuje do hry zapojit, nasměrovat.*“

Stejného názoru je i **R7**, která uvádí v O3 tuto odpověď: „*Žijeme v hodně rychle, stále někam chvátáme a poruchy chování jsou také svým způsobem civilizační choroby. Vše je dáno životním stylem. Nemyslím si jinak, že je zásadní rozdíl v tom, jaké je dnešní dítě a jaké bylo například před dvaceti, třiceti lety. Kdysi byl jediným technickým pokrokem, který se využíval k zábavě televizor...Dnes si běžně tříleté, čtyřleté děti hrají na počítači různé hry, rodiče kolikrát ani neznají obsah takových her, takže spíše bych viděla větší rozdíly v dnešní době.*“

R5 dodává: „*Děti jsou pořád stejné. Dnešní rodiče jsou jiné, ne děti. Dnešní předškolní dítě má většinou velmi zaměstnané rodiče. Vidím denně, jak rodiče stále spěchají, řeší spousty věcí, hypoték a dalšího. Toho asi tolik dříve nebylo. Dnešní dítě má mnoho podnětů ve formě různých konzolí, počítačových her, tabletu..... Takže děti se nezměnily, změnily se pouze věci a svět kolem nich.*“

Všechny respondentky se navíc shodují v tom, že mají k výchově v MŠ mnohem více didaktických pomůcek, vybavenější hřiště, více moderních zařízení, jako jsou interaktivní pomůcky, ale sdílí také názor, že ne vždy je toto moderní vybavení ku prospěchu věci a že mnohá méně je někdy více.

R5 v O4 uvádí „*Někdy mi připadá, že je vše příliš didaktické, je upřednostňován vyučovací dril před přirozeností. Dnešní školky jsou často přeplněné cvičebními prvky, umělým*

trávníkem, které jsou vedle sebe namačkány a neumožňují dětem volný prostor k běhání, lezení, vytváření úkrytů...“

R3 poukazuje na problematiku v O4 *„Učebny jsou velmi moderně a kvalitně zařízené, veškeré pomůcky jsou velmi kvalitní a vhodné pro předškolní vzdělávání. Všechny prvky na zahradě odpovídají evropským bezpečnostním předpisům. Ten rozdíl je opravdu markantní.“*

Odpověď na výzkumnou otázku č. 4 = ANO, moderní způsob života ovlivňuje utváření výchovných hodnot.

VO5: Je reálné naplňovat potřeby dětí v rámci individuálního přístupu v současné mateřské škole?

TO1 dílčí otázky č. 1, 2, 3, 4, 7 (viz Příloha č. 4)

Všichni respondenti se shodují, že naplňovat potřeby dětí se snaží, uvědomují si, že každé dítě je jiné a potřebuje jiný přístup.

R6 na O2: *„Nejdůležitější je vědět, co konkrétně každé dítě potřebuje, v čem má slabiny a naopak v čem si je jisté...“*

R7 na O2: *„Důležité ve výchově je respektovat individualitu dítěte. A dále zajistit u dětí takové podmínky, aby došlo k rozvoji ve všech oblastech.“*

R7 a **R8** se domnívají, že naplňovat potřeby dětí lze pouze za určitých podmínek.

R7 se domnívá, že: *„Velmi, velmi těžko a je třeba dobře plánovat“ Zároveň však dodává: "Spíše mne mrzí, že vím, že některé děti si rády s učitelkou povídají samy, chtějí jí samy sedět na klíně...To není možné denně se všemi dětmi a to mne opravdu mrzí..."*

R8 vnímá především to, že: *„Některé děti potřebují na vše více času, mají své pracovní tempo a jsou třeba stydlivější, plaší. S takovými dětmi by bylo dobré si více povídat, věnovat jim více času, ale to není při takovém množství dětí na třídě technicky možné.“*

Respondenti si dále shodně uvědomují velký počet dětí ve třídě.

R5 na O7 uvádí: „Bohužel není možné si dát každé dítě stranou a při takovém počtu se mu věnovat individuálně...jsem ráda, když zapojím do všech řízených činností všechny děti a žádné nevynechám, ale při počtu 28 dětí na třídě jde bohužel individualita stranou...”

Přesto si všichni respondenti uvědomují jedinečnost každého dítěte.

R6 na O3: „...je velmi důležité vnímat každé dítě jednotlivě, protože každé dítě je jiné a každé je osobnost...”

K tomu **R6** na O3 upřesňuje: „Snažím se, ale při tomto počtu je to opravdu velmi nereálné...v počtu tolika dětí to není možné...” Má srovnání s třídou, kde kdysi učila a počet dětí byl méně než poloviční a sděluje k tomu: „Pracovat s malou skupinkou dětí při řízené činnosti nebo s bezmála třiceti dětmi je velký rozdíl.”

Dále respondenti vnímají jako dobré, že dnešní MŠ může navštěvovat dítě s nějakým znevýhodněním.

R7 na O4: „Dříve nebylo možné, aby běžnou mateřskou školu navštěvovalo nějaké dítě s handicapem. Dnes, díky inklusi mohou mateřskou školu navštěvovat děti s různými s obtížemi a nikdo se nad tím nepozastavuje.”

Respondenti (R5, R6, R7, R8) si uvědomují i možná rizika, která souvisejí s vysokým počtem dětí ve třídě.

R8 na O1: „...kromě výchovy dbáte o to, aby se dítěti nic nestalo. Stačí okamžik, chvilka nepozornosti, souhra špatných náhod a nechci ani domýšlet, co všechno by se mohlo stát...”

Z uvedených odpovědí respondentů vyplývá, že není vždy reálné naplnit potřeby každého dítěte individuálně vzhledem k vysokému počtu dětí na třídě. Přesto se snaží v rámci své pedagogické praxe individuální potřeby dětí naplňovat, např. formou skupinových činností, kde jsou individuální potřeby dětí patrné. Jsou si vědomi, že při menším počtu dětí předškolního věku ve třídě již budou splněny optimální podmínky pro jejich individualizaci.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 5 = SPÍŠE NE, naplňovat potřeby dětí v rámci individuálního přístupu v současné mateřské škole není při takovém počtu dětí zcela možné.

VO6: Jsou pedagogové mateřské školy vnímáni rodiči jako správné výchovné vzory pro jejich děti?

TO1 dílčí otázky č. 1,7, 8, 9 (viz. Příloha č. 4)

Všichni respondenti shodně doufají a dělají vše pro to, aby byli pro děti vhodným vzorem. Mají za to, že práce v mateřské škole není lehká, jsou na ně kladeny velké nároky ze strany úřadů, inspekcí, rodičů, kteří si někdy myslí, že je tato práce vlastně velká zábava a učitelky si s dětmi celý den „pouze hrají“.

Důkazem toho je odpověď **R5** v O1: *„I když někdy je to velmi obtížné a co si budeme nalhávat, jde o velkou zodpovědnost a pedagog je stále jednou nohou v kriminále. To, že děti připravujeme na další stupeň vzdělávání a spousta lidí to nevnímá, myslí si, že učitelky si s dětmi v mateřské škole pouze hrají, jsem již vytěsnila.“*

Dále **R5** v O4 uvádí: *„Na druhou stranu je na učitelky dnes kladen opravdu velký požadavek, co se týče vzdělávání předškolních dětí. Do systému vzdělávání zasahuje čím dál tím více tzv. odborníků, to slovo myslím spíše hanlivě, protože nám opravdu přibýlo nesmyslného papírování.“*

Stejný postřeh má i **R8** a v O1 odpověděla: *„Většina lidí si představuje pod pojmem učitelky mateřské školy spíše nějakou hodnou tetu a myslí si, že je to práce snadná a plná zábavy. Většinou tak smýšlejí lidé, kteří v mateřské škole ještě nemají své potomky. Je to už taková zažitá a mylná představa.“*

R5 na O9 dodává, že: *„Správný vzor pro dítě je někdo, kdo je má rád, nastavuje mantinely, s dětmi se umí zasmát, naslouchá jim...“*

Velmi podobné postřehy má **R6** na O1, kde popisuje: *„Práce učitelky mateřské školy není snadná a nezvládl by ji každý. To rozhodně ne. Jde o práci velmi zodpovědnou...na učitele jsou kladeny stále vyšší nároky... Různá školení, nové technologie...“*

R6 na O7 popisuje: *„Někteří rodiče se radí, jak na výchovu, protože jsou někdy sami bezmocní a hledají rady u nás, pedagogů. Takže popovídat si o dítěti, znát jeho psychiku, jeho náladu, jeho schopnosti, tohle všechno řešíme s rodiči denně.“*

Další respondent **R7** uvádí ze svých poznatků a zkušeností: „*Pevně věřím, že jsem dobrým výchovným vzorem. Jsem doufám slušně vychovaná mladá žena, která ctí zákony naší ústavy, chodí k volbám, nepije a nekouří a nelže. Snažím se před dětmi být přirozená. Když mne něco opravdu rozčílí, klidně bouchnu do stolu, zvednu hlas...Myslím si, že dospělý člověk, kterého mají děti rády za to, že se k nim chová upřímně a spravedlivě, snaží se je svědomitě vychovávat a něco naučit je vždy vhodným vzorem.*“

Odpověď na výzkumnou otázku č. 6 = ANO, pedagogové mateřských škol jsou vnímáni rodiči jako správné vzory pro jejich děti.

SHRNUTÍ

Po celkovém shrnutí výsledku uskutečněných strukturovaných rozhovorů mohu konstatovat, že se rodiče snaží přistupovat ke svým dětem při jejich výchově partnersky. Snaží se dětem naslouchat, vnímat a respektovat jejich potřeby, přestože skupina respondentů byla různorodá věkem, zkušenostmi i postoji. Někteří respondenti se vyjadřovali obsáhle, jiní odpovídali stručně.

Z výpovědí vyplynulo, že způsob výchovy v rodině orientační se často přenáší do rodiny prokreační, ať v pozitivním či negativním smyslu. Ovšem respondenti se jednoznačně shodli v názoru, že právě ony negativní zkušenosti z orientační rodiny byly jasným ponaučením a současně výzvou se takovému způsobu výchovy vyvarovat a pokusit se je ve výchově svých dětí v již, v prokreační rodině, nepraktikovat.

Z výpovědi pedagogů mateřské školy vyplynulo, že je velmi důležitá vzájemná interakce škola – rodina. Bez vzájemné spolupráce s rodinou by výchova a vzdělávání dětí nebyli zcela efektivní.

Oslovení respondenti přiznávají, že životní zkušenosti z každé rodiny, z každé generace, určitým způsobem formují hodnoty a normy každého člověka.

Můj předpoklad, že se na postojích a názorech podílí vliv rodinného prostředí v součinnosti s vlivem pedagogů mateřské školy, kulturní vzor a výchovné stereotypy, se potvrdil.

ZÁVĚR

Jedním z důvodů, proč jsem si zvolila toto téma bakalářské práce byl fakt, že výchova dítěte je nejen pro mne, jako pro učitelku mateřské školy a pro matku dvou malých synů, stále aktuálním tématem. Chtěla jsem zjistit různé pohledy na výchovu, výchovné postoje i výchovné metody z pohledu rodičů předškolních dětí a pedagogů předškolní výchovy. Měla jsem domněnku, že dnešní rodič žijící v uspěchané době, nebude mít mnoho času na výchovu svých potomků a chtěla jsem si tuto domněnku v mé práci buď potvrdit nebo ji vyvrátit. Dále mne zajímala myšlenka posunu od autoritativní výchovy v minulosti, která nutila dítě "slepe poslouchat" příkazům rodičů i pedagogů, k dnešnímu modernímu pojetí výchovy, kdy je dítě bráno jako rovnocenný partner, ke kterému se chováme s respektem, nasloucháme jeho individuálním potřebám.

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo pochopení problematiky výchovy předškolního dítěte za použití různých zdrojů literatury, která se tématem výchovy předškolního dítěte zabývá.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo analyzování názorů na předškolní výchovu z pohledu předškolního pedagoga a rodiče předškolního dítěte.

Výzkumné šetření dopadlo úspěšně a dalo odpověď na všechny výzkumné otázky. Výzkum byl úspěšný také z důvodu výborné spolupráce s respondenty, kteří odpověděli na všechny dotazy.

Domnívám se, že stanoveného cíle bylo dosaženo. Jsem si vědoma, že výsledky průzkumu není možné zcela zobecnit. V rámci hodnocení vlastního vnímání současného pojetí výchovy v dnešní rodině vnímám určité rezervy. Jedná se o postoje a názory výzkumného vzorku respondentů vymezující souvislosti s touto prací.

Zároveň předpokládám, že realizovaný výzkum zaměřený na zjištění aktuálního pojetí výchovy v současné rodině a mateřské škole mohl přispět k rozšíření poznatků. Práce slouží k zamýšlení nad pojetím výchovy dětí předškolního věku v současnosti jak v rodině, tak ve vzdělávací instituci.

Jsem přesvědčena, že výchova dítěte předškolního věku v rodině v součinnosti s mateřskou školou si zaslouží výraznou pozornost rodičovské i pedagogické veřejnosti.

Domnívám se, že mnou realizovaný kvalitativní výzkum zaměřený na zjišťování různých pohledů na výchovu ze stran pedagogů i rodičů předškolních dětí si zaslouží pozornost, neboť společnost stojí především na výchově, protože je třeba si uvědomit, že "člověk by bez výchovy nebyl člověkem."

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BEČVÁŘOVÁ, ZUZANA.: Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-221-8
- BRUCEOVÁ, Tina. Předškolní výchova. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-068-5
- ČÁP, Jan, MAREŠ a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2007. ISBN 987-80-7367-273-7
- GRECMANOVÁ, Helena, URBANOVSKÁ, Eva, HOLOUŠOVÁ, Drahomíra. Obecná pedagogika I. Hanex Olomouc, 2002. ISBN 80-85783-20-7
- HELUS, Zdeněk. Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0
- HOSKOVCOVÁ, Simona. Psychická odolnost předškolního dítěte. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1424-8
- JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola. Praha: 2008. ISBN 987-80-247-1568-1
- MATĚJČEK, Zdeněk. Co děti nejvíc potřebují. Praha: Portál, 1994 ISBN
- MATĚJČEK, Zdeněk. Co, kdy a jak ve výchově dětí. Praha: Portál 2007 ISBN 978-80-7367-325-3
- MERTIN, Václav, GILLERNOVÁ, Ilona. I. Psychologie pro učitelky mateřské školy. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178799
- Národní program rozvoje a vzdělávání v ČR. Praha: Grada, 2005
- OPRAVILOVÁ, Eva, GEBHARTOVÁ, Vladimíra. Rok v mateřské škole. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-703-9
- ŘEZÁČ, Jaroslav. Sociální psychologie. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6
- SMOLÍKOVÁ, Kateřina. RVP PV. 2004. VÚP Praha
- SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. Psychodiagnostika dětí a dospívajících. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-545-8

ŠMELOVÁ, Eva. Ohlédnutí do historie předškolní výchovy. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN: 978-80-244-2238-1

ŠLÉGL, Jiří. Dějiny výchovy dětí předškolního věku. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. PrintActive s.r.o.: 2012

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Tematické okruhy rozhovoru s rodiči dítěte předškolního věku

Příloha č. 2 – Tematický okruh rozhovoru s pedagogy mateřské školy

Příloha č. 3 – Stanovený soubor dílčích otázek pro rodiče dětí předškolního věku

Příloha č. 4 – Stanovený soubor dílčích otázek pro pedagogy mateřské školy

Příloha č. 5 – Struktura rozhovoru s rodiči dětí předškolního věku

Příloha č. 6 - Struktura rozhovoru s pedagogy mateřské školy

Příloha č. 7 – Identifikace respondentů (Tabulka č. 1)

Příloha č. 1

Tematické okruhy (TO1, TO2, TO3, TO4) k stanovenému souboru otázek strukturovaného rozhovoru s rodiči - respondenty (R1, R2, R3, R4)

TO1: Já, jako vychovávané dítě (mé dětství)

TO2: Uvažování nad výchovou ze strany mých rodičů (kdy jsem se Já začal zamýšlet nad výchovou - v mém dětství, dospívání, následně v roli samotného rodiče)

TO3: Já, vychovatel" (otázky na respondenty, kteří jsou rodiči předškolních dětí)

TO4: Rodič hodnotící pedagoga mateřské školy (jakým způsobem nahlíží rodič na pedagoga-profesionála při výchově jeho dětí v MŠ)

Příloha č. 2

Tematický okruh (TO1) k stanovenému souboru otázek strukturovaného rozhovoru s pedagogy mateřské školy - respondenty (R5, R6, R7, R8)

TO1 - "Já, pedagog" (jak se dívám na výchovu předškolního dítěte z pohledu odborníka - pedagoga mateřské školy)

Příloha č. 3

Stanovený soubor dílčích otázek strukturovaného rozhovoru dle tematických okruhů pro rodiče dětí předškolního věku (R1, R2, R3, R4)

TO 1: Já, jako vychovávané dítě

O1: Když se řekne dětství, co se vám vybaví?

O2: Kdo a proč vás nejvíce v dětství ovlivnil?

O3: Pamatujete si, kdo byl pro vás v dětství vzorem, kdo pro vás představoval autoritu ve vaší rodině?

O4: Trestali vás rodiče a za co, případně, jak často?

O5: Jsou některé křivdy z dětství, které si vybavujete?

O6: Kdo další se podílel na vaší výchově kromě rodičů?

O7: Navštěvovala jste jako dítě jesle či MŠ a jaké máte na toto období vzpomínky?

O8: Jaké byly vaše zájmy, co vás jako dítě bavilo, pro co jste se dokázala opravdu nadchnout?

O9: Kdybyste měla možnost být znovu dítětem, bylo by něco, co byste si přála změnit ve vaší rodině v souvislosti s vaší výchovou?

TO 2: „Uvažování nad výchovou ze strany mých rodičů“

(myšleno, kdy já sám jsem se začal zabývat nad výchovou - v mém dětství, dospívání, následně v roli samotného rodiče)

O1: Dokážete si vzpomenout, kdy jste sám/sama ve svém dětství a dospívání začal (a) přemýšlet o výchově a co vás k tomu vedlo?

O2: Když se nyní v dospělosti díváte na tresty ve vašem dětství, jak otázku trestání dětí vlastně vnímáte?

O3: Měla jste jako dítě výhrady k výchově vašich rodičů a jaké?

O4: Říká se, že dětství bývá drama, co si o tom myslíte, jaké jsou vaše vlastní zkušenosti?

O5: Pamatujete si, zda se vaši rodiče ve výchově převážně shodovali anebo byli rozdílných názorů?

O6: Jakým způsobem jste trávili společný čas jako rodina?

TO 3: Já, vychovatel (otázky na respondenty, kteří jsou rodiči předškolních dětí)

O1: Co si představíte pod pojmem rodič vychovatel a jaký jste vy rodič? Popište se v roli vychovatele.

O2: Jaké spatřujete rozdíly v tom, jak jste byl (a) vychováván (a) vy a jak dnes, jako rodič, vychováváte své děti?

O3: Myslíte si, že se shodujete ve výchově vašich dětí s vaším partnerem/manželem? Upřesněte proč ano, proč ne.

O4: Jakým stylem vychováváte vaše dítě?

O5: Domníváte se, že jsou dnešní děti jiné, než jsme byli my a jaké jsou dnešní děti?

O6: Zamýšlíte se někdy nad tím, zda je vaše výchova správná a efektivní, co vás k tomu vede?

O7: Jaké jsou cíle vaší výchovy, v čem spatřujete smysl výchovy?

O8: Jaký máte názor na tresty, fyzické tresty, užíváte je a za co?

O9: Jak motivujete vaše dítě, k čemu jej motivujete, jakou formou?

O10: Myslíte si, že vámi zvolená motivace je vhodná a přináší výsledky?

O11: Domníváte se, že je při výchově nutný klasický rodinný model - oba rodiče a děti? Odůvodněte ano - ne.

O12: Nakolik si myslíte, že by měli do výchovy zasahovat další lidé, např. prarodiče, přátelé či někdo další z rodiny?

O13: Jakým způsobem zapojujete do výchovy vašich dětí své rodiče a využíváte je pouze k „hlídání dětí“, nebo jejich pomoc při výchově uvítáte a využíváte?

O14: Máte pocit jako rodič, že vaše děti jsou spokojené se stylem Vaší výchovy a podle čeho tak usuzujete?

O15: Při výchově vašich dětí vycházíte ze svého dětství, konkretizujte v čem?

O16: Jste spokojen (a) s výsledkem vašeho výchovného působení a co se vám ve výchově nejvíce osvědčilo, jaká metoda či postup?

TO 4: Rodič hodnotící pedagoga mateřské školy (jakým způsobem nahlíží rodič na pedagoga - profesionála při výchově jeho dětí v MŠ)

O1: Jak dlouho navštěvuje vaše dítě MŠ, jak se v MŠ cítí?

O2: Jak probíhala u vašeho dítěte adaptace na prostředí MŠ?

O3: Jací jsou pedagogové ve vaší MŠ, jak je vnímají vaše děti?

O4: Pokud byste něco pedagogovi vytýkal(a), proč a za co by to bylo?

O5: Došlo někdy ke konfliktní (sporné) situaci mezi Vámi a pedagogem MŠ, z jakého důvodu?

O6: Jaký by měl být, dle vás, správný pedagog?

O7: Jak jste spokojen (a) s kvalitou výchovy vzdělávání vašeho dítěte?

O8: Co je pro vás zásadní, co by si mělo dítě z MŠ do budoucího života odnést?

Příloha č. 4

Stanovený soubor otázek strukturovaného rozhovoru dle tematického okruhu pro pedagogy mateřské školy (R5, R6, R7, R8):

TO1 - "Já, pedagog" (jak se dívám na výchovu předškolního dítěte z pohledu odborníka - pedagoga mateřské školy)

O1. Naplňuje vás práce předškolního pedagoga a z jakého důvodu?

O2. Co je pro vás stěžejní a na co kladete důraz při výchově předškolního dítěte?

O3. Jaké je to vychovávat dnešní předškolní dítě?

O4. V čem se liší dnešní MŠ než v době, kdy jste MŠ navštěvovala vy?

O5. V čem spatřujete smysl výchovy?

O6. Jak jsou ve vaší MŠ děti motivovány a trestány?

O7. Myslíte si, že je možné respektovat individualitu každého dítěte (při max. počtu až 28 dětí ve třídě) a z jakého důvodu?

O8. V čem nejvíce spolupracujete při výchově dětí v MŠ s jejich rodiči?

O9. Domníváte se, že jste dětem vhodným vzorem? Konkretizujte.

O10. Domníváte se, že by mohla profese pedagoga mateřské školy ovlivňovat výchovu

O11. Co byste chtěl(a) ještě doplnit ve vztahu ke zmiňovaným otázkám?

Příloha č. 5

Interpretace rozhovoru s rodiči dětí předškolního věku – odpovědi respondentů (R1, R2, R3, R4)

R1 - Tereza 40 let, SŠ, soukromá podnikatelka, rozvedená, dvě děti ve věku 18 a 3 roky

1. tematický okruh – „Já, jako vychovávané dítě“

1. Když se řekne dětství, co se vám vybaví?

Pocházím ze čtyř dětí a naši na nás neměli moc času. Otec byl pracovně často pryč a máma také hodně pracovala. Trávili jsme se sourozenci většinu času u babiček, u máminy sestry na venkově poblíž města. Když jsme byli starší, museli jsme jim pomáhat, takže si vybavuji to, jak jsme byli neustále u někoho na hlídání, ty naše sbalené tašky u postele, cestování zpět domů o víkendech, které jsme trávili s rodiči a pak zase školu, cestování autobusem od babičky a odpoledne zpět. Bylo to zdlouhavé, složité a určitě i pro naše prarodiče náročné, když to dnes hodnotím.

2. Kdo a proč vás nejvíce v dětství ovlivnil?

Tím, že jsme spoustu času trávili bráchové a sestry spolu, naučili jsme se být hodně soběstační a samostatní, tak určitě mne ovlivnili a v podstatě mohu říci, že mne tak trochu vychovali tři starší sourozenci. Pak taky babičky a dědové, u těch jsme bývali prakticky přes týden celý školní rok skoro. Málokdy se stalo, že naši byli týden doma. Když byli, měli jsme to jako děti rádi, ale oni spolu neuměli moc žít, dost se hádali, byli každý jiné povahy, jiných zájmů a my jsme to dost pociťovali. Nicméně rodiče na naši výchovu určitě měli taky vliv.

3. Pamatujete si, kdo byl pro vás v dětství vzorem, kdo pro vás představoval autoritu ve vaší rodině?

Pro mne osobně nejstarší sestra. Byla o 12 let starší a měla jsem ji nejraději. Bráchové pro mne byli zase takové mužské vzory. Drželi jsme hodně při sobě, ona mne vodila do školky, vyzvedávala mne, vařila s babičkou, učila se se mnou. Měla jsem pocit, že všemu na světě rozumí, všechno umí. Byla chytrá, hezká. To jí zůstalo dodnes. Je z nás nejúspěšnější. Neříkám, tak trochu jsem chtěla být i jako máma. Bylo to pro mne takové to nedostupné, tím, že na nás neměla moc času a jako děti jsme s ní byly hlavně o víkendech, byla nám

vzácná. Chtěla jsem nosit hezké šaty a boty jako ona, mít dlouhé vlasy jako ona, dělat důležitou práci jako ona. Ale povahově, když nad tím teď přemýšlím, jsem se viděla spíš jako moje sestra, která mi byla nejbliž. Dalšími vzory pro mne byly babičky – zastávaly funkci naší mámy, to ony mě naučily vařit, postarat se o takové ty běžné věci v domácnosti. Je to složité říct, těch vzorů je více a od každého jsme si vzala to své.

4. Trestali vás rodiče a za co, případně, jak často?

No, spíše teda prarodiče. Když jsme něco jako děti vyvedli, dostali jsme trest. Museli jsme jim pomáhat, pracovat na zahradě, kluci pomáhali dědovi venku a my jsme gruntovaly s babičkou. Párkrát jsem dostala i na zadek, od dědy řemenem, to když jsem hodně neposlechla a už se mnou nebylo k vydržení, dobře si to pamatuji. Měla jsem těžké období vzdoru, kdy jsem nesouhlasila s ničím, měla jsem pocit, že nás naši odložili a že to všem dám jasně najevo. Odhaduji tak v sedmé třídě. Puberta no.

5. Jsou některé křivdy z dětství, které si vybavujete?

Jako křivdu vůči nám, dětem jsem vnímala od našich to, že nás často odkládali, prakticky neustále jsme byli u jedné nebo druhé babičky. Vyměnili vlastní práci za rodinu. Taky pracuji ale tak daleko a navíc se čtyřmi dětmi bych to dojít nenechala.

6. Kdo další se podílel na vaší výchově kromě rodičů?

Jak jsem už říkala...nejvíce starší sestra, babičky, dědové, teta. (krčí rameny)

7. Navštěvovala jste jako dítě jesle či MŠ a jaké máte na toto období vzpomínky?

Navštěvovali jsme všichni sourozenci jak jesle, tak MŠ. Za sebe si na jesle vůbec nevzpomínám, bylo to příliš dávno a jediné vzpomínky, které mám, jsou od babiččiny sousedky. Ona pracovala v jeslích a vždycky mi vyprávěla, jaká jsem byla jako dítě neposedná, neklidná a nejživější ze všech. Ze školky už se mi vybavuje hodně věcí. Byla to vysoká stará ale krásná budova s obrovským schodištěm, na kterém jsme se vždy na konci školního roku fotili. Venku byly vysoké, mohutné stromy, kaštany, lípy. Často jsme si tam hrávali, bylo tam pískoviště, průlezky, houpačky. Velmi příjemné místo a celá školka ve mne uchovala opravdu pohodové pocity. Měla jsme ráda všechny učitelky kromě jedné, takové staré dámy s nepříjemným řezavým hlasem. Pořád nás srovnávala se svou

vnučkou. Neustále jsme slýchávali jak její Verunka všechno umí a my nic nevíme, hezky se nechováme, na flétnu nehrajeme, počítat neumíme. To mne hodně iritovalo.

8. Jaké byly vaše zájmy, co vás jako dítě bavilo, pro co jste se dokázala opravdu nadchnout?

Bavilo mne kreslení, malování, jakékoli tvoření. Později mne babička naučila háčkovat a plést, to mne hodně zajímalo. Dokázala jsem u toho sedět dlouhé hodiny a háčkovat v podstatě cokoliv, co se háčkovat dalo. Směje se. Nejlepší dárek pro mne byla taška háčkovací příze nebo bavlnek, klidně použitých, zpracovala jsem vše. Holkám ze třídy jsem pletla oblečky na panenky a dávala jsem jim je k narozeninám jako dárky. Klukům zase náramky přátelství. Později jsme se sestrou začaly plést šály a čepice, v obchodech se toho nedalo moc koupit a my jsme měly vždycky něco extra. O něco později jsem se dostala k šicímu stroji, což mne vlastně ovlivnilo absolutně. Sama jsme se naučila jak s ním pracovat, babička mi sehnala nějaké stříhy od kolegyň z práce. Máma mi sem tam sehnala nějakou látku a já začala šít. Zpočátku to byly jednoduché věci, ušila jsem potah na polštářek, ubrus, závěs do pokojíku. Pak jsem si troufla na složitější věci a šitím se v podstatě živím na volné noze dodnes. Je to můj business, můj relax i největší koníček zároveň.

9. Kdybyste měla možnost být znovu dítětem, bylo by něco, co byste si přála změnit ve vaší rodině v souvislosti s vaší výchovou?

Ano, chtěla bych své dětství strávit trochu jinak, ne se stěhovat jako namoklý cirkus každý týden od jedné babičky ke druhé. Chtěla bych mít harmonickou rodinu a pohodové dětství, ne to co jsem prožila. Na druhou stranu, také mi to ledasco přineslo, byla jsem brzy samostatná jednotka, věděla jsem, že za mnou nestojí pořád rodiče a musím se spolehnout sama na sebe.

2. tematický okruh – „Uvažování nad výchovou ze strany mých rodičů“

1. Dokážete si vzpomenout, kdy jste sama ve svém dětství a dospívání začala přemýšlet o výchově a co vás k tomu vedlo?

Nevím přesně kolik mi mohlo být, ale určitě to byl první stupeň na základce, když jsem začala přemýšlet nad tím, proč nejsou naši s námi, proč nežijeme normálně, jako všichni moji spolužáci, proč jsme přes týden na hlídání u babičky. Říkala jsem si, že pro nás asi naši musí hodně pracovat, že asi mají málo peněz a je to pro ně jediná možnost. Cítila jsem se bez nich opuštěně, tak moc mi byli vzácní, hodně jsem po nich prahla, protože jsem po celý týden bývala jen se sourozenci a prarodiči.

2. Když se nyní v dospělosti díváte na tresty ve vašem dětství, jak otázku trestání dětí vlastně vnímáte?

Myslím, že pokud se situace vyhrotí, trest je potřeba a je oprávněný a přiměřený, nemám s tím problém. Ne, že bych děti nějak extra trestala, ale posloužilo mi spoustu věcí, od zakázání jít ven s kamarády, krátkodobého zabavení tabletu mému staršímu synovi, nucená práce navíc, kterou jsem potřebovala udělat, zrušení slíbeného výletu atd. Naštěstí mám hodné děti a není to potřeba často.

3. Měla jste jako dítě výhrady k výchově vašich rodičů a jaké?

Ano, už jsem zmiňovala, nebyli s námi a to mi vadilo. Chtěla jsem být se svými rodiči. Ty víkendy, kdy byli doma pak uběhly tak strašně rychle, že v podstatě nás někam vzali, do cukrárny, na výlet, do zoo, něco malého nám koupili, aby se zřejmě vykoupli z vlastního špatného pocitu a už byla neděle a to znamenalo uklidit doma, nachystat se do školy. To nebýval můj oblíbený den.

4. Říká se, že dětství bývá drama, co si o tom myslíte, jaké jsou vaše vlastní zkušenosti?

Drama úplně ne, ale že by moje dětství bylo úplně, jak to říct, sluníčkové bez mráček a jedla jsem jen růžovou cukrovou vatu, čichala ke květům rozkvetlých šeříků a nosila šaty pošíité motýlky, tak to rozhodně ne.

5. Pamatujete si, zda se vaši rodiče ve výchově převážně shodovali anebo byli rozdílných názorů?

No, dost se hádali, co si pamatuji. Některé hádky vím, že byly kvůli nám. Máma se nás zastávala, táta byl úplně tvrdý a nejen ve výchově, celkově v životě. Myslím, že shodnout se v zásadních věcech je nutné, v těch drobnostech, to už je pak otázka, ale asi je to lepší. Rozhodně bych tyto neshody nedoporučovala naznačovat či ukazovat před dětmi.

6. Jakým způsobem jste trávili společný čas jako rodina?

Rodinný čas znamenal pouze víkend. Měli jsme auto, naši nás vždycky naložili do auta a v sobotu jsme pravidelně někam jezdili. Projeli jsme některé hrady a zámky, ty nás zajímaly, až jsme byli trochu starší. Jezdili jsme do zoo, k tátově rodině do Plzně. Nebo jen do města na zmrzlinu, do cukrárny na zákusek, někam se koupat. Kluci s tátou někdy na přehradu chytat ryby, ale to bylo dost výjimečně.

3. tematický okruh - „Já, vychovatel“

1. Co si představíte pod pojmem rodič vychovatel a jaký jste vy rodič? Popište se v roli vychovatele.

Od té doby, co mám trochu rozum jsem si snad denně opakovala, že nesmím, za žádnou cenu nesmím být tak chladný rodič jako byli naši. Že to všechno musím dělat jinak, že nestačí dát dětem dům, chci jim dát domov, svou náruč, teplo, lásku. Snad se mi to povedlo. Nechtěla bych, aby se mne byl jen vychovatel, chci, abych pro mé syny byla máma, maminka.

2. Jaké spatřujete rozdíly v tom, jak jste byla vychovávána vy a jak dnes, jako rodič, vychováváte své děti?

Doufám, že se mi podařilo, co jsem si předsevzala a snažím se dát dětem vše, co potřebují. Trávím s nimi hodně času, vozím staršího syna do školy ráno, abych mu dopřála ten luxus, že může dlouho spát, pak se jen obleče a jedeme. Na zpáteční cestě se s malým tradičně zastavíme někde v obchůdku, nakoupíme na oběd a večeři. Zatím jsem na mateřské dovolené, ale po večerech se snažím pracovat z domu. Denně chvíli, dvě tři hodiny, když už mne nepotřebují. Jinak všechn čas věnuji jim. Žijeme v malém domku na předměstí, máme zahrádku s terasou, děti mají psa a kočku, myslím, že jsme šťastni.

3. Myslíte si, že se shodujete ve výchově vašich dětí s vaším partnerem/manželem? Upřesněte proč ano, proč ne.

Se syny žiji sama, starší se s otcem stýká sporadicky, protože nás opustil, aby si vytvořil s novou partnerkou novou rodinu. Mladší syn svého otce nikdy nepoznal, rozešli jsme se

ještě v době mého těhotenství. Tím, že je vychovávám v podstatě sama, nemusím řešit žádnou shodu či neshodu s partnerem.

4. Jakým stylem vychováváte vaše dítě/děti?

Na kluky jsem sama, snažím se z nich vychovat dobré a slušné lidi. Staršímu je 18, to už je dospělý chlap, hodně mi pomáhá a vždycky byl takový můj parťák do dobrých i špatných dnů. Stačilo mu vše vysvětlit, nikdy nijak moc nezlobil, byl hodné dítě. Ten mladší je rošťák, je živější, tvrdohlavější, ale zato je s ním větší legrace. A ten má svůj vzor ve starším synovi, je to pro něj modla, udělá vše, co chce. Starší malého zbožňuje, hrají si spolu, všechno u nás probíhá tak nějak liberálně, domlouvou, po dobrém.

5. Domníváte se, že jsou dnešní děti jiné, než jsme byli my a jaké jsou dnešní děti?

Já někdy nevím, když vidím mé syny, někdy si říkám, že tou rychlou dobou, internetem, technologiemi jsou vyspělejší, chytřejší prostě jsou dnešní. Ten můj malý tím, že tráví se starším bratrem dost času umí pracovat s tabletem, pozná, že je vybitá baterie, ví, že když ho starší nechá doma, že se do něj nedostane skrz heslo, ví, která ikonka slouží pro YouTube, kde jsou videa, já jen koukám. Na druhou stranu, vidím, jaké je to ještě miminko v některých věcech, jak se projevuje, jak si hraje. A ten starší taky. Je už plnoletý, má řidičák, má holku – kamarádku, ale kolikrát se mne zeptá na takovou věc, nebo jak si dlouho dokáže s bráškou hrát, jak se přijde pomazlit, když má náladu...jsou to stejné děti, jako jsme byli my, jen ta doba se na nich trochu podepisuje.

6. Zamýšlíte se někdy nad tím, zda je vaše výchova správná a efektivní, co vás k tomu vede?

Určitě nad tím přemýšlím, hodně často. Kladu si nejrůznější otázky, jestli je dobře, že jsem na kluky zůstala sama, jestli je moc nehýčkám a nedělám z nich bábovky, jestli jim nekomplikuju život tím, že jsou hodně jen s ženskýma – já, moje máma semtam, moje kamarádky, paní učitelka je taky žena. Jestli jim prostě nechybí ten mužský vzor, že pak nebudou umět vést a udržet svou rodinu, ale bylo nám dobře samotným a já si kvůli tomuto vzoru nechtěla tahat do mé rodiny ty chlapy, které jsem potkala. Neměla jsem štěstí a popravdě ani jsem nijak usilovně nehledala.

7. Jaké jsou cíle vaší výchovy, v čem spatřujete smysl výchovy?

Cílů je hodně, je toho spousta, co jsem jako rodič chtěla dokázat. Vychovat děti, vychovat je tak, aby z nich byly cílevědomé osobnosti co si jdou za svým. Aby byli slušní, hezky se chovali k ostatním lidem, aby měli rádi přírodu a místo kde žijí. Aby si vážili věcí a uměli se o něco zasadit, když něco hodně chtějí. Aby byli spokojení a hlavně šťastní. Jestli budou šťastni kuchaři v restauraci někde v motorestu, budu spokojena. Jestli své štěstí najdou někde, co já vím v náročnějších profesích, nezáleží mi na tom. Rozumíte, co jsem tím chtěla říct? Je mi jedno, jestli budou bohatí, není to o penězích. Taky jsem jich vždycky neměla spousty, ale byla jsem šťastná, že mám děti u sebe. Naopak byla i doba, kdy prostředků bylo trochu více, ale zase to nějak nebylo ono v rodině a nebylo to nejveselejší období.

8. Jaký máte názor na tresty, fyzické tresty, užíváte je a za co?

Párkrát jsem se trestu nevyhnula, ale nebylo to nic, co bych musela denně řešit. Spíše výjimečně. Malý musí občas dostat na zadek, nebo přes prsty, účinkuje to hned a je na dlouhou dobu klid.

9. Jak motivujete vaše děti, k čemu jej motivujete, jakou formou?

Každého motivuji samozřejmě jinak a k jiným věcem. Ten velký potřeboval trochu motivace ke studiu, nemohl se v 16letech rozhodnout kam do školy, nechtělo se mu to řešit. Dobře jsme vybrali a tím, že ho škola baví, ho to v podstatě motivuje samo. Někdy ho musím poprosit o pomoc v domácnosti, ale to stačí říct a on mi se vším pomůže, není nutno motivovat. Toho malého musím motivovat aby si uklízel hračky, aby hezky jedl, prostě takové ty běžné věci, aby byl hodný k dětem na hřišti. A vždy mu říkám, že mi tím udělá radost, když pomůže mamince..."

10. Myslíte si, že vámi zvolená motivace je vhodná a přináší výsledky?

Myslím, že ano. Kluci mě poslechnou, udělají co chci, dokonce mne někdy překvapí jak jsou sami od sebe hodní a všímaví.

11. Domníváte se, že je při výchově nutný klasický rodinný model - oba rodiče a děti. Odůvodněte ano – ne.

Myslím, že pokud tomu tak je, je to dobře. Děti mají vzor do svého budoucího života. Pokud to nějakým způsobem nejde nebo to nevyjde, rodič, protože je na to sám má větší zátěž, ale dle vlastní zkušenosti vím, že se to zvládnout dá a snad i úspěšně.

12. Nakolik si myslíte, že by měli do výchovy zasahovat další lidé, např. prarodiče, přátelé či někdo další z rodiny?

Okolí je nutné k formování každého z nás, takže za mne určitě minimálně v lehké formě prarodiče, tety, strýcové ano.

13. Jsou Vaši prarodiče pouze "hlídáním dětí" anebo využíváte jejich pomoci při výchově dětí a z jakého důvodu?

Moji rodiče se s vnuky vídají sporadicky, jsou už starší a tak nějak nezastávali nikdy úplně rodinný model, takže u nás slouží spíše k občasnému pohlídní, nebo spíše návštěvě.

14. Máte pocit jako rodič, že vaše děti jsou spokojené se stylem vaší výchovy a podle čeho tak usuzujete?

Ten pocit mám, máme hezké vztahy, takže snad ano...tohle je spíš otázka na ně, respektive na toho staršího, ten z toho má trochu rozumu. (směje se) Myslím, že se cítí dobře, všechno mají, dám jim na co si vzpomenou, jsem na ně hodná, máme mezi sebou přátelství, takže si troufnu říci, že se cítí dobře.

15. Při výchově vašich dětí vycházíte ze svého dětství? Konkretizujte v čem.

Ano, vycházím z toho aby to tak nikdy nebylo, aby kluci neměli nikdo pocit, že na ně nemám čas, že jsou mi na obtíž. Je to pro mne velikým varováním.

16. Jste spokojena s výsledkem vašeho výchovného působení a co se vám ve výchově nejvíce osvědčilo, jaká metoda či postup?

Ano jsem, jsem šťastná.

4. tematický okruh – „Rodič hodnotící pedagoga mateřské školy“

1. Jak dlouho navštěvuje vaše dítě MŠ, jak se v MŠ cítí?

Starší navštěvoval, ale to už je dlouho, teď je plnoletý a malý teprve do školky v září nastoupí. Ale už jsme se tam spolu byli podívat a moc se mu tam líbilo. Jinak staršímu synovi se ve školce moc líbilo a hodně se tam naučil.

2. Jak probíhala u vašeho dítěte adaptace na prostředí MŠ?

Myslím, že pár dnů plakal, nechtěl ode mne, byl hodně fixovaný, ale co si pamatuji, to trvalo tak týden. Brávala jsem ho tehdy dříve domů, hned po obědě, nejdříve ve školce nespával, pak si zvykl a viděl, že tam spí i ostatní děti, takže už sám chtěl zůstat. Našel si kamarády a s těmi se vlastně doted' přátelí.

3. Jací jsou pedagogové ve vaší MŠ, jak je vnímají vaše děti?

Já nevím, zapsali jsme malého, pověst má školka dobrou, snad to bude fajn. S některými učitelkami se znám, bydlí všechny tady v okolí a nikdy jsem neslyšela nic špatného na žádnou z nich.

4. Pokud byste něco pedagogovi vytýkala, proč a za co by to bylo?

To opravdu nemám zdání, co bych já mohla pedagogovi vytýkat. Asi nic. Leda s ní nebo s ním řešit nějakou nastalou nepříjemnou situaci, to pak ale není o vytýkání, spíše o vysvětlení toho co se stalo.

5. Došlo někdy ke konfliktní (sporné) situaci mezi vámi a pedagogem MŠ, z jakého důvodu?

Rozhodně nic takového nikdy nebylo.

6. Jaký by měl být, dle vás, správný pedagog?

Především má být laskavý a milující děti. Správná učitelka by měla dětem rozumět, umět to s nimi...Taky pro ně být dobrým vzorem. Na temperamentu nezáleží. Nemusí to hned být šedivá myška, ta může děti až nudit. Ale to je jen můj názor...(krčí rameny)

7. Jak jste spokojena s kvalitou výchovy vzdělávání vašeho dítěte?

To posoudím v blízké době.

8. Co je pro vás zásadní, co by si mělo dítě z MŠ odnést?

Asi nejdůležitější je to, že dítě vlastně pak už čekají jen samé povinnosti, studium, práce, takže ho tak nějak připravit, na ten systém, že nejdřív si budeme hrát, pak jakmile si dohrajeme, uklidíme vše, budeme dělat, co nám paní učitelky řeknou. A především budeme respektovat ostatní a spolupracovat se spolužáky. Aby ty děti uměly spolu komunikovat v rámci třídy, aby uznávaly autoritu. Aby věděly, že každý problém se dá vyřešit, rozbitá věc opravit nebo nahradit. Aby děti měly samy sebe rády.

R2 - Alena 31 let, SŠ, účetní na rodičovské dovolené, vdaná, dvě děti ve věku 3 a 5 let

1. tematický okruh - „Já, jako vychovávané dítě“

1. Když se řekne dětství, co se vám vybaví?

Vybaví se mi velká spousta věcí, třeba lány jahod co jsme měli za domem a já je chodila v gumovkách každé ráno obírat jen jsem rozlepila oči, nebo se mi také vybaví vůně smaženého květáku, který nám máma často vařila, protože jsme ho s bratrem milovali. Vybavuje se mi babička s dědou, kteří nás často hlídali a jezdili jsme spolu na plovárnu. Jak jsme s tátou jezdili lyžovat, on i přes máminy zákazy jezdil na černou sjezdovku a my jsme ho nikdy neprozradili. Pak mám na paměti pouliční lampy, které vždy když se rozsvítily, museli jsme domů, umýt se, jít spát i když se nám vůbec nechtělo. Měla jsem krásné dětství, je těžké popsat v jedné odpovědi, co vše se mi vybaví. Přála bych si aby i mé děti jednou tak hezky vzpomínaly na své mládí, na bezstarostnost, na to jak se těšily na každý nový den, co měl přijít jako na nové dobrodružství.

2. Kdo a proč vás nejvíce v dětství ovlivnil?

To je hodně těžké, asi mám pocit, že mne ovlivnilo všechno čím jsem si prošla a s kým jsem se potkala. Určitě zásadně naši, obojí prarodiče, praprarodiče, jistě i zbytek rodiny, tetičky které mi často vozily dárečky ve formě šatů, rtěnek co už nepoužívaly, boty na podpatku co jsem po nich měla doma na hraní a pořád jsem v nich chodila a čím víc klapaly podpatky, tím jsem se cítila dospělejší. (smích)

Rozhodně mě ovlivnila škola, ať už spolužáci, tak učitelé – chtěla jsem být jako moje třídní ve druhé třídě základní školy – říkala jsem jí krásná paní učitelka a chtěla jsem být tak hezká a chytrá jako ona, nosila dlouhé květované šaty a měla lokny ve vlasech, úplná bohyně pro mne byla. Ovlivnilo mne třeba i to, že jsme s babičkou chodili hodně do lesa, na houby, na procházky, sbírat borůvky. To zbožňuju dodnes.

3. Pamatujete si, kdo byl pro vás v dětství vzorem, kdo pro vás představoval autoritu ve vaší rodině?

Tak v mé rodině rozhodně máma, byla vždy milá, nikdy jsem se nemusela za ní bát přijít v podstatě s čímkoli. Toho si u ní cením dodnes a že těch průšvihů a malérů bylo.....Líbilo se mi, že vždy všechno zvládala doma, milovala jsem když pekla buchty, vařila, ráda jsem s ní

bývala v zahradě a pomáhala jí...byla taková, organizovaná přitom nenuceným a nijak stresujícím způsobem, bez křiku, řevu, prostě byla uvolněná a přirozená. Hodně jsme si spolu povídaly, všechno mi vysvětlovala. A já byla parádnice a když nebyla doma, otevřela jsem její botník a chodila v jejích lodičkách, klapala po dlážděné chodbě a nechápala jsem, jak to vždycky poznala, že jsem jí chodila v botách. (smích)

4. Trestali vás rodiče a za co, případně, jak často?

Trestali, to jo. Když jsem jim lhala. Dostala jsem dvakrát v životě facku, vždy za lhaní. Pak už jsme věděla, že mne mají přečtenou a že je neošidím. Tak jsem to nedělala.

5. Jsou některé křivdy z dětství, které si vybavujete?

Křivdu jsem vnímala jednu, byla jsem starší ze sourozenců a měla jsem za všechno zodpovědnost, vždycky jsem slýchala: Ty jsi starší, ty máš mít rozum, to je tvoje zodpovědnost. Bože, to jsme nesnášela. A brácha mě nechtěl poslouchat, dělal mi někdy naschvály, tak jsem se s ním občas prala. On to pak na mne žaloval doma, rodičům se to nelíbilo a vyhubovali mi, zase jsem měla být ta rozumnější a chytřejší. Takhle k tomu přistupovali i ve škole. Ty jsi starší, ty mu jdeš příkladem, ty musíš mít dobré známky. Já měla v podstatě velmi dobrý prospěch, takže byl klid, brácha nosil trojky, později čtyřky a to bylo v pořádku, to nevadilo. On byl přece kluk a kluci jsou takoví. Tak to mě pěkně štvalo.

6. Kdo další se podílel na vaší výchově kromě rodičů?

Jak jsem řekla o prázdninách jsme bývali u babičky s dědou nebo u druhých prarodičů, tak asi ti, protože nás tam naši dali a my jsme tam byli třeba čtrnáct dní v kuse. A milovali jsme to tam i tam. Obojí prarodiče byli skvělí. Sjeli jsme se tam vždycky s ostatními bratřenci a sestřenicemi a trávili spolu léto.

U prarodičů z máminy strany jsme museli dost pomáhat, protože babička s dědou měli hospodářství a byli už starší, takže jsme pracovali na zahradě, trhali rybíz, vykopávali brambory, obraceli seno, zalévali zahradu vodou z potoka. Ale vzpomínám na to ráda a jsem jim vděčná, že nás k práci vedli. Věděli jsme, že obědem dřina skončí, že pak bude volno a že si budeme moct hrát až do večera.

Jinak asi i učitelé ve škole, taky hráli nějakou roli ve výchově, přeci jen s nimi byl člověk třeba 4 nebo 6 hodin denně...

7. Navštěvovala jste jako dítě jesle či MŠ a jaké máte na toto období vzpomínky?

Navštěvovala jsem jesle i mateřskou školu. Měla jsem to tam ráda. Měli jsme prima učitelky a hezkou novou školku. Do jeslí jsem prý taky chodila ráda, to už si ale nepamatuju, jen z vyprávění od maminky a byla jsem tam údajně hodná (směje se) ale tyhle daleké vzpomínky si už bohužel vůbec nevybavuju.

8. Jaké byly vaše zájmy, co vás jako dítě bavilo, pro co jste se dokázala opravdu nadchnout?

Já mám takový pocit, že mě bavilo téměř všechno. Babička hodně pracovala na zahradě, vlastně obě babičky a já jsem jim chtěla být hrozně moc nápomocná. Vzpomínám si, jsem jim pořád asistovala a pomáhala. Moc mě pak taky bavilo trhat kytky, hrála jsem si se sestřenkou na květinářství, měly jsme v předzahrádce spoustu zavařovacích flašek místo váz, v nich vodu a ostatní holky z vesnice chodily jako nakupovat kytky. Taky jsem si ráda hrála na školu, to asi každé dítě a samozřejmě jsem byla paní učitelka. Bavilo mě chodit s babičkou do lesa na houby, pak je čistit a jíst smaženici k večeři. Bavilo mě opravdu hodně v zimě chodit sáňkovat za dům na kopec, tam jsem vydržela klidně i sama hodně dlouho. Ráda jsem kreslila, takže i tím jsem trávila hodně času a všechny jsem pak svými kresbami hrdě obdarovávala. Ráda jsem jezdila s dědou do práce, dělal předsedu v JZD, brával mě na pole, na třešně, do sadů, všude jsem něco dostávala od lidí, co tam pracovali.

9. Kdyby jste měla možnost být znovu dítětem, bylo by něco, co byste si přála změnit ve vaší rodině v souvislosti s vaší výchovou?

Já nevím, asi nic, mám pocit, že naši udělali vše co mohli, byli mladí, taky asi nevěděli jak na to, to nikdo neví, ale když to dneska vidím, hodnotím jejich výchovu mne a bratra jako dobrou. Jsou z nás slušní lidé, to je asi určitým měřítkem úspěchu, ne?

2. okruh – „Uvažování nad výchovou ze strany mých rodičů“

(myšleno, kdy já sám jsem se začal zabývat nad výchovou - v mém dětství, dospívání, následně v roli samotného rodiče)

1. Dokážete si vzpomenout, kdy jste sama ve svém dětství a dospívání začala přemýšlet o výchově a co vás k tomu vedlo?

Dlouho mě tohle uvažování, tento úhel pohledu nenapadal, až jsem měla jako teenagerka malou neteř a viděla jsem, že její máma, tedy moje teta, dělá jisté věci, o kterých jsem pochybovala, říkala jsem si tak takhle ne, toto ty dělat jednou při výchově svých dětí nesmíš, podívej se, jakým nevhodným způsobem dítě vede a vychovává.

2. Když se nyní v dospělosti díváte na tresty ve vašem dětství, jak otázku trestání dětí vlastně vnímáte?

Vidím, že jsou potřeba. Metoda cukru, jen cukr bez biče podle mne neexistuje. Neříkám hned dítě řezat, ale trest když je něco hodně špatně, by měl určitě přijít. Taková ta dnešní rádoby americká výchova, kdy dětem člověk jen vysvětluje, ta nefunguje. O tom jsem se osobně mnohokrát na mnoha příkladech přesvědčila.

3. Měla jste, jako dítě výhrady k výchově vašich rodičů a jaké?

Až na to, jak jsem byla rodiči stále označována před bratrem a ostatními jako ta starší, co by měla mít více rozumu, být spolehlivější. Klasicky, měla jsem být jako starší dítě vzorem, být uvědomělou, což mi dost vadilo, tak asi ne. Uměli to se mnou. Věděla jsem, že co řeknou naši platí a nejede přes to vlak. To se mi líbí, když se na to zpětně dívám. Taky teď oceňuju, že i když jsme čas od času věděli, že se rodiče pohádali, byli vždy ve výchově jednotní, nikdy se nestalo, že by jeden zakázal a druhý povolil, že by jeden řekl to a druhý ono.

4. Říká se, že dětství bývá drama, co si o tom myslíte, jaké jsou vaše vlastní zkušenosti?

Drama ne, spíše zažívání nových dramatických, nečekaných věcí. Byla jsem velmi šťastná z pohledu toho, že každý den je něco nové, neznámé, nečekané. Jinak jsem dramata ve svém dětství naštěstí nezažívala...Myslím tím ve smyslu toho, že bych měla nějaký stres, problémy.

5. Pamatujete si, zda se vaši rodiče ve výchově převážně shodovali anebo byli rozdílných názorů?

Shodovali, vždycky. Já si snad nepamatuju, že by nám řekli jeden to a druhý něco jiného. Víím, že spoustu věcí spolu probírali večer bez nás, až jsme šli spát, takže když jsme něco s

bratrem chtěli, o výsledku jsme se mnohdy dověděli až druhý den, protože se o tom naši chtěli poradit v klidu. Nebo když se něco stalo, řešilo se to až byli oba doma. Máma vždy řekla, že se musí poradit s tátou a obráceně.

6. Jakým způsobem jste trávili společný čas jako rodina?

Jezdili jsme spolu v létě na dovolené, kempovali jsme, to si hodně pamatuji. Pořád jsme byli někde venku. Pomáhali u babičky na statku, chodili po horách, jezdili na kole, na lyžích, stanovali na zahradě. Moc si třeba nepamatuji, že bychom byli s rodiči zavření doma a koukali se na televizi, to vůbec. Měli jsme vždy psy a chodili s nimi hodně do lesa, taky sbírali jsme klacky a táta z nich vyřezával různé věci. Dělali jsme taky pořád táboráky a pořád jsme si měli co říct. Beru to zpětně jako velký dar, že jsem měla tu možnost trávit s rodiči a bratrem tolik času, který byl smysluplně, aspoň tedy pro mne, trávený (zasní se)

3. okruh - „Já, vychovatel“

1. Co si představíte pod pojmem rodič vychovatel a jaký jste vy rodič? Popište se v roli vychovatele.

Rodič vychovatel je pro mne přirozená funkce, bez toho nelze mít rodinu. Děláme to denně, aniž bychom nad tím nějak zvlášť přemýšleli. Nevím, je to složité pro mě formulovat, jsou věci ve výchově nad kterými se hodně pozastavuji a přemýšlím nad nimi třeba když jdu spát a pak jsou takové ty rutinní věci, které člověk dělá automaticky. Doufám, že jsem dobrý rodič, snažím se o to, dělám věci jak nejlíp umím...Výsledek uvidím za pár let. Někdy se inspiroju tím, jak to dělali naši, ti mi jsou ve výchově největším vzorem, jindy se snažím nedělat věci které vidím na jiných rodičích kolem sebe a vidím, že nefungují. I když zároveň přiznávám, že vychovávat děti je někdy velmi obtížné. Důležitá je především trpělivost a některé věci vypouštět, neřešit, nebazírovat na maličkostech

2. Jaké spatřujete rozdíly v tom, jak jste byla vychovávána vy a jak dnes, jako rodič, vychováváte své děti?

Já jsem asi na své děti měkčí, často podlehnu, já nevím je to už řadu let a úplně detailně zase nechci vše dělat podle rodičů. Ano, myslím, že jejich výchova byla správná a přiměřená nebo dostatečná nebo jak to říci... Já se snažím, aby moje děti byly hlavně v

klidu, v takové nějaké pohodě a své mládí si užily. Abych jim toho mohla jako rodič co nejvíc dát.....Nemyslím tím hmotně, rozhodně nejde o materiálno, ale tak nějak duševně a zážitkově.

3. Myslíte si, že se shodujete ve výchově vašich dětí s vaším partnerem / manželem?

Upřesněte proč ano, proč ne.

Snažíme se, často jsme stejného názoru a pokud nejsme, neřešíme to před dětmi, v tom jasně vycházím z výchovy mých rodičů. Řešíme a probíráme si to bez nich, když spí, nebo když nejsou chvíli s námi. Tento vzor mám z mého dětství, můj muž taky a vím, že je to správné. (pokyvuje hlavou) Jsou situace, kdy si myslím, že není třeba věci tak moc řešit a hrotit, jak to má ve zvyku manžel, ale zatím jsme schopni se na všem tak nějak domluvit. On je s dětmi méně, já jsme s nimi prakticky nonstop, tak už spoustu věcí vypouštím a nechám, aby se vyřešily tak nějak přirozeně samy. A myslím, že nechat něco nepříjemného odeznít, je kolikrát vůbec nejlepší.

4. Jakým stylem vychováváte vaše dítě?

Jakým stylem? Svým stylem, nevím jak to pojmenovat. Někdy demokratickým, nechám je tvořit co to jde, ať si sami řeknou, ukážou, ať se projeví, ať si hrají, ale když už se mi to nelíbí nebo to přesahuje, zasáhnu. V některých věcech máme tvrdý režim. Třeba jídlo, to je u nás v řešení pořád. Tady máme tvrdá pravidla a ty se prostě a jednoduše neporušují. Děti to ví a respektují, někdy se snaží smlouvat ale tady jsme nekompromisní s manželem oba.

5. Domníváte se, že jsou dnešní děti jiné, než jsme byli my a jaké jsou dnešní děti?

No, to je hodně spekulativní otázka. Těžké odpovědět. Asi jo, asi jiné jsou, dnes je ovlivňují totiž jiné věci, nežli ovlivňovali nás. Co jsme měli v dětství my? Já měla kolo Sobi, mělo takové dlouhé říditka, byla jsem hrozně pyšná, že ho mám, považovala jsem jej za své největší bohatství. Měla jsem lyže, které jsme si se sestřenicí půjčovaly. Měla jsem pár hraček – milovala jsme plyšáky, mončičáky, měla jsem dva nebo tři na polici. Některé knihy. Co mají děti dnes? Všechno. Bohužel... Nebo je to v pořádku? Moje děti teda ne, беру to globálně. Nedopřeji jim všechno. Vidím, jak některé dětičky už mají mobily sotva chodí do školy, hrají si jedině na tabletu i když je venku hezky... Člověk je nevidí. Jsou

zalezlé doma, hrají asi hry nebo aplikace, které možná rozvíjí jejich IQ ale rozhodně nežijí takový ten reálný život. V tomhle spatřuju asi ten rozdíl a chci aby moje děti byli co nejmíc venku, v přírodě, mezi dětmi, v parku, na ulicích, jako jsme byli my. Jsme hodně venku, chodíme do přírody. Víím, že je od dnešního počítačového světa nemám úplnou šanci odtrhnout, ale snažím se jim ukázat reálný svět dokud jsou ještě malé, dávám jim tím možnost výběru. Když je zavřu u počítače doma, ochudím je o to reálné, co se odehrává venku, mezi lidmi, zvířaty, v lese...

6. Zamýšlíte se někdy nad tím, zda je vaše výchova správná a efektivní, co vás k tomu vede?

Tak určitě ano. To asi každý rodič. Často mne napadá, co když některé věci nedělám úplně stoprocentně, nebo jsem se rozhodla špatně, nebo toho dětem moc dovolím, nebo jim zase něco nedovolím a jaký to bude mít další dopad. Když si myslím, že pro ně něco nemusí být dobré, ale ony to vnímají třeba jinak. Tyhle myšlenky mě napadají, když oba spí a já vidím ty jejich obličejíčky, říkám si, jestli je něco, co bych pro ně měla udělat a nedělám, nebo jestli se něčím špatným, aniž bych si uvědomila o co konkrétního jde, na nich nepodepisuji. Někdy si připadám z mého výchovného úsilí velmi unavená a vyčerpaná. Hlavně, když něco stále vysvětluji, opakuji a stále to nikam nevede a děti neposlouchají. Někdy je to pořád dokola, ale víím, že občas každý rodič má chuť rezignovat. Pokud říká že ne, nevěřím mu...(smích)

7. Jaké jsou cíle vaší výchovy, v čem spatřujete smysl výchovy?

Smysl výchovy je pro mne, aby moje děti byly dobří lidé. Aby byly v dospělosti šťastní. Abych je naučila radovat se z malých každodenních věcí, lásce k přírodě, k nim samotným. Je mi v podstatě jedno jestli z nich budou studovaní vysokoškoláci nebo třeba vyučení řemeslníci. Když dneska vidím, kolik si kdo vydělá...navíc ono to není jen o nejvyšším dosaženém vzdělání. Je to o jiných věcech. Ať jsou povoláním co chtějí, ať žijí v paneláku na sídlišti nebo v domku někde třeba v cizině na pobřeží, hlavně ať jsou spokojené a šťastné.

8. Jaký máte názor na tresty, fyzické tresty, užíváte je a za co?

Trestám, když něco řeknu několikrát a odezva není nebo vidím jak schválně udělají opak, trest je nemine. Děti jsou ještě dost malé, takže řešíme základní věci a největší boj máme u jídla, sklízení hraček, chození spát. Oba ví, co po nich vyžadují a trvám denně na tom, aby po sobě uklidily, nepraly se přitom, pomohly si. Fyzický trest u nás znamená plácnutí přes ruku nebo po zadku a myslím, že je to v pořádku. Není to na denním pořádku, ale když už to opravdu překročí hranice... Někdy i zakřičím, vím, že moje matka byla mnohem klidnější, ale rodiče nejsou stejní, děti také ne.

9. Jak motivujete vaše děti, k čemu jej motivujete, jakou formou?

Motivuji je hlavně k tomu, aby hezky snědly oběd, aby šly v klidu spát, aby si pěkně hrály a hra probíhala v klidu bez křiku a praní se o hračky. Když se hezky nají a hezky si budou hrát, tak já jim udělám něco dobrého a půjdeme pak spolu ven, ukážu jim něco nového, koupím zmrzlinu... Snažím se jim vysvětlit, že budu mít radost, že když udělají, co jim řeknu a budou u toho hodní, že to bude pěkné od nich (hlavně od té starší) když mi pomůžou, že to tak je správné. Chválím je, když plní to, na čem se domluvíme, není to pravidlem a občas musím zakročit právě tím trestem, ale jsou to docela klidné děti, snad jim to ještě nějakou dobu vydrží (směje se) Zatím to funguje. Musím zaklepat...(smích)

10. Myslíte si, že vámi zvolená motivace je vhodná a přináší výsledky?

Zatím ano, co bude dál...(krčí rameny) Asi přijde nějaká jiná motivace. Uvidíme.

11. Domníváte se, že je při výchově nutný klasický rodinný model - oba rodiče a děti? A z čeho tak usuzujete?

Nutný není, ale je optimální. Ale dnes je tolik rodin, kde děti nemají oba rodiče a taky nějak fungují. Nevidíme do všech rodin, abych řekla, že je to možné stoprocentně jen a pouze s oběma rodiči nebo abych řekla ne, on to zvládne v pohodě i ten jeden. Nechtěla bych být na výchovu našich dětí sama. Pochopitelně, když se lidé rozvedou, tak otec asi zcela nepřestane fungovat, s dětmi se nějak omezeně i nadále vídá, ale v tom vidím problém. Nemohou se vzhledem k tomu, že nežijí spolu ve všem na výchově shodnout. A půjčování dětí...To zní hrozně, běhá mi z toho až husí kůže...Půjčují se věci...A dnes i děti, to je hrozně smutné... (odmlčí se) Jsem ráda, že mám v manželovi oporu a nejsem na to sama, asi tak to řeknu. Kdyby, nedej Bože, došlo k tomu, že na to budu sama, nebo že se

rozdělíme, asi bych to tvrdě nesla. Ale kvůli dětem vím, že bych to musela ustát. Jak kvalitní by ta výchova byla teď nedokážu říci. Každopádně je to rozhodně lepší, když jsou na děti dva. Oni potřebují vidět ten ženský i mužský element fungující v harmonii. Rodiče, kteří se mají rádi a milují své děti, to je ta nejlepší výbava do jejich života...

12. Nakolik si myslíte, že by měli do výchovy zasahovat další lidé, např. prarodiče, přátelé či někdo další z rodiny?

Tak asi záleží jací ti další lidé jsou. Moji rodiče jsou fajn, takže jsem ráda, když mám nějakou reflexi ze strany mé mámy nebo tchyně, ona to vidí z povzdálí, s větším nadhledem a je zkušená. Cení si rad své matky i mé tchyně. Já jsem v tom kolotoči výchovy a pečování o děti dnes a denně, vidím jisté věci zkresleně. Prarodiče ukazují dětem trochu jiný svět než rodiče, umí se více přiblížit dětem, třeba moje trochu senilní babička je pro mé děti báječnou prababičkou. Jak si určité věci už lehce plete a pořád se směje a vymýšlí s dětmi skotačiny, děti jsou z ní nadšené. Ovšem když vidím některé babičky jak jsou mimo rozmazlují, dětem všechno tolerují, tak si říkám, chudáci jejich vnoučkové a být rodiči, postarám se o to, aby tito prarodiče měli vliv co nejmenší. Někteří si myslí, že když dají svým vnukům vše, když jim dovolí vše, udělají dobře. Z některých si беру příklad a naopak se mi líbí jak to s dětma umí a jakou mají energii v jejich věku. Je to hodně individuální. Co se týče přátel, mám jich spoustu a mé děti se s nimi stýkají, ovšem ne natolik aby měli nějaký zásadní vliv pro jejich výchovu. Vědí kdo je teta Alžběta, že má čtyři děti, kde bydlí, co dělá ráda. Ví, že když ji navštívíme, budou se u ní moct koupat v bazénu a dostanou zmrzlinku a borůvkový koláč. Ale myslím, že velký vliv na jejich výchovu to nemá.

13. Jsou Vaši prarodiče pouze "hlídáním dětí" nebo využíváte jejich pomoci při výchově dětí a z jakého důvodu?

Někdy, když si s něčím lámu hlavu se svěřím mámě nebo tchyni, popovídám si s nimi o tom, vyslechnu si co si o tom myslí a popřípadě použiju jejich návrhy. Jinak děti když přijdou od babiček tak něco nového umí, nějaké slovíčko, básničku, něco nového ví, tak jsem ráda a беру to zavděk. Někdy mám pocit, že babičky a dědečky mají děti raději než nás rodiče. (směje se) Nemohu je všechno naučit sama, je prima když vím, že se u babičky nedívají na pohádky v televizi, ale třeba něco čtou, něco nového se učí. Prarodiče

vychovávají děti někdy možná více shovívavěji, ale děti si k nim zase tolik nedovolí, jsou jim vzácnější než rodiče a mají velký vliv na děti.

14. Máte pocit jako rodič, že vaše děti jsou spokojené se stylem vaší výchovy a podle čeho tak usuzujete?

Mé děti by byly spokojené, kdyby se nemuselo nikdy uklízet v pokojíčku, kdyby mohly chodit spát až by samy chtěly, respektive asi až by odpadly únavou někde po domě (velmi se směje) a hlavně kdyby mohly jíst samé dobroty, nic pořádného a v podstatě taky tehdy až by to uznaly za vhodné. Já nevím, je jim tři a pět let, jestli jsou spokojeni se stylem naší výchovy je teď asi předčasná otázka, to bude na programu tak možná za deset let až z toho budou mít rozum a sama jsem zvědavá, jak to budou hodnotit (směje se) Já doufám, že dobře, projevují se šťastně. Domů se vždy těší, každé ráno začíná hezky, pozitivně, děláme co je baví. Doufám, že jsou šťastné. Snažíme se pro to dělat vše, co je v našich silách.

15. Při výchově vašich dětí vycházíte ze svého dětství, konkretizujte v čem?

Ano, konkrétně úplně ve všem. Naši mne nechali hodně věcí dělat a rozhodovat, nebylo nic nuceného, násilného, proti mé vůli, všechno tak nějak v klidu. Chci, aby to moje děti měly stejně. Někdy jsou nepříjemné scény u jídla a převlékání, ale to si myslím, že probíhalo i u nás doma, jen si to už nevybavuji...

16. Jste spokojena s výsledkem vašeho výchovného působení?

Někdy, když mají děti takříkajíc svůj den a hodně zlobí, ptám se toho nahoře co jsem udělala blbě....(smích) Ale v globále, musím říci, že děti jsou sice živé, ale dá se to s nimi zvládnout a to hezké, ty krásné chvíle přebijí ty špatné. Hlavní je, jak já říkám, že mají hlavu, obě ruce a nohy a jsou zdravé, to je nejvíc. To, že jsou zdravé беру jako dar, ne samozřejmost a denně děkuji za to, že je mám. Jsem i díky dětem velmi šťastná a spokojená a děti naplňují můj život.

4. okruh – „Rodič hodnotící pedagoga mateřské školy“

(jakým způsobem nahlíží rodič na pedagoga-profesionála při výchově jeho dětí v MŠ)

1. Jak dlouho navštěvuje vaše dítě MŠ, jak se v MŠ cítí?

Starší dcera chodí druhým rokem. Ze začátku nechtěla, nějak jsme to nehrotili, víme, že jde o to si zvyknout. Teď už chodí ráda a těší se na kamarády a paní učitelky. Hodně se ve školce naučila. Já teď čekám třetího potomka a mladší dceru budu dávat do školky až od září.

2. Jak probíhala u vašeho dítěte adaptace na prostředí MŠ?

Bylo to těžké na začátku, nechtěla chodit, plakala. Pak už neplakala, ale musela tam být její oblíbená paní učitelka, když tam nebyla, byl problém. Trošku se vztekala, chtěla být s mladší sestrou doma, ale pochopila, že čas trávený s dětmi ve školce jí dá více a vždy se těší na školku a zároveň i na to, až bude doma potom s námi.

3. Jací jsou pedagogové ve vaší MŠ, jak je vnímají vaše děti?

Jací jsou? Nevím, nejsem s nimi. Ptám se dcery, ta je má docela ráda, některé více, o některých příliš nemluví. Já neřeším jací jsou, každý je nějaký a tohle je pro mne zrovna nedůležité. Nesoudím lidi, vím, že ve školce pracují mnoho let, jsou zkušené a jestli je nějaká taková nebo maková, děti to poznají, moje dcera obzvláště a pak nevyhledává jejich společnost. Takže asi tak. Mě se někdo může zdát třeba učitelka strojená, afektovaná nebo nevím jaká a děti ji naopak vnímají přirozeně a mají ji rády. Podstatný je pocit mého dítěte a dcera má učitelku opravdu ráda. Komunikace je dá se říci bezproblémová, i když moc času na to povídání si mezi dveřmi třídy zrovna není. Chápu, mít třicet dětí ve třídě...Já bych být učitelkou nechtěla. Je to moc velká zodpovědnost, která asi nebude dobře finančně ohodnocená...(krčí rameny)

4. Pokud byste něco pedagogovi vytýkala, proč a za co by to bylo?

Nemají to jednoduché, dnes rodiče už neví coby si kladli za požadavky, když to někdy poslouchám. Snažím se na to dívat střízlivě. Já jsem spokojená, moje dcerka nemá žádné problémy, neřešili jsme zatím nic, takže já hodnotím naši školku pozitivně a učitelky vnímám jako profesionálky. Především ty, které jsou starší a samy mají děti, ty i moje

dcera má více v oblíbě, vidím, že kolem takových učitelek jsou děti jako kuřátka v bezpečí u mámy kvočny.

5. Došlo někdy ke konfliktní (sporné) situaci mezi vámi a pedagogem MŠ, z jakého důvodu?

Zatím jsem nic vytýkat nemusela, takže nemohu soudit.

6. Jaký by měl být, dle vás, správný pedagog?

To je těžké říci...(zamyslí se) Asi by měl být oblíbený u dětí, být spravedlivý, laskavý, empatický, přátelský.

7. Jak jste spokojena s kvalitou výchovy vzdělávání vašeho dítěte?

Jsem spokojena, myslím, že dcera je vychovávána a vzdělávána v mateřské škole dobře a tento způsob výchovy v MŠ vhodně doplňuje výchovu, která probíhá v naší rodině. Ve školce se opravdu i rozmluvila a hodně se tam naučila, zná spousty nových věcí, písniček, básniček...

8. Co je pro vás zásadní, co by si mělo dítě z MŠ odnést?

Určitě je to řád. Uvědomění, že jsou věci, které nějak fungují, že je školka ve které se děje něco podle pravidel a ty platí pro živé i méně aktivní děti, pro holky i kluky. Že pak následuje škola a tam už to není tolik o hraní si ale především o učení se. Také navazování a udržování kamarádství.

R3 - Jana 37 let, VŠ, strojní inženýrka, rozvedená 3 děti 6, 4 a 2 roky

TO1 – „Já, jako vychovávané dítě“

1. Když se řekne dětství, co se vám vybaví?

Vybaví se mi, jak jsem trávila prázdniny u babičky, život na sídlišti a jak jsem chodila s kluky a holkami ze sídliště ven. Chodila jsem se sestrou do různých kroužků, do výtvarky a podobně.

2. Kdo a proč vás nejvíce v dětství ovlivnil?

Nejvíce asi rodiče, byla jsem s nimi denně, prostě pořád, mám pocit, že se nám hodně věnovali, brali nás do přírody, vedli nás ke sportu. Pak mne určitě ovlivnila vedoucí ve skautu, chodila jsem tam moc ráda, učili jsme se, jak to funguje v přírodě, jak ji chránit, jak se chovat k ostatním lidem, jak být empatická...to mám pocit, že mne hodně ovlivnilo.

3. Pamatujete si, kdo byl pro vás v dětství vzorem, kdo pro vás představoval autoritu ve vaší rodině?

Stoprocentně rodiče. Učili nás slušnému vychování, vše jsme spolu řešili, všechno nám se sestrou vysvětlili. Neměla jsem nikdy pocit, že je od něčeho zdržuji, že na mne nemají čas, že se ptám nevhod.

4. Trestali vás rodiče a za co, případně, jak často?

Ano, trestali. Tresty nebyly často, ale jsem si vědoma, že když jsem něco provedla, nějaký malér, tak následoval trest. Nemohla jsem jít třeba ven, koukat na televizi – to v pozdějším věku. V tom útlejším jsem i dostala na zadek.

5. Jsou některé křivdy z dětství, které si vybavujete?

Ne, to si vůbec nevybavuji, nepociťuji žádné křivdy. Všechno co mi naši vytkli, za co mne potrestali, bylo po právu.

6. Kdo další se podílel na vaší výchově kromě rodičů?

Určitě starší sestra. Je starší o 5 let, pomáhala mi se školou, vodila mne do školy i školky, hrály jsme si spolu venku, psaly jsme spolu úkoly. Zodpovídala za mne, měla mě přes týden na starost prakticky každý den než přišli naši domů.

Dále asi babičky, u kterých jsem bývala na prázdniny každé léto, učily mě šít a plést, takže si se mnou jistě užily i dlouhé lekce trpělivosti. Děda mě brával do lesa, povídal mi o přírodě, byl myslivec, učil mne stopy zvířat, poznávat stromy, bylo to hodně dobrodružné a zábavné pro mne.

7. Navštěvovala jste jako dítě jesle či MŠ a jaké máte na toto období vzpomínky?

Jesle jsem navštěvovala krátce, vyprávěli mi o tom rodiče, ale bylo to tak útlé dětství, že prakticky žádnou vzpomínku nemám.

MŠ jsem navštěvovala ve vsi, kde pracoval můj táta. Ráda na toto období vzpomínám, hodně jsme chodili do přírody, na výlety, blízko byl les, trávili jsme tam hodně času. Na co ve školce naopak vzpomínám negativně, bylo stravování, dodnes mám na mysli, jak mi některá jídla nechutnala a paní učitelky nám to nutily a nepustily nás od stolu, dokud jsme vše nesnědli. Zošklivilo se mi maso na dlouho a mám s ním problém i dnes, tohle si hodně hlídám u svých dětí, byla bych velmi nerada, aby se jim přihodilo něco podobného.

8. Jaké byly vaše zájmy, co vás jako dítě bavilo, pro co jste se dokázala opravdu nadchnout?

Je, tak toho bylo opravdu hodně. Bavilo mě hrát si s rodiči, nejvíce se stavebnicemi. Nebyla jsem nejdříve ten panenkovský typ, jako moje kamarádky, co česaly panenkám vlásky a převlékaly jim šaty. Měla jsem ráda tvořivé věci, kostky, stavěla jsem hrady, veliké domy. Později jsme dostaly se sestrou první puzzle, to jsme opravdu milovaly. Teta, která žila v Německu mi přivezla k narozeninám, to mi mohlo být tak asi 10, možná 12 let první Barbie. Byla jiná než ty, teď to řeknu ošklivě, komunistické a všechny stejné panenky. Byla tak šik, hezká, vysoká, že si získala i mne a protože nebylo možné tady koupit oblečky na tu Barbie, babičky mne učily šít a háčkovat, to mně taky bavilo, ale až později. V podstatě už jsem byla skoro v pubertě a řešila jsem oblečky na panenku. Jak úsměvné dnes, když vidím čtrnácti nebo patnáctileté, které už mají odbarvené vlasy, melíry, líčí se pravidelně, spoustu z nich už mají tetování snad, o kouření a sexu nemluvně.

9. Kdyby jste měla možnost být znovu dítětem, bylo by něco, co byste si přála změnit ve vaší rodině v souvislosti s vaší výchovou?

Na své dětství moc ráda vzpomínám, rozhodně bych neměnila.

2. okruh – „Uvažování nad výchovou ze strany mých rodičů“

(myšleno, kdy já sám jsem se začal zabývat nad výchovou - v mém dětství, dospívání, následně v roli samotného rodiče)

1. Dokážete si vzpomenout, kdy jste sama ve svém dětství a dospívání začala přemýšlet o výchově a co vás k tomu vedlo?

Asi v pozdějším věku, hlídala jsem děti mé sestry, občas, pomáhala jsem jí a tak to bylo asi prvně, kdy jsem si začala uvědomovat něco jako výchovu.

2. Když se nyní v dospělosti díváte na tresty ve vašem dětství, jak otázku trestání dětí vlastně vnímáte?

Za zlobení je přiměřený trest určitě v pořádku. Díky tomu, že jsem nikdy nebyla neoprávněně potrestána, беру trest, pokud je nutný. Snažím se být takto spravedlivá a přiměřená i ke svým dětem. Fyzické tresty, myslím tím lehké, hodně zvažuji, ale někdy jsou nevyhnutelné a u nás teda patří k velmi účinným.

3. Měla jste jako dítě výhrady k výchově vašich rodičů a jaké?

Neměla, nikdy jsem nepociťovala, že bych měla být nespokojena s něčím, co se týká jejich výchovy směrem ke mne, k nám se sestrou.

4. Říká se, že dětství bývá drama, co si o tom myslíte, jaké jsou vaše vlastní zkušenosti?

Toto přísloví jsem nikdy neslyšela (kroutí hlavou) a nepřipadá mi pravdivé ve směru toho, že děti zažívají dramata. Leda ve smyslu toho, že v dětství se pořád něco děje, všechno je tak rychlé a nové a jiné, tak možná takto ano, ale stejně bych to tak neformulovala.

5. Pamatujete si, zda se vaši rodiče ve výchově převážně shodovali anebo byli rozdílných názorů?

Shodovali se. Co řekl táta, platilo i za mámu a naopak. Nebyl rozdíl, kdo nám se sestrou to či ono řekl, když to řekl jeden z nich, byl to zákon a to platilo.

6. Jakým způsobem jste trávili společný čas jako rodina?

Chodili jsme s našima denně ven, do přírody, do lesa, do parku. Vždy v sobotu nebo v neděli byl výlet. Často, když bylo, hezky jsme s mámou vařili venku na zahrádce nebo jsme někde na výletě opékali špekáčky. Hodně jsme si s rodiči povídali, protože jsme si opravdu

rozuměli. Naši nás také vedli ke sportu, jezdili jsme všichni později na kolech, třeba v létě se koupat, nebo k babičce.

3. okruh – „Já, vychovatel“

(otázky na respondenty, kteří jsou rodiči předškolních dětí)

1. Co si představíte pod pojmem rodič vychovatel a jaký jste vy rodič? Popište se v roli vychovatele.

Ráda bych byla takový rodič, jako byla moje máma nebo můj táta. Jsou mým vzorem. Vždy milující ale spravedliví. Starám se o své děti, jak mohu, chtěla bych jim dát ten nejlepší základ do jejich života, na kolik jsem byla úspěšný rodič uvidím až později, zatím jsou děti malé a tento výchovný proces ještě neskončil. Každé dítě je jiné, a když si myslím, že si s dalším z nich budu vědět rady, zase je úplně odlišné než to předchozí a já mám pocit, že jsem zase na začátku. Pak si taky často říkám, jestli nedělám v něčem chybu, když se mi nedaří hned dosáhnout toho, co jsem chtěla, jestli nejsem příliš měkká, pak zase příliš tvrdá, chladná. Je to ta nejtěžší role v životě, být rodičem.

2. Jaké spatřujete rozdíly v tom, jak jste byla vychovávána vy a jak dnes, jako rodič, vychováváte své děti?

Dřív nám se sestrou stačilo, když jsme šly do přírody, sbíraly jsme třeba kaštiny, žaludy, jitrocel na sušení, nebo ještě kontryhel, ten vykupovali u nás ve škole. Ted? Všechny ty moderní technologie, internet a vliv médií, ty děti to potřebují vysvětlit co se děje. Ať ví, ať jsou připraveny do života.

3. Myslíte si, že se shodujete ve výchově vašich dětí s vaším partnerem / manželem? Upřesněte proč ano, proč ne.

S partnerem spolu nežijeme a v některých věcech nejsme bohužel schopni se dohodnout. Kompromis u nás často nefunguje. On si myslí, že on je chlap a on o všem rozhodne, protože on mi platí alimenty. Já jsem ta neschopná matka, která se celé dny už 6 let válí doma a má pohodu takže já budu respektovat a plnit jeho přání. Takže víceméně všechno je otázka neustálých dohod a ústupků z mé strany. Beru to jako že ustupuji kvůli dětem, ale některé věci, které on vymyslí a má je za správné určitě správné nejsou a to se pak

nejsem schopna shodnout a hádáme se. Snažím se ať o tom děti vůbec neví, není to lehké no.

4. Jakým stylem vychovááte vaše dítě?

Na děti jsem sama a dělám, co mohu. Snažím se, aby měly denně zajímavý program, aby se každý den něco naučily a aby každý den u nás fungoval nějaký řád. Bez toho bych se třemi dětmi nezvládla nic. Snažím se také, aby mé neshody s bývalým manželem nenarušily jejich dětství a také jejich vztah k otci. Beru děti, pokud je to možné a počasí dovolí ven, na procházky, do lesa, k rodičům na chalupu. Stále mi příroda poskytuje útočiště, tak jako v dobách mého dětství.

5. Domníváte se, že jsou dnešní děti jiné, než jsme byli my a jaké jsou dnešní děti?

Dnešní děti jsou určitě jiné, doba je rychlejší, jejich vývoj a dospívání je rychlejší, podle mě doba klade velké nároky na jejich psychiku. Za nás bylo všechno takové, jak to říct, pohodovější, pomalejší, všechno jsme si užili a teď vnímám jen, jak čas letí a děti rostou a jsou vyspělejší než my ve stejném věku. Což je škoda.

6. Zamýšlíte se někdy nad tím, zda je vaše výchova správná a efektivní, co vás k tomu vede?

Zamýšlím. Často přemýšlím, jak dělat věci lépe, jak ještě lépe zorganizovat čas abychom si to s dětmi užili, než zase začnu pracovat. A také přemýšlím, zda jim dávám vše, co jsem si vysnila dříve, že jim dám a poskytnu. Chvilí mlčí a přemýšlí...Když, ono je to těžké, večer mám nápad, co zítra s dětmi podniknu, jak zharmonizuji celý den a pak se stane jedna věc a všechno je jinak. Je moc těžké něco plánovat dlouho dopředu, vlastně i krátkodobě dopředu. Ještě vloni u nás bylo vše v pořádku a o půl roku později jsem rozvedená, s třemi dětmi. Člověk vlastně nenaplánuje nic.

7. Jaké jsou cíle vaší výchovy, v čem spatřujete smysl výchovy?

Cíle jsou jasné, připravit děti na život. Vychovat z nich slušné, pracovitě lidi. Chci jim dát dobrý příklad do života, aby si vždy věděly rady a že nikdy žádný problém nebude nevyřešitelný.

8. Jaký máte názor na tresty, fyzické tresty, užíváte je a za co?

Myslím si, že přiměřený trest přestupku je velmi výchovný. Znáám teorie o výchově, které zní chválit, chválit, chválit. Ale když pak vidím výsledek, s touto teorií nemohu souhlasit. A s mými třemi, velmi živými dětmi nemožné. Takže když hodně zlobí a zlobí hodně dlouho, dostanou jednoduše na zadek.

9. Jak motivujete vaše děti, k čemu jej motivujete, jakou formou?

Své děti předškolního věku teď motivuji hlavně k tomu, aby byly hodné, navzájem k sobě. Aby se také chovali hezky k ostatním, a aby se chovali hezky k věcem. Nelíbí se mi třeba, když si s hračkou teď nechtějí hrát, že s ní vědomě hodí tak, že se rozbije. Za to jsou třeba trestány. Dál se snažím je motivovat k tomu, aby se chovali hezky v přírodě, k životnímu prostředí, snažím se jim vysvětlit naše bytí tady na tomto světě. Někdy stačí k motivaci to, když ví, že mi to udělá radost, jindy bohužel musím sáhnout třeba po něčem dobrém. Nebo slíbím, že někam půjdeme, že si s nimi budu hrát. Tyto sliby stoprocentně dodržuji, aby děti věděly, že to má cenu dělat.

10. Myslíte si, že vámi zvolená motivace je vhodná a přináší výsledky?

Někdy ano, někdy si to nemyslím, ale snažím se na svých požadavcích trvat. Čas a budoucnost ukáže.

11. Domníváte se, že je při výchově nutný klasický rodinný model - oba rodiče a děti?

Vždycky jsem si myslela, že ano. Chtěla jsem to tak. Bohužel se stalo, nedokázali jsme to s manželem ustát a hodně se bojím, že to bude mít na děti velký vliv. Mám za to, že tak jak děti vidí svou rodinu, pak budou tvořit vlastní rodinu v budoucnu, budou si odnášet vzorce chování. Z toho jsme smutná a nedává mi to klidu.

12. Nakořik si myslíte, že by měli do výchovy zasahovat další lidé, např. prarodiče, přátele či někdo další z rodiny?

Jiný vítr zvenčí je vždy dobrý a nikdy nemohou vychovat děti pouze rodiče. To je i nepřirozené myslím. Děti musí poznat, že rodina je i babička a děda, nebo třeba strýc s tetou. Netvrdím, že by se o děti měli tito lidé nějak extra starat, nebo je vychovávat, ale určitě by je děti měly potkávat, znát se s nimi, komunikovat.

13. Jsou Vaši prarodiče pouze "hlídáním dětí" nebo využíváte jejich pomoci při výchově dětí a z jakého důvodu?

Moji rodiče už mají hodně roků, stále ještě hodně práce, jsou unaveni. Využívám je tedy převážně ke krátkodobému hlídání, hlavně když potřebuji k lékaři, k holiči nebo něco zařídit. O nějaké zásadní výchově spíš nemůže být řeč, koukají spolu na pohádky, jdou na zahradu, jsou venku.

14. Máte pocit jako rodič, že vaše děti jsou spokojené se stylem vaší výchovy a podle čeho tak usuzujete? Jak si myslíte, že se cítí vaše děti při vaší výchově?

Mé děti jsou ještě hodně malé, dobře formovatelné a v podstatě hlavní výchovu zastávám já. Mám pocit, že až na běžné zlobení jsou to hodné děti, jestli jsou spokojené, snad ano. No, doufám, že dobře, projevují se jako šťastné děti. Občas vzdorují a vynucují si své ale to každé dítě.

15. Při výchově vašich dětí vycházíte ze svého dětství, konkretizujte v čem?

Ano, snažím se. Jak jsme uvedla, byla jsem v dětství hodně šťastná a chtěla bych, aby moje děti byly také

16. Jste spokojena s výsledkem vašeho výchovného působení?

Prozatím ano. Z krátkodobého hlediska jsou věci, které bych změnila, ale když se na věc podívám dlouhodobě, je to vlastně všechno dá se říct v pohodě.

4. okruh – „Rodič hodnotící pedagoga mateřské školy“

(jakým způsobem nahlíží rodič na pedagoga-profesionála při výchově jeho dětí v MŠ)

1. Jak dlouho navštěvuje vaše dítě MŠ, jak se v MŠ cítí?

Nejstarší – šestiletý chodí rok do školky a myslím, že se cítí dobře. Zná tam všechny děti, paní učitelky má v malíku – je to krásný kluk a ví jak si omotat ženskou...(smích) Doma někdy hodně zlobí, ale ve školce je to nejhodnější dítě. (směje se)

2. Jak probíhala u vašeho dítěte adaptace na prostředí MŠ?

Bylo to těžké období ze začátku, nechtěl chodit, chtěl být s námi doma. Vysvětlila jsme mu, že ho čeká škola za rok a musí se naučit, jak to funguje s dětmi, musí jich pár poznat, aby měl kamarády. Přijal to a chodí rád.

3. Jací jsou pedagogové ve vaší MŠ, jak je vnímají vaše děti?

Je to malá školka a personál je tam dlouhodobě stejný. Nestřídají se tam lidé a všichni o této školce mluví hezky, proto jsem se podle referencí rozhodla, dát děti postupně sem. Znam osobně jednu učitelku, bydlí v naší ulici, přijde mi normální. Má mého syna ve třídě, ten je spokojený, ve školce se mu líbí, jídlo mu chutná, baví ho, co dělají, neprotestuje dokonce už asi se spaním...(úsměv)

4. Pokud byste něco pedagogovi vytýkala, proč a za co by to bylo?

Nic jsme řešit ani vytýkat nemusela, nebylo třeba nic řešit.

5. Došlo někdy ke konfliktní (sporné) situaci mezi vámi a pedagogem MŠ, z jakého důvodu?

Nic jsme řešit ani vytýkat nemusela, nebylo třeba nic řešit.

6. Jaký by měl být, dle vás, správný pedagog?

Měl by mít rád děti a dělat svoji práci s láskou. Oni mají nějaké senzory, které rozpoznají, jak to člověk má a hned ví své. Pak jsou k takovému člověku nedůvěřivé, straní se jich.

7. Jak jste spokojena s kvalitou výchovy vzdělávání vašeho dítěte?

Jsem spokojená, líbí se mi jak tráví s dětmi čas, že nejsou příliš moderní školka, spíše takové to tradiční uspořádání a hodnoty. Tomu dávám přednost.

8. Co je pro vás zásadní, co by si mělo dítě z MŠ odnést?

Nad tím jsme se moc nezamýšlela, těžké vyjádřit. Snad nějaké návyky, společenské, přátelství s ostatními dětmi, jistá pravidla chování – ty základní samozřejmě.

R4 - Linda, SŠ, 43 let, vdaná, dvě děti 3 a 6 let, na rodičovské dovolené

1. okruh – „Já, jako vychovávané dítě“

1. Když se řekne dětství, co se vám vybaví?

Vybaví se mi krásný čas, který tak rychle utekl...Dětství pro mne bylo jedno velké dobrodružství a to především kvůli mým prarodičům, dědečkovi a babičce, kteří se o mne když jsem byla malá často starali. Moji rodiče pochopitelně taky, ale díky dědovi a babičce jsem poznala tolik nového. Měli na mne a mého staršího bratra spousty času a díky nim jsme byli často v přírodě. S bratrem jsme se hodně prali, ale i tak na tento čas vzpomínám ráda. Mám z té doby i mnoho hezkých zážitků z mateřské školy, kam jsem také chodila moc ráda. Paní učitelka Alena měla dlouhé vlasy a měla nás děti moc ráda, často jsme si spolu povídali. Dětství mám také hodně spjaté s prázdninami a také s dětskou ozdravovnou, kam jsem jako velmi malá jezdila. Tam se mi dost stýskalo, ale jezdili mne navštěvovat všichni z rodiny a chovali se ke mně jako k princezně, aby mi ten čas, co nejsme všichni spolu nějak vynahradili. Maminka s tátou s námi jezdili na houby a k rybníku a k prarodičům na chalupu. Tam byla spousta zvířat, babička chovala slepice, králíky, měli kočky, dva psy a dokonce i oslíka. Prostě místo, kde vidí dítě tolik nových věcí a prožije tolik zážitků, každému dítěti bych moje dětství přála...(usmívá se)

2. Kdo a proč vás nejvíce v dětství ovlivnil?

Určitě rodiče, s těmi jsem byla nejvíc, ale také už zmiňovaná babička s dědou hlavně z matčiny strany. Taky můj bratr, byli jsme spolu pořád, často jsme se prali, přesto jsem s ním chtěla být co nejvíce a často jsem dělala co on, byl mým velkým vzorem. Je o čtyři roky starší a dodnes ho obdivuji. Je to už dospělý člověk, ale vždy byl mým nejlepším kamarádem. Na rodiče jsem se taky mohla se spoustou věcí obrátit, ale nebylo to stejné jako u bratra, který mi rozuměl i přes všechny naše vzájemné neshody. A mým vzorem byla i babička Marta, která byla maminkou matky byla taky mým velkým vzorem. Byla tak laskavá, moudrá, sečtělá a pekla ty nejlepší koláče na světě, když jsem byla malá vždy mi naslouchala, když už jsem dospěla, radila mi při mých životních rozhodnutích. Byla mi velkým vzorem a uznávala jsem ji jako velkou autoritu. Zemřela teprve nedávno, ale dodnes jsem se s jejím odchodem nesmířila...(zadržuje pláč) Můj otec byl pro mne velkou autoritou, pak také učitel chemie na základní škole. Vesměs k mužům, které jsem vnímala

jako rozumné a klidné jsem cítila jistou autoritu. Ovšem nesměla být taková ta nucená, musela jsem ji vnímat přirozeně a nenuceně...

3. Pamatujete si, kdo byl pro vás v dětství vzorem, kdo pro vás představoval autoritu ve vaší rodině?

(odpověď zahrnuta v otázce č. 2)

4. Trestali vás rodiče a za co, případně, jak často?

Ano, trestali. Brala jsem to vždy jako spravedlnost. Nikdy mne netrestali jen tak. A trestali tak, že jsem dostávala jako malá přes zadek, když jsem byla starší, tak jsem třeba nesměla koukat na televizi, jet na slíbený výlet nebo jsem nešla za kamarádkou, kam jsem jinak vždy směla. Moje milovaná babička mne trestala tak, že se mnou přestala mluvit. Vysvětlila mi, že mé chování se jí nelíbí a že mne nebude nějakou dobu poslouchat. A opravdu nějakou dobu mlčela. Fungovalo to na mne dobře. Pak jsem vždy babičku objala a po nějaké době bylo odpuštěno.

5. Jsou nějaké křivdy z dětství, které si vybavujete?

Myslím si že křivdy žádné. Moji rodiče i prarodiče byli velmi spravedliví. Naštěstí žádné křivdy z dětství necítím a jsem ráda, že tomu tak je. Vždy jsem byla potrestána právem a můj bratr taky. Určitě jsem v ten daný okamžik, kdy jsem byla trestána vnímala trest jako nespravedlivý, nepřiměřený nebo zbytečný, ale dnes vím, že jsem byla vždy trestána spravedlivě a nijak přísně.

6. Kdo další se podílel na vaší výchově kromě rodičů?

Jak jsem již řekla, po rodičích a prarodičích měl na moji výchovu vliv i můj o čtyři roky starší bratr. Někdy jsme se sice rvali jako koně, ale hodně mi pomáhal, vyzvedával mne ze školky i ze školy, vodil mne na kroužky, doma mi pomáhal s úkoly, připravoval svačinu. Hodně se mi věnoval a já dodnes nechápu, že to zvládal tak dobře v jeho dětském věku. Jinak k nám často chodili na návštěvu přátelé rodičů, měla jsem některé moc ráda, hodně jsme se s nimi nasmáli. Vodili k nám své děti, jezdili jsme spolu na dovolenou ale myslím, že mne ve výchově nemohli ovlivnit nijak zásadně. A především moji prarodiče a především moje milovaná babička...

7. Navštěvovala jste jako dítě jesle či MŠ a jaké máte na toto období vzpomínky?

Jesle jsem nenavštěvovala vůbec, byla jsem takové slabé, neduživé dítě kdysi a tak se o mne starala babička v době, kdy už byla maminka v práci. Mateřskou školu jsem navštěvovala a mám na ni mnoho vzpomínek. Na učitelku Alenu, která byla tak hodná. Byla tam i jedna mladá paní učitelka, která děti moc ráda neměla a často děti trestala, dostat dřívě ve škole, školce na zadek bylo běžné a ta nám tedy uměla naložit. Stačilo něco vylít, rozbít, nebylo to schválně, ale při dětském zlobení a stačilo málo pro tuhle paní učitelku a křik a výprask nás neminul. Pamatuji si, že jsme museli vždy vše sníst a chodili jsme po obědě spát. A když jsme u téhle paní učitelky nesnědli, tak byla hodně zlá. Ta k nám nechodila dlouho, pak odešla na mateřskou, nebo jinam, to už nevím. Jinak si pamatuji na zahradu školky, kde jsme si hráli pod stromy a na svou první lásku, na Michálka. Období školky mám hodně spjatou s ním a mou první dětskou láskou...(usmívá se) Do školky jsem chodila ráda, s některými dětmi, včetně Michálka jsem se pak setkala na základní škole. Takže s některými se znám takový kus svého života...

8. Jaké byly vaše zájmy, co vás jako dítě bavilo, pro co jste se dokázala opravdu nadchnout?

Jako malá jsem milovala hlavně pobyt venku, přírodu. Být v lese, cachtat se v potoku, chytat šneky a žáby, skákat přes kaluže, prohlížet mraveniště, chodit na houby, to jsem měla nejraději. Ráda jsem si stavěla ze stavebnic hrála si s autíčky, nebyla jsem taková ta klasická holčička, co si hrála na maminku...(směje se) Asi ve věku pěti let jsem začala hodně kreslit. Pokreslila jsem vše, co mi přišlo pod ruku. Maminka taky vynikala v kresbě a tak mi často říkala, co mám nakreslit a opravovala mne, aby byl obrázek ještě lepší. Tenhle zájem mi zůstal dodnes a vystudovala jsem díky tomu výtvarnou školu.

9. Kdyby jste měla možnost být znovu dítětem, bylo by něco, co byste si přála změnit ve vaší rodině v souvislosti s vaší výchovou?

Možná bych chtěla trávit více času i s maminkou. Byla pracovně více vytížená a tolik jsem s ní nebyla, jak bych si přála. Ale zásadní změny bych si nepřála. Byla jsem vychovávána hodnými lidmi a velmi láskyplně. I v době mé puberty se mnou měli všichni velkou trpělivost.

2. okruh – „Uvažování nad výchovou ze strany mých rodičů“

(myšleno, kdy já sám jsem se začal zabývat nad výchovou - v mém dětství, dospívání, následně v roli samotného rodiče)

1. Dokážete si vzpomenout, kdy jste sama ve svém dětství a dospívání začala přemýšlet o výchově a co vás k tomu vedlo?

Určitě ve věku, když měl můj bratr děti a já je jako teta někdy hlídala. Také, když jsem bydlela na internátě a někteří spolužáci se chovali tak, jak by to nikdy naši rodiče u mne nebo mého bratra netolerovali. V pubertě jsem často odsekávala, ale myslím, že se mnou pořád dalo hodně věcí rozumně probrat. V dětství jsem byla velmi spokojená se svými rodiči. Naopak v době mého dospívání mi asi jako každému pubertákovi připadalo, že mi rodiče nerozumí a docházelo k častějším dohadům a sporům.

2. Když se nyní v dospělosti díváte na tresty ve vašem dětství, jak otázku trestání dětí vlastně vnímáte?

Dnes se děti tolik netrestají jako dřív a nemyslím si, že je to dobře. Nejde o to dítě mlátit, ale dostat výchovně na zadek, přes ruku, to je v pořádku a já s tím zcela souhlasím. Nikdy jsem nebyla trestána zbytečně a vnímám dostatečné fyzické tresty jako přiměřené a zcela v pořádku. Dnes se kolem dětí chodí až moc po špičkách a děti jsou pak často naprosto nezvladatelné. Dříve dítě cítilo autoritu a vědělo, kdy má přestat, dnes mi připadá, že děti kolikrát neznají ty pomyslné hranice...(krčí rameny)

3. Měla jste jako dítě výhrady k výchově vašich rodičů a jaké?

Ne, jak jsem již uvedla byli velmi spravedliví a přátelští. Zároveň jsem je vnímala jako přirozenou autoritu.

4. Říká se, že dětství bývá drama, co si o tom myslíte, jaké jsou vaše vlastní zkušenosti?

Myslím, že je o tom i kniha, která se takto jmenuje. Kdysi jsem ji četla, ale už si nepamatuji její obsah. Každopádně velmi lituji dětí, pro které dětství nebylo lehké. Protože z dětství všichni čerpáme, mělo by být pro děti co nejlepší a nikoliv, aby bylo dramatické.

5. Pamatujete si, zda se Vaši rodiče ve výchově převážně shodovali anebo byli rozdílných názorů?

Rodiče se na v tomto shodovali a vnímám to dnes jako dobrou věc. Protože kdyby jeden kázal jedno a druhý jiné, vnášelo by to do výchovy pouze zmatky dítěte. Dítě potřebuje řád a ten by jen těžko fungoval při rodičovských neshodách a odlišných pohledech na výchovu. Víím, že jsem měla s rodiči velké štěstí. Když se v rodinách matka s otcem dohadují, často při rozvodových tahanicích, každý se chová k dítěti jinak, než by tomu bylo, kdyby byli spolu, rozumně se domluvili. Chápu, že když otec opouští rodinu, matka je na vše najednou sama, může ve výchově polevit nebo není tolik důsledná. Jistě tomu může být i tak, že naopak bude velmi přísná, ale spíše tací rodiče dítě více rozmazlují a daleko více mu povolí...To není dobré, ale nemohu to dobře posoudit. Žiji naštěstí v harmonickém vztahu, kde vše funguje jak má, stejně jako tomu bylo u mých rodičů...

6. Jakým způsobem jste trávili společný čas jako rodina?

Chodili jsme spolu ven, jezdili k prarodičům, přátelům, chodilo k nám velké množství lidí od maminky i táty z práce. Pořád se něco dělo. Rodiče nás vedli ke sportu a mne maminka učila malovat a fotit. Byl to krásně trávený čas.

3. okruh – „Já, vychovatel“

1. Co si představíte pod pojmem rodič vychovatel a jaký jste vy rodič? Popište se v roli vychovatele.

Věřím, že jsem spravedlivá a milující máma. Snažím se, abych byla a čerpám při tom z toho, jak mne a bratra vychovávali naši rodiče. Děti jsou ještě malé, takže nedokážu posoudit, zda jsem ve výchově opravdu dobrá a jaký má moje výchova na děti vliv. Taky si říkám, jestli nejsem na děti někdy příliš razantní, tvrdší, na zadek dostávají poměrně často...Mladší syn je velmi živý a někdy je to opravdu velmi psychicky náročné, ale snažím se nepolevit a s manželem se shodujeme a myslím, že vychováváme oba podle nejlepšího vědomí a svědomí...(směje se)

2. Jaké spatřujete rozdíly v tom, jak jste byla vychovávána vy a jak dnes, jako rodič, vychováváte své děti?

Vychovávám děti zcela stejným stylem. Moji rodiče byli důslední a milující zároveň. Snažím se být stejná. Nechci říci, že vychovávám stylem cukru a biče, to asi není dobře

řečeno. Ale když dítě neposlouchá, vzteká se, domluvy nepomáhají, dostane na zadek. Byla jsem vychovávána stejně a opravdu to pomáhalo. I když je pravda, že moji synové jsou divočejší, zlobivější, než jsem bývala já s bratrem. Ale to se těžko posuzuje. Jiný zase může říci o mých dětech, že jsou ve srovnání s jeho dětmi více zlobivé a neposlušné.

**3. Myslíte si, že se shodujete ve výchově vašich dětí s vaším partnerem / manželem?
Upřesněte proč ano, proč ne.**

S manželem se naštěstí shodujeme a vidím v tom velkou výhodu pro celou rodinu. Děti mají jasně nastavené mantinely a vědí, že když budou zlobit, jejich chování jim neprojde ani u mne, ani u jejich tatínka. Takže oba rodiče vnímají jako stejně přísné a zároveň i spravedlivé.

4. Jakým stylem vychováváte vaše dítě?

Chci, aby děti ctily své rodiče, dospělé lidi všeobecně. Autorita je základem dobré výchovy. Nepovolit dětem vše, i když dnes je taková doba, že každý kolem dětí skáče a plní, co dítě diktuje. S tím rozhodně nesouhlasím a domnívám se, že tento styl výchovy - dovolovat dítěti tolik se jednou rodičům nevyplatí...

5. Domníváte se, že jsou dnešní děti jiné, než jsme byli my a jaké jsou dnešní děti?

Jsou rozhodně jiné, protože dítěti se podvoluje vše. Děti jsou příliš hýčkané, rozmazlované, stále se řeší jejich výjimečnost, individualita...A pak to tak vypadá...Jak si jinak vysvětlit, že prvňák je drzý ke své učitelce nebo sedmák svého učitele fyzicky napadne? Přílišná benevolence ve výchově je sice moderní, ale nesprávná cesta k utváření správných hodnot u dětí... My jsme byli generace, kde se ctily rodiče, učitelé a nikdo by si nedovolil to, co se dnes denně děje...(přikyvuje) Taky jsou dnes děti dříve dospělé, já si ještě ve třinácti letech hrála s panenkami...Těžko si dnes představit třináctiletou slečnu s panenkami. Dříve bylo dětství takové delší, dnes jsou děti mnohem vyspělejší po fyzické i psychické stránce než jsme bývaly jako děti my. V tom dnešní děti lituji, přála bych jim prožívat pohodové dětství jako za nás...

6. Zamýšlíte se někdy nad tím, zda je vaše výchova správná a efektivní, co vás k tomu vede?

Zamýšlím se často. Víím, že jsem někdy ve výchově možná až příliš důsledná a trestám fyzicky, když je potřeba. A říkám si, třeba by to šlo i bez trestů, ale sama tomu moc nevěřím. Možná bych tak nikdy ani nepřemýšlela, ale stejně tak nějak i já jsem ovlivněná dnešní dobou a ta fyzické tresty vysloveně odsuzuje. A víím, že dítěti všechno vysvětlit nejde. Takže asi dělám vše jak se má a jen samotné přemýšlení, zda to vedu děti dobře je správné. Protože chybujeme všichni.

7. Jaké jsou cíle vaší výchovy, v čem spatřujete smysl výchovy?

Chci, aby z mých synů jednou vyrostli slušní lidé, co se o sebe budou umět postarat a nebudou se starat pouze o sebe, ale dobře i o své rodiny, děti, o své nemocné rodiče. Chci, aby měli svůj názor a nebáli se životních překážek. Také chci, aby i mezi sebou měli v dospělosti dobré vztahy. Dnes se sice hodně mezi sebou perou, ale snad z toho vyrostou...(smích)

8. Jaký máte názor na tresty, fyzické tresty, užíváte je a za co?

Ano, zlobíš, dostaneš. Nejde ti to vysvětlovat donekonečna. Fyzické tresty jsou v pořádku, pochopitelně musí mít své hranice. Fackovat nebo mlátit dítě úplně malinké se nesmí a není tam žádný výchovný posun. Prostě ještě nemá rozum. Trestání dítěte má smysl, až když ví, že dělá něco špatně, když jsme ho na danou věc upozornili nebo dělá něco, co může nějak ohrozit jeho zdraví, třeba přes zákaz stále otvírá okno, ze kterého by mohlo vypadnout.

9. Jak motivujete vaše děti, k čemu jej motivujete, jakou formou?

Hlavně k tomu, aby byly hodné a měly se rády. K tomu stačí vlídné slovo a pochvala. To, že mi udělají radost. Občas i já uplácím děti tím, že jim koupím zmrzlinu, když si uklidí pokoj, ale motivovat děti dárky je špatný styl výchovy a rozmazlování.

10. Myslíte si, že vámi zvolená motivace je vhodná a přináší výsledky?

Myslím si, že ano. Motivace, kdy dítě vidí, že mi dělá svých chováním radost nebo se něco nového naučí je nejlepší.

11. Domníváte se, že je při výchově nutný klasický rodinný model - oba rodiče a děti? A z čeho tak usuzujete?

Víte, není nutný, když se rodiče rozvedou, co se dá dělat jiného...Je spíše nejlepší. Děti potřebují vidět, jak funguje táta i máma a když se při tom ještě mají všichni rádi, to je nejlepší ukázka toho, jak to má fungovat a takto si to děti odnášejí zafixované do svého dalšího života.

12. Nakolik si myslíte, že by měli do výchovy zasahovat další lidé, např. prarodiče, přátelé či někdo další z rodiny?

Pokud nerozmazlují a vychovávají stejně, pak rozhodně prarodiče. Ti většinou dovolí dětem více, ale musí to mít hranice. Prarodiče jsou součástí rodiny, tedy i výchovy dětí, jejich stáří a zkušenost je pro děti určitě dobrým vzorem. Dědeček s babičkou nejsou jen bezplatným hlídáním dětí, jak je někdo může brát.

13. Jsou Vaši prarodiče pouze "hlídáním dětí" nebo využíváte jejich pomoci při výchově dětí a z jakého důvodu?

To nevím, jsou ještě malé. Doufám, že jsou spokojené, vypadají tak.

14. Máte pocit jako rodič, že vaše děti jsou spokojené se stylem vaší výchovy a podle čeho tak usuzujete?

Doufám, že jsou s mámou i tátou spokojené. Občas vzdorují, perou se, vynucují si své názory i požadavky, ale to dělají všechny děti jejich věku...

15. Při výchově vašich dětí vycházíte ze svého dětství, konkretizujte v čem?

Snažím se s dětmi trávit hodně času a věnovat se jim, tak to bylo i v mém dětství, mí rodiče se nám hodně věnovali a snažím se na to navazovat. Také mne trestali, když jsem zlobila a já i toto dělám, když děti opravdu zlobí. Hlavně se však snažím s dětmi hodně mluvit a být mámou, která je tady pořád pro ně...

16. Jste spokojena s výsledkem vašeho výchovného působení?

Zatím ano, ale výsledek naší výchovy se ukáže až časem, myslím, že především v dospělosti. Každopádně s mladším synem je výchova obtížnější, je to velmi živé a neposedné dítě. Doufám, že se jednou zklidní, někdy je jeho výchova opravdu náročná...(úsměv)

4. okruh – „Rodič hodnotící pedagoga mateřské školy“

(jakým způsobem nahlíží rodič na pedagoga-profesionála při výchově jeho dětí v MŠ)

1. Jak dlouho navštěvuje vaše dítě MŠ, jak se v MŠ cítí?

Mladší bude do mateřské školy teprve nastupovat, ale už teď se tam těší, chodíme do MŠ vyzvedávat staršího syna spolu, tak už ví, jak to tam vypadá a jak to tam probíhá, že tam bude mít kamarády a hodné paní učitelky. Starší chodí do školky dva roky a cítí se tam dobře. Chvíli mu sice trvalo, než si na nové prostředí zvyknul, ale teď už se těší každý den a každý den mi nadšeně vypráví, co nového se naučil a jak se mu vedlo.

2. Jak probíhala u vašeho dítěte adaptace na prostředí MŠ?

odpovězeno v předchozí otázce

3. Jací jsou pedagogové ve vaší MŠ, jak je vnímají vaše děti?

Paní učitelky jsou moc milé a obětavé, syn je má moc rád a ony jeho také. Komunikace s nimi probíhá velmi dobře, vždy se usmívají a když se někdy stalo, že jsem pro syna přišla později, neděly z toho žádný problém. Také synovi hodně usnadnily aklimatizaci ve školce. Ze začátku dost plakal a ony ho nosily, hladily, konejšily. Jednu paní učitelku má opravdu moc rád, dokonce myslím, že je to jeho první láska... (směje se) Je vidět, že je práce baví a děti mají rády. Nezajímá mne, zda mají školy a jak dlouho učí, ale potřebuju mít pocit, že děti milují a chápou a tady ho z nich opravdu mám.

4. Pokud byste něco pedagogovi vytýkala, proč a za co by to bylo?

Kdyby něco bylo, asi by to muselo být něco proti mému synovi, třeba, že by ho trestaly, to se naštěstí neděje.

5. Došlo někdy ke konfliktní (sporné) situaci mezi vámi a pedagogem MŠ, z jakého důvodu?

Nikdy naštěstí k ničemu takovému nedošlo a vzhledem k tomu, že jsou hodné a úžasné ani nedojde...

6. Jaký by měl být, dle vás, správný pedagog?

Měl by milovat děti a být pro ně autoritou a vzorem.

7 Jak jste spokojena s kvalitou výchovy vzdělávání vašeho dítěte?

Jsem spokojená, školka je kvalitně vybavená a syn má opravdu mnohem více vědomostí, co začal chodit do školky.

8. Co je pro vás zásadní, co by si mělo dítě z MŠ odnést?

Mělo by se hlavně naučit být v kolektivu, chovat se k druhým dětem přátelsky, umět se podělit a školka je přípravou pro školu, takže aby si odneslo dítě i nějaké poznatky a návyky.

Příloha č. 6

Interpretace rozhovoru s pedagogy mateřské školy – odpovědi respondentů (R5, R6, R7, R8)

R5 - Marcela 39 let, VŠ, vdaná, tři děti, v MŠ pracuje 9 let

1. Naplňuje vás práce předškolního pedagoga a z jakého důvodu?

„Myslím si, že práce mne především těší a neumím si představit, že bych změnila svoji profesi. I když někdy je to velmi obtížné a co si budeme nalhávat, jde o velkou zodpovědnost a pedagog je stále jednou nohou v kriminále, při takovém počtu dětí ve třídě je tohle přemýšlení u zodpovědného pedagoga na denním pořádku. Ale když pak vidím, jak se na mne děti těší, chovám je na klíně, povídáme si a máme k sobě blízký vztah, vím, že dělám práci, která má pro mne smysl. To, že děti připravujeme na další stupeň vzdělávání a spousta lidí to nevnímá, myslí si, že učitelky si s dětmi v mateřské škole pouze hrají, jsem již vytěsnila. Dříve jsem pracovala na různých pozicích, ale práce s dětmi mi vyhovuje nejvíce. Když tedy dělám, co mne baví i když je to někdy psychicky náročné, neměnila bych.

2. Co je pro vás stěžejní a na co kladete důraz při výchově předškolního dítěte?

Asi to bude znít jako klišé, ale nejdůležitější je děti opravdu milovat. Tuhle práci podle mne jinak nelze dělat dobře. Pochopitelně, důležité je i dobře dítě připravit na nástup do základní školy, k tomu máme různé plány, ze kterých vycházíme. Ale učitelka i rodič musí prostě vychovávat s láskou, dítě musí cítit důvěru. Dítě musí vědět, že i když se na něj zlobím, něco mu vytknu, pořád jej mám ráda. Když se nad tím teď více zamýšlím, stěžejní je i nastavení mantinelů. Dítě ve výchově potřebuje hranice, v tom máme jistě mnoho společného i s dalšími savci, pokud mládě dělá něco, co nemá, matka je od toho, aby zasáhla a nastavila pravidla. Komunikace je pro výchovu dítěte klíčová. A sama dobře víte, že lépe se vychovávají cizí děti, než ty vlastní... (velmi srdečný smích)

Snažím se na každé dítě koukat stejně, nepřipouštět si, že některé dítě je mi více či méně sympatické, což je přirozené...Snažím se být především spravedlivá a milující učitelka. Myslím si, že dříve než jsem měla vlastní děti jsem byla ve výchově dětí v MŠ jiná, taková spíše naučená ze školy. Dnes, když mám děti vlastní, koukám se na spoustu věcí ve

výchově dětí jinak. Především se snažím být důsledná a myslím, že u vlastních dětí mi právě důslednost činí a činila největší obtíže. Ale tak to mají asi všichni rodiče...(smích)

3. Jaké je to vychovávat dnešní předškolní dítě?

To je velmi složitá otázka, musím se nad ní více zamyslet... (delší pauza)

Asi nebude zásadní rozdíl mezi dnešním předškolákem a předškolákem v době mého dětství...Děti se rodí stále stejné. Spíše se změnila doba, do které se narodily. Na mne měla moje maminka relativně málo času, od jednoho roku jsem již navštěvovala jesle. Tehdy to tak bylo u většiny matek, nástup do práce byl rychlý. Ale nemám pocit, že by mne to nějak poznamenalo, protože to byl daný systém a v jeslích byla většina dětí a od jeslí se děti zase znaly a často se pak sešly v mateřské škole. Mám dodnes kamarády a kamarádky od jeslí nebo ze školky a dodnes je to s některými velmi dlouhé a pevné přátelství. Na druhou stranu moji prarodiče šli do důchodu včas a věnovali mi každou volnou chvíli. Brali si mne často k sobě. Bydleli na vesnici, takže jsem jako dítě měla možnost trávit krásné dětství na venkově. A dodnes na tu dobu vzpomínám velmi ráda. Dnešní děti to mají jiné. Sice s nimi matky mohou zůstat až do jejich čtvrtého roku doma, což si myslím je velmi dobré a důležité, ale i tak jsou dnešní rodiče více vystresovaní, platí vysoké hypotéky a na děti je času méně než dříve... Vidím to dnes a denně všude...Přijde si maminka vyzvednout dceru ve školce a její syn si mezitím hraje s tabletem nebo telefonem, maminka chvátá, protože se chce vyhnout koloně aut a ani nevnímá, že jí dcera ukazuje obrázek, která pro ni nakreslila...Víte, co tím myslím... (shodně pokyvujeme)

Dříve to bylo takové méně uspěchané, klidnější...A to se na celou situaci dívám nejenom jako učitelka, ale také jako matka...Přijít z práce, udělat večeři, úkoly...Se mnou si maminka nebo prarodiče hodně povídali, chodilo se k přátelům a oni k nám, dneska kolikrát nevidím kamarádku co bydlí na druhé straně města několik měsíců, protože má moc práce a málo času...

Takže sice jezdíme na dovolené, máme možnost různého vyžití, děti mají hezké kroužky a mnoho zájmů, ale času jako by jsme pro sebe měli méně a v to mají asi dnešní děti jiné. Pochopitelně tohle vše má vliv na výchovu dítěte... Ale to je názor můj, docela by mne zajímalo, co odpovídají ostatní...

4. V čem se liší dnešní MŠ než v době, kdy jste MŠ navštěvoval(a) Vy?

Když jsem chodila do mateřské školy já, bylo určitě méně pomůcek, to bezesporu. Když jsme si o něčem vyprávěli, vzala nás paní učitelka třeba ven do přírody, dodnes si pamatuji, jak jsem byla fascinována, když našla brouka roháče, všem nám ho ukázala a poté pustila do koruny dubu... Chodili jsme do velké zahrady, kde bylo spousty stromů, které poskytovali spousty podnětů pro dětskou fantazii...Vlastně stačilo málo...všudypřítomná tráva, množství stromů a keřů, dvě houpačky, zahradní sprcha, velké pískoviště...Dnes jsou mateřské školy velmi dobře vybavené, pomůcek je celá řada, také je možné zažádat si pro některé dítě asistenta, díky inklusi je možné mít ve třídě dítě s handicapem nebo nějakým postižením, což si myslím, že je v pořádku a když má u sebe někoho, kdo mu pomůže, je radost vidět, jak dítě ve všech směrech prospívá. Na druhou stranu je na učitelky dnes kladen opravdu velký požadavek co se týče vzdělávání předškolních dětí. Někdy mi připadá, že je vše příliš didaktické, je upřednostňován vyučovací dril před přirozeností. Do systému vzdělávání zasahuje čím dál tím více odborníků, to slovo myslím spíše hanlivě, protože nám opravdu přibýlo nesmyslného papírování. Kolikrát úředníci, co nám dávají různé rady a doporučení vůbec neví, jak to probíhá v praxi...A když se mne takový "odborník" zeptá, kde mám stanovený cíl z výtvarného kroužku, není spokojen s mou odpovědí, protože mým cílem je, aby děti kroužek především bavil a rády tam chodily...A to věčné hodnocení z hodnocení, víte co tím myslím, přes papírování a stálou autoevaluaci jakoby se zapomnělo na samotné děti..."(kroutí hlavou a krčí rameny)

Takže když to shrnu, dříve bylo méně didaktických pomůcek, bylo méně požadavků na vzdělávání, dnes je opravdu MŠ cílenou přípravou pro základní vzdělávání. Když se na to budu dívat zpětně, mně se líbilo prostředí mateřské školy v něčem více, např. zahrada školky, kam jsem chodila, byla pro dítě místem, kde si mohlo hrát, tvořit a mít fantazii. Dnešní školky jsou často přeplněné cvičebními prvky, umělým trávníkem, které jsou vedle sebe namačkány a neumožňují dětem volný prostor k běhání, lezení, vytváření úkrytů... Skoro nikde nejsou stromy, které poskytují nejenom v letním období vítaný stín, ale co všechno se dá pod stromem dětmi vymýšlet...

5. V čem spatřujete smysl výchovy?

Další velmi nelehká otázka, která zní velmi jednoduše...(smích) Víte, všechno, co člověk dělá, by mělo mít v životě smysl. Tedy i výchova by měla být velmi smysluplná. Musím dítě vychovávat, směřovat, aby z něj jednou vyrostl zodpovědný, slušný člověk, který má etické a morální kodexy, které jednou předá dál svým potomkům... Ale to se stále bavíme v rovině, kdy výchova něco ovlivní. Ale co když je výchova věcí pouze doplňkovou, ale mnoho nezmuže? My jsme se ve škole kdysi učili, že výchovou ovlivníme 50%, zbylá polovina je něco, co výchovou ovlivnit nelze, protože člověk to má dané, stejně jako barvu očí či tvar nosu...Co si o tom myslíte vy? (chvíli polemizujeme o tom, kolika procenty lze výchovu ovlivnit)

Vezměte si jenom vlastní děti...Prvorozeného, zcela určitě budete vychovávat jinak, než další děti, asi ne jinak, ale budete k prvnímu dítěti více upjatá, budete mít ze všeho větší obavy než u dalších dětí, to je přirozené...Ale pořád vychovááte v jedné rodině podobným stylem všechny potomky, přesto j každé dítě zcela jiné. Já mám po synovi ještě další dva syny, jednovaječná dvojčata, přesto se každý ze synů projevuje jinak, kolikrát si říkám, jak je to možné...

Mají nastavené stejná pravidla, přesto pouze starší s dvojčat je opravdu klidný, vyrovnaný, rozvážný, nehádá se, nejvíce spolupracuje... Čím je to způsobeno? Výchovou to asi nebude...

6. Jak jsou ve Vaší MŠ děti motivovány a trestány?

Bohužel na některé děti neplatí, že jsou dána pravidla a těch se všichni držíme...

Mým dětem mohu doma dát na zadek, ale dětem v mateřské škole to nelze. Motivace je ve školce asi všude podobná, když se naučíme básničku, do které se dětem zrovna nechce, tak pak bude mít radost maminka, až ji uslyší. Trestáme děti tak, že se třeba posadí u stolečku anebo dělají něco, co je baví až mezi posledními...

7. Myslíte si, že je možné respektovat individualitu každého dítěte (při max. počtu až 28 dětí ve třídě) a z jakého důvodu?

To opravdu možné není, kolikrát vidím, že s některými dětmi bych si chtěla povídat více, více se jim věnovat, protože v kolektivu se moc neprojevují... Bohužel není možné si dát každé dítě stranou a při takovém počtu se mu věnovat individuálně...jsem ráda, když

zapojím do všech řízených činností všechny děti a žádné nevynechám, ale při počtu 28 dětí na třídě jde bohužel individualita stranou...

8. V čem nejvíce spolupracujete při výchově dětí v MŠ s jejich rodiči?

Bez spolupráce učitelky s rodiči by naše práce nešla dělat. Naštěstí mám většinou rodiče, se kterými se spolupracuje velmi dobře. Takže vím, z jakého zázemí dítě pochází, co dělají jeho rodiče, jak moc času na dítě mají, co dítě doma zvládá či nezvládá, tohle všechno s rodiči denně řešíme. Nejvíce a nejlépe se spolupracuje s matkami, které jsou na mateřské dovolené, nikam nechvátají a mají dost času si s učitelkami o dětech popovídat, taky je to většinou v době, kdy ostatní děti jdou už spát, tedy v době po obědě, kdy je opravdu na vše více času...Je dobré vědět, že některé dítě se necítí dobře, je nevyspalé, unavené, "něco na něj leze", že jej něco trápí...Takže nejdůležitější je shodnout se s rodiči, jak dítě vychovávat a v čem má slabé a v čem naopak silné stránky...

9. Domníváte se, že jste dětem vhodným vzorem? Konkretizujte.

Věřím tomu, že ano. Jsem slušný člověk, aspoň se domnívám. Umím projevit svůj názor, svůj souhlas i nesouhlas. Ale také se umím mýlit jako každý člověk a umět říci i před dětmi, že něco nevím, že něčemu nerozumím a přiznat to, myslím, že i to je dobrým vzorem pro děti. Správný vzor pro dítě je někdo, kdo je má rád, nastavuje mantinely, s dětmi se umí zasmát, naslouchá jim...To jestli jím nebo nejím hrachovou kaši, kterou opravdu nesnáším, o žádném vzoru nevypovídá...(smích)

10. Domníváte se, že by mohla profese pedagoga mateřské školy ovlivňovat výchovu jeho vlastních dětí a jak?

Asi ano, o tom už jsme se již zmiňovala. Když jsem ještě své děti neměla, byla jsem taková upjatá, ze všeho více vyjukaná, až příchod mých vlastních dětí mne uklidnil, nebazírují už na maličkostech... A naopak vliv mé profese na výchovu mých dětí? Asi jsem byla pak byla doma více systematická, což mi vytýkal i manžel, že doma nejsem v práci, ale nevím, to se velmi těžko konkretizuje...

11. Co byste chtěl(a) ještě doplnit ve vztahu ke zmiňovaným otázkám?

Myslím, že ne, nic mne zrovna nenapadá...Snad jen to, že dětem stačí opravdu kolikrát tak málo...Vzít je ven, do přírody, cákat se ve vodě, vyprávět jim příběhy z dětství, chytat

žáby...Dospělí by se měli naučit zastavit a nechat některé věci počkat, protože děti rostou doslova před očima a i já mám kolikrát pocit, že jsem mohla dát svým dětem více, že teď už to nedoženu...

R6 - Jindřiška 63 let, SŠ, rozvedená, bezdětná, v MŠ pracovala 40 let (nyní v důchodu)

1. Naplňuje vás práce předškolního pedagoga a z jakého důvodu?

S dětmi jsem vždy pracovala ráda. Možná i proto jsem práci učitelky vykonávala tak dlouho. Dětský svět je jiný, než svět nás dospělých. Děti jsou bezelstné, nezkažené, přirozené, tedy aspoň ze začátku, do určitého věku. Bohužel v soukromém životě se mi nepoštěstilo mít děti vlastní a aspoň při mé profesi učitelky si denně opakuji, jaké štěstí jsem měla, že jsem pracovala s dětmi a kromě toho i s výborným kolektivem. Děti si vybrat nelze, ale s těmi problémy nebývají, to mnohem více s dospělými, rodiči nebo vedením školy...To, že dítě zlobí nebo je prostě více temperamentní, divoké, to není jeho vada, to je jeho přirozenost, kterou pouze dospělý člověk musí korigovat. Vždycky se mi líbily děti, mohu - li to takto říci, které nebyly zcela průměrné, na ty se nedá zapomenout...Všetečné, zvědavé dítě, které se pídí po všem, co ho obklopuje, mne vždycky fascinovalo...(zasní se) Jsou děti, které si budu celý život pamatovat a i díky nim byla moje práce krásná a rozmanitá. Víte, nebylo jednoduché v tehdejší společnosti být rozvedenou a bezdětnou, dnes se na rozvedené nebo bezdětné ženy společnost kouká jinak, ale kdysi jsem si připadala tlakem společenských norem velmi odlišná. Přitom nebylo mým rozhodnutím, nemít dítě, jen to zkrátka příroda neumožní všem...Kdysi jsem se tím, že vlastní dítě mít nikdy nebudu velmi trápila... Možná i díky tomu jsem opravdu milovala svoji práci a brala ji jako nějakou vyšší moc, jako poslání, kdy jsem měla tu možnost s dětmi být tolik let. Neumím si představit, že bych dělala jinou práci, snad kromě dětské sestry na pediatrii. Mám takových zážitků s dětmi, tolik krásných vzpomínek a s některými dětmi se dodnes vídám. Jsou z nich už dospělí lidé, mají vlastní rodiny. I po tolika desítkách let se setkáváme, občas mne navštíví v mém bytě, popovídáme, pochlubí se vlastními dětmi...Něco, co dává mému životu smysl...(dojatě se usmívá)

Ale rozhodně to neznamená to, že práce učitelky mateřské školy je snadná a zvládl by ji každý. To rozhodně ne. Jde o práci velmi zodpovědnou a občas si asi každý pedagog

postěžuje, že jak je už unaven, že je dětí moc a nedá se všem věnovat, jak by si člověk přál. Dále, že jsou na učitele kladeny stále vyšší nároky... Různá školení, nové technologie, tomu už bych já dnes nerozuměla vůbec...Jsem stará škola, ještě taková ta tradiční. Některé pomůcky a interaktivní tabule, internet a jiné už bych nebyla schopna pochopit. Připadá mi, že je toho předáváno dětem zbytečně moc. Chápu, že se musí připravovat na vstup do školy, ale někdy, jako by to bylo na úkor jejich her a bezstarostného dětství... A k tomu všemu si přidejte školský zákon, se stále se měnícími úředníky a ministry, kteří nikdy děti neučili a neví, co to vůbec obnáší, ale rádi a kontrolují nás...Víte, co tím myslím...Mělo by jít hlavně o děti...(krčí rameny)

2. Co je pro vás stěžejní a na co kladete důraz při výchově předškolního dítěte?

Stěžejní při výchově dítěte by mělo být hlavně dítě pochopit...Musím dítě znát, pokud s ním mám pracovat. Myslím, že nejdůležitější je vědět, co konkrétně každé dítě potřebuje, v čem má slabiny a naopak v čem si je jisté. Nejdůležitější ale bude vztah mezi dítětem a mnou - pedagogem. Jde o vzájemnou důvěru, pocit dítěte, že se na mne může obrátit, když bude cokoli potřebovat. K tomu je důležité mít dobrý a otevřený vztah i s rodiči dítěte. Rodič nám svěruje každý den svůj největší poklad a je tedy velmi vhodné, aby se ve výchově rodič s učitelem vzájemně podporovali a doplňovali. Chápu, že jsou někteří rodiče až úzkostliví, ale často tyhle pocity přenáší i na svoje děti a když pláče v září ani ne tříleté dítě po mamince, je to pochopitelné, ale když před dítětem poplává zároveň i maminka, to dobré není...Mnohem víc mi ale vadí, když rodiče říkají dětem, aby nezlobily, nebo si je vyzvednou z MŠ až pozdě...To pak může dítě vnímat jako trest být ve školce, chápete co tím myslím? (kroutí hlavou) Když tedy vaši otázku shrnu a zjednoduším, ve výchově je pro mne zásadní hlavně dítě znát a spolupracovat na jeho výchově s rodiči. Tak nejlépe poznám i prostředí a zázemí, odkud dítě pochází. S většinou rodičů je komunikace velmi dobrá, bohužel není moc času na větší povídání si, protože ráno přebírá učitelka děti, sejde se jich v šatně několik a rodiče většinou spěchají do práce a ve třídě jsou další děti, na které je třeba vidět a dohlížet. S některými rodiči je komunikace obtížná nebo mají pocit, že jejich dítě pouze hlídáme. Pak učitelku potěší, když vidí, že maminka je nadšená z vánoční besídky, kde jejich Anička krásně zpívá koledu a když pak taková maminka přijde a řekne, že se jejich dítě v mateřské škole opravdu hodně naučilo, to opravdu zahřeje na srdci a potěší...

Snažím se o to nic před dětmi nehrát, tedy v souvislosti s mou osobou. Jsem jenom člověk a chci, aby děti viděly, že se umím smát, ale i zlobit, že umím být smutná i veselá. Důležitá je přirozenost. Pamatuji si, když mi umřela maminka a já tehdy jela hned po pohřbu do práce na odpolední službu. Byla jsem uplakaná a sklíčená. Nic jsem před dětmi nehrála, sdělila jsem jim, že jsem smutná, protože mi umřela maminka, že byla stará, ale moc hodná a že se teď na mne sice kouká z nebe, ale stejně se mi po ní stýská...Děti mne pohladily a konejšily a pochopily, že každý máme svá trápení a máme právo všichni na to projevovat své emoce...Také je velmi důležité vnímat každé dítě jednotlivě. Každé dítě je jiné a každé je osobnost. Když je dítě pomalejší, nemohu na něj chvátat. Musím respektovat jeho tempo. Velmi důležitou roli při výchově hraje empatie. Když se do dítěte nedokážu vcítit, těžko pochopím jeho pocity a jeho specifické potřeby...

3. Jaké je to vychovávat dnešní předškolní dítě?

Upřímně, je to opravdu velmi obtížnější než dřív. Dnes se učitelka pomalu bojí zvýšit na dítě hlas, pokud dá výchovně dítěti na zadek a já se takovému trestání v některých případech nebráním, musí to udělat po poradě s rodičem a aby to nikdo jiný neviděl, protože by z toho mohl být pro ni velký problém. Dnešní dítě se má bezhlavě respektovat a já si myslím, že to není zdravé. Když dítě není schopné respektovat ostatní a nebo dělá něco, co čím by mohlo ohrozit své zdraví, kolikrát pouze vysvětlování a napomínání nestačí. V přírodě, když třeba lví mládě neposlechne, jeho matka ho musí usměrnit fyzicky. Můžeme sice polemizovat o tom, že jde jen o zvíře, které není schopné vysvětlit lvíčeti nic slovy, proto ho usměrní tlapou...I přesto si myslím, že plesknutí přes zadek nikoho psychicky nenaruší. Děti jsou stejné, za ty tisíce let se asi v mnohém nezměnily. Jen požadavky a tlak společnosti je vyšší. Dnešní děti se mi zdají více nepozorné, roztěkané. Jen si vezměte kolik různých diagnóz týkajících se poruch chování, pozornosti a jiného dnes se u dětí dnes diagnostikuje. Dost možná byly děti s těmito diagnózami i dříve, ale nikdo to moc neřešil. A možná to bylo lepší... Dítě prostě zlobilo, bylo neposedné a dál to nikdo neřešil. Je pravda, že v mé opravdu dlouhé učitelské praxi mám možnost srovnání. Ale dřív Pepíček opravdu opakovaně zlobil, doma dostal na zadek a v mateřské škole klidně taky. Dnešní Pepíček má nějakou "diagnózu" a je prakticky nedotknutelný. Asi my rozumíte...Víte připadá mi, že v dřívější době bylo spousty věcí více logických než dnes. Kdybych měla být více konkrétní, tak si vezměte jen to, že dnes se děti

nesmí nikde svléknout. Ani na školní zahradě...Přijde mi až úsměvné, že se nemáme děti skoro dotýkat, vadí, když se děti svléknou do naha a běhají po zahradě v létě nahé pod zahradní hadicí. Dřív takové banality opravdu nikdo neřešil. Prostě dříve některé věci byly takové samozřejmé a přirozené a dnes se berou pomalu jako pobuřující či nemravné. A paradoxně je v pořádku, když dětem denně pomáháme s dodržováním hygieny. Další věcí, nad kterou se pozastavím při výchově dnešních dětí je především dnešní doba...Dříve dětem stačilo málo, nepamatuji se, že by se dítě neumělo samo zabavit, pohrát si, stačila panenka, v lese šišky, kamínky. Dnes dítě kolikrát neví s čím a jak si samostatně hrát. Potřebuje do hry zapojit, nasměrovat. Nejsem třeba zastáncem stavění z Lega. Pokud si dítě staví dle sebe, bez předlohy, tak je to ještě v pořádku, ale postavit podle návodu letadlo neposkytá moc prostoru pro dětskou fantazii. Když dáte dítěti množství obyčejných kostek ze dřeva, dokáže si stavět a zapojit se do stavění s kamarády na dlouhou dobu. Dnešní dítě má dle mého názoru zbytečně mnoho podnětů, které ho paradoxně spíše matou než by byly ku prospěchu věci. Já snažím o to, před dětmi nic nehrát, tedy v souvislosti s mou osobou. Jsem jenom člověk a chci, aby děti viděly, že se umím smát, ale i zlobit, že umím být smutná i veselá. Důležitá je přirozenost. Pamatuji si, když mi umřela maminka a já tehdy jela hned po pohřbu do práce na odpolední službu. Byla jsem uplakaná a sklíčená. Nic jsem před dětmi nehrála, sdělila jsem jim, že jsem smutná, protože mi umřela maminka, že byla stará, ale moc hodná a že se teď na mne sice kouká z nebe, ale stejně se mi po ní stýská...Děti mne pohladily a konejšily a pochopily, že každý máme svá trápení a máme právo všichni na to projevat své emoce...Také je velmi důležité vnímat každé dítě jednotlivě. Každé dítě je jiné a každé je osobnost. Když je dítě pomalejší, nemohu na něj chvátat. Musím respektovat jeho tempo. Velmi důležitou roli při výchově hraje empatie. Když se do dítěte nedokážu vcítit, těžko pochopím jeho pocity a jeho specifické potřeby...

4. V čem spatřujete smysl výchovy?

To je těžká otázka. Co je smysl výchovy...(přemýšlí a na delší dobu se odmlčí) Smysl výchovy by měl být asi v tom vychovat z dítěte slušného člověka, který bude jednou zodpovědný za sebe a za vše, co udělá nebo neudělá...Když o tom tak přemýšlím, je to velká zodpovědnost, učitel i rodič mají na bedrech naložený velký náklad...Ale musíme si uvědomit i to, že velký vliv kromě výchovy mají i geny. Krev není voda, jak se říká a

opravdu to platí. Nedávno jsem četla opravdu dobrý článek, kde se autor zabýval myšlenkou vlivu výchovy a tím, co ve výchově již ovlivnit nelze, co má člověk v sobě a je to vrozené. Autor nastínil myšlenku, kdy si například dítě alkoholiků a lidí s nízkým vzděláním adoptují vzdělaní manželé, kteří dítěti dávají příkladnou výchovu, dítě má výborné existenční i citové zázemí. Přesto dítě sotva dostuduje základní školu, má časté výchovné problémy, projevuje se agresivně vůči spolužákům a okolí, velmi brzy začíná s drogami a alkoholem, utíká od rodičů na ulici k jiným pochybným existencím. Dalším příkladem jsou dva adoptovaní sourozenci - dvojčata, kteří jsou rozděleni a každý z nich je vychováván jinak a v jiné rodině. Přesto, až dospějí, budou mít stejné či podobné zájmy, projeví se u nich podobné vlohy pro to či ono, dokonce je možné, že budou mít v budoucnu stejné zaměstnání či politické smýšlení. Jak je to možné, když každý je vychováván jinak? A jak je možné, že příkladná výchova u prvního případu stejně nepomohla? Co tím chtěl autor asi říci? Že všechno výchovou ovlivnit nelze. Moje sestřenice si kdysi osvojila romské dítě. Když si chlapce přivezla domů, nebyly mu ani tři měsíce. Krmila ho Sunarem, vstávala k němu, probděla několik týdnů, když malému rostly zoubky nebo byl nemocný. Chtěla dát dítěti rodinu, když ho vlastní rodiče nechali v ústavě. Příkladně se starala. A na výchově se shodla se svým manželem. Chlapce všichni milovali jako vlastní děti. Kromě něj měli i své dvě děti. Přesto se chlapec projevoval jinak než jejich děti, byl mnohem živější, neposednější, ve škole měl horší prospěch, často lhal, pral se. Přesto moji příbuzní nad jeho výchovou "nezlomili hůl", jen pochopili, že chlapec má sice stejnou výchovu jako jejich další děti, přesto nelze výchovou dítě značně upravit či změnit. Mnoho věcí je daných...(krčí rameny)

5. Jak jsou ve vaší MŠ děti motivovány a trestány?

Dítě by při motivaci hlavně mělo pochopit, že všechno, co se mu třeba teď nechce dělat má nějaký smysl. Proto je třeba dítě motivovat k tomu, že se něco nového naučí, udělá pak tím radost třeba mamince nebo babičce. Když budu konkrétní, tak třeba když se dítě naučí hezky básničku ke Dni matek a přednese ji pak mamince, určitě ji potěší. Žádný pedagog netrestá dítě jen tak. Když tedy dítě opakovaně zlobí a porušuje daná pravidla, je třeba jej potrestat. Když například dítě opakovaně pobíhá po třídě a strká do dětí, ubližuje jim, bere ostatním hračky a vzteká se, dám ho od dětí stranou, posadím ho na židličku, kde mu důrazně připomenou pravidla a to, že dětem se jeho chování nelíbí. Na některé děti

zabírá i vykázání z činnosti, kde vyrušuje do rohu třídy, kde nemá žádné podněty a zde nechám dítě přemýšlet o jeho chování. To se mi dost osvědčilo. A neuškodí u některého opravdu velmi rozparádného dítěte, které upomínám stále, vzít ho stranou a dát mu jednu na zadek. Tato metoda je většinou dost spolehlivá, a když se dohodnu s rodiči, nevidím v tom problém. (směje se)

6. Myslíte si, že je možné respektovat individualitu každého dítěte (při max. počtu až 28 dětí ve třídě) a z jakého důvodu?

Snažím se, ale při tomto počtu je to opravdu velmi nereálné. Respektovat individualitu lze, ale nelze se dětem věnovat tolik individuálně. V počtu tolika dětí to není možné. Kdysi jsem učila na vesnické jednotřídce, kde bylo dětí ve třídě dvanáct. To opravdu znáte každé dítě velmi dobře a hlavně máte prostor se mu věnovat individuálně. Pracovat s malou skupinkou dětí při řízené činnosti nebo s bezmála třiceti dětmi je velký rozdíl.

7. V čem nejvíce spolupracujete při výchově dětí v MŠ s jejich rodiči?

Abych mohla s dítětem dobře pracovat, musím dítě dobře znát. V této oblasti mi nikdo nemůže být více nápomocen než rodič dítěte. Rodič zná dítě nejvíc. Spolupracuje především v tom, že od rodiče vím, jak s dítěte cítí, zda je vyspané či ten den unavené. Je dobré od rodiče vědět, že Pepíčka něco baví a dokáže pracovat samostatně v něčem potřebuje pomoc, jak moji, tak rodičů. Někteří rodiče se radí, jak na výchovu, protože jsou někdy sami bezmocní a hledají rady u nás, pedagogů. Takže popovídat si o dítěti, znát jeho psychiku, jeho náladu, jeho schopnosti, tohle všechno řešíme s rodiči denně. Bez vzájemné spolupráce pedagoga a rodiče by nikdy výchova neprobíhala kvalitně. Někteří rodiče kladou na dítě přemrštěné nároky, ale pedagog není od toho, aby rodiče usměrňoval nebo projevoval svoji nevoli vůči některým názorům rodičů. Jde o to s rodiči vycházet a najít společnou řeč ohledně výchovy dítěte...

8. Domníváte se, že jste dětem vhodným vzorem? Konkretizujte.

Doufám, že ano. Snažím se být přirozená, k dětem láskyplná, spravedlivá, čestná. Ukazuji dětem pravidla, ale já sama se jich také musím držet. A o to se opravdu celá léta snažím. Nemůžu chtít po dítěti, aby dodržovalo pravidla, a já sama je ignorovat. Děti mají občas velmi zvládnuté otázky a ani pedagog nezná na všechny správnou nebo vhodnou odpověď.

Pak je dobré dítěti říci, že prostě nevím, neznám nebo přiznat chybu, dítěti se omluvit. Vše, co chci já po dítěti, musím příkladně i já dodržovat.

9. Co byste chtěl(a) ještě doplnit ve vztahu ke zmiňovaným otázkám?

Snad jen to, že bych dnešním pedagogům přála, aby se řídili při výchově hlavně zdravým rozumem a svou intuicí. Přála bych jim, aby jim do jejich práce tolik nezasahovaly úřady, které mnoho míní a málo vědí...(ironický úsměv)

R7 - Lenka 23 let, VŠ, svobodná, bezdětná, v MŠ pracuje necelý rok

1. Naplňuje vás práce předškolního pedagoga a z jakého důvodu?

Ano, práce s dětmi mne velmi baví, a když se s touto prací teprve seznamuji. Vzhledem k tomu, že vyučuji teprve krátce, je pro mne vše čerstvé a nové. Nastoupila jsem do mateřské školy loni v září. Na třídě jsem se zkušenou paní učitelkou, která mi začátek této profese v mnohém ulehčuje. Jejich cenných rad a přívětivého chování vůči mně si velmi vážím. Bez ní by byl začátek mé pedagogické profese mnohem obtížnější. Víte na škole se dozvíte mnohé, chodí se i na praxe, ale reálně to pak vždy funguje trochu jinak. Ještě jsem mladá a vlastní děti teď neplánuji. Ale vidím, že je hned znát, která učitelka děti má a která ne. Ty s dětmi mi připadají vyrovnanější, možná je to i věkem, takové klidnější a hned tak je při výchově dětí nic nerozhází. Mladé učitelky, já nejsem výjimkou, často nechápou, jak se některé děti chovají, je to dáno tím, že ještě nemají své děti a nemají možnost srovnání s vlastními dětmi. Myslím si, že vychovávat vlastní a cizí děti je velký rozdíl. S cizími je to přeci jenom snazší. Mám o patnáct let mladší sestru a vím, co všechno tropila a jak se moji rodiče urputně snažili její výchovu ustát se zdravým rozumem (bujarý smích)

2. Co je pro vás stěžejní a na co kladete důraz při výchově předškolního dítěte?

Stěžejní při výchově předškolního dítěte by mělo být především pochopit každé dítě jako jednotlivce. Důležitá je důvěra mezi pedagogem a dítětem. Hlavně při nástupu dítěte do mateřské školy se cítí dítě nesvé, není zvyklé fungovat pro něj ve zcela novém prostředí. Netýká se to pochopitelně paušálně všech dětí, některé díky své povaze, temperamentu

nemají z nových věcí a nového prostředí žádné obavy. Ale malé, tříleté nebo často mladší dítě je většinou ostýchavé a musí si na prostředí mateřské školy, nové kamarády a paní učitelky zvyknout. Najednou je ve zcela jiném režimu, než bylo dosud zvyklé a potřebuje pocit bezpečí a empatie. Když pedagog zná slabiny i silné stránky každého dítěte ve třídě, to je dle mne při výchově každého dítěte to nejdůležitější. K tomu je důležitá i dobrá komunikace s rodiči. Oni znají své dítě jako nikdo jiný. Při každodenním kontaktu pedagoga s rodiči dítěte se mnohé pedagog dozví, co mu je pak nápomocné při výchově a vzdělávání dítěte v mateřské škole. Zásadní je, aby se každé dítě cítilo v mateřské škole opravdu dobře. Je nutné dítěti z tohoto důvodu vytvořit vhodné prostředí pro hru i výchovu a dbát o něj. Důležité ve výchově je respektovat individualitu dítěte. A dále zajistit u dětí takové podmínky, aby došlo k rozvoji ve všech oblastech. Nezbytné je při výchově vhodně využívat didaktický materiál. Pedagog by měl umět improvizovat, protože ne vždy se všechno podaří podle plánu...(krčí rameny) Také se domnívám, že nejlépe vychovává pedagog především příkladem. Takže se snažím být dětem co nejvíce vhodným příkladem. Důležitá je v tomto směru i osobnost pedagoga a to, jak umí být empatický a přátelský. Musí zvládat komunikaci jak s dítětem, tak s jeho rodiči. Důležitá je komunikace i mezi pedagogy, kteří se musejí vzájemně doplňovat. Nejdůležitější je, aby se dítě cítilo v mateřské škole opravdu dobře. Je nutné dítěti z tohoto důvodu vytvořit vhodné prostředí pro hru i výchovu a dbát o něj. Důležité ve výchově je respektovat individualitu dítěte. A dále zajistit u dětí takové podmínky, aby došlo k rozvoji ve všech oblastech. Nezbytné je při výchově vhodně využívat didaktický materiál. Pedagog by měl umět improvizovat, protože ne vždy se všechno podaří podle plánu...(krčí rameny) Také se domnívám, že nejlépe vychovává pedagog především příkladem. Takže se snažím být dětem co nejvíce vhodným příkladem. Důležitá je v tomto směru i osobnost pedagoga a to, jak umí být empatický a přátelský. Musí zvládat komunikaci jak s dítětem, tak s jeho rodiči. Důležitá je komunikace i mezi pedagogy, kteří se musejí vzájemně doplňovat.

3. Jaké je to vychovávat dnešní předškolní dítě?

Dnešní předškolní dítě mi připadá roztěkané. Když si jen uvědomím, kolik dětí má u nás ve třídě odborníky diagnostikované různé poruchy chování...(zamyslí se) Domnívám se, že dříve to tak asi nebylo nebo možná ano, ale ne v takové míře. Asi to souvisí s daní za dnešní svět. Žijeme v hodně rychle, stále někam chvátáme a poruchy chování jsou také

svým způsobem civilizační choroby. Vše je dáno životním stylem. Nemyslím si jinak, že je zásadní rozdíl v tom, jaké je dnešní dítě a jaké bylo například před dvaceti, třiceti lety. Dříve nebyla možnost vycestovat, tak děti trávily asi více času se svými prarodiči, rodinou, přáteli...Kdysi byl jediným technickým pokrokem, který se využíval k zábavě televizor...Dnes si běžně tříleté, čtyřleté děti hrají na počítači různé hry, rodiče kolikrát ani neznají obsah takových her, což mi vadí...Takže spíše bych viděla větší rozdíly v dnešní době. Děti mají opravdu mnoho možností, všude jsou různé herny, staví se rodinné zábavné centra, kde děti s rodiči mohou trávit svůj volný čas.

4. V čem se liší dnešní MŠ než v době, kdy jste MŠ navštěvoval(a) Vy?

Dnešní mateřské školy jsou velice dobře vybavené. Když jsem chodila do mateřské školy já, paní učitelka zapisovala do třídnice ručně, dnes se vše dělá v elektronické podobě. Třídy mají své webové stránky, kam se dávají fotografie z různých výletů a akcí. Děti mají možnost navštěvovat v rámci mateřské školy různé kroužky, například angličtinu, keramiku nebo výuku hry na flétnu. K výuce se používají interaktivní tabule, internet, je mnoho pomůcek. Dříve nebylo možné, aby běžnou mateřskou školu navštěvovalo nějaké dítě s handicapem. Dnes, díky inklusi mohou mateřskou školu navštěvovat děti s různými tělesnými či duševními vadami a nikdo se nad tím nepozastavuje. Domnívám se, že dnešní děti jsou na vstup do základní školy díky mateřským školám připraveny velmi dobře.

5. V čem spatřujete smysl výchovy?

Výchova doprovází člověka od nepaměti. Smysl výchovy je smyslem života. Výchova člověka formuje, utváří v něm hodnoty a postoje, ze kterých vychází a čerpá celý svůj život. Když se nad smyslem výchovy zamyslím...(dlouhá pauza) Bez výchovy by člověk nebyl člověkem. Smysl výchovy je předat s nejlepším svědomím a vědomím to, co jsme se my naučili od svých rodičů, ve škole, to co, nás jako člověka zformovalo dál...Pro mne je smysl výchovy to, když z malého, bezbranného, světa neznalého dítěte jednou vyroste člověk, který má svůj názor, je morální, žije podle žebříčku společensky uznávaných hodnot...

6. Jak jsou ve vaší MŠ děti motivovány a trestány?

Motivací je vždy odměna, která přijde v pravý okamžik, posiluje a utvrzuje žádoucí chování. Odměna pochopitelně není něco hmotného, jde o dar sociální - úsměv, projevená radost dospělého, uznání a pochvala. Dítě musí vnímat, že jde o upřímnou odměnu. Dobré slovo, povzbuzení to je motivace. Na druhé straně je ve výchově i ten trest...když dítě trestám, nestačí jen dát trest a za co, je třeba dítěti vysvětlit, proč ho trestám, co bylo na jeho chování nežádoucí. Efektivnější je použití trestu ve spojení s odměnou za žádoucí chování. Děti se pochopitelně snaží trestům vyhnout, protože trestání není příjemné. Důsledkem pak může být lhaní dítěte. Takovéto chování musíme podchytit hned od začátku, například dítěti sdělíme, že se nemusí bát přiznat, protože se na to stejně přijde...Trest by měl napravit škodu, zbránit opakování chyby dítěte, ale hlavně zbavit dotyčného dítěte i viny. Nakonec se musí dítěti vždy odpustit. Vina je odčiněna a už jsme zase všichni kamarádi a máme se rádi. Já trestám pohledem, náznakem fyzického trestu - plácnutím přes ruku, zadek. Nejčastěji však dítě izoluji od ostatních dětí. Vždy dítěti vysvětlím z jakého důvodu je trestané a že netrestám dítě jako takové, pouze jeho chování...

7. Myslíte si, že je možné respektovat individualitu každého dítěte (při max. počtu až 28 dětí ve třídě) a z jakého důvodu?

Myslím si, že velmi, velmi těžko. Je třeba dobře plánovat. Děti se musí rozdělovat při řízené činnosti děti do několika skupin. Rozděluji si tedy děti podle věku i podle jejich schopností a pracovního tempa. Pochopitelně to nelze vždy. Ale když vím, že tahle skupinka dětí je taková, co potřebuje k práci více klidu, tím už respektuji jejich individualitu, tedy spíše individuální pracovní tempo. Při práci to ještě lze. Spíše mne mrzí, že vím, že některé děti si rády s učitelkou povídají samy, chtějí jí samy sedět na klíně...To není možné denně se všemi dětmi a to mne opravdu mrzí...Zrovna dneska koukám na Elišku a vypadá tak posmutněle. Ptám se jí, zda není smutná a zda ji něco netrápí. Pohladím ji po vlasech, ona rychle odpoví, že není smutná a kouká, že by toho chtěla říci mnohem, mnohem více, ale do toho zvoní telefony, přebírám v šatně další děti a ze záchodu na mne další tři volají, že potřebují utřít zadek...Je mi líto mne, že se pořád dívám na hodinky a musím toho každý den tolik stihnout podle plánu...Někdy mám takový pocit, že by děti spíš potřebovaly více chovat na klíně a povídat si než stále plnit činnosti dle programu...Myslím, že nad tím přemýšlí nejedna učitelka...

8. V čem nejvíce spolupracujete při výchově dětí v MŠ s jejich rodiči?

S rodiči je třeba se především na výchově jejich dítěte shodovat. Dále mi rodiče dokreslují informace o dítěti, které potřebuji znát. Dobrým příkladem je zrovna u Elišky. S jejím otcem nebo matkou vždy ráno proberu, jak je Eliška naladěná a odpočatá, protože je v MŠ mezi prvními dětmi, již kolem šesté hodiny ráno každý všední den. Nebýt spolupráce rodičů, měla bych nejasnou představu o děvčeti, které se v prostředí mateřské školy moc neprojevuje: Eliška mluví tiše, kolektiv více dětí nevyhledává, pokud není ve školce její kamarádka Andrejka, vypadá posmutněle. Pouze díky komunikaci s rodiči se dozvím, že Eliška je doma upovídána, ale vystačí si pouze se svým starším sourozencem. Víím, kdy chodí takové dítě spát, co mu činí obtíže, naopak, co jsou jeho silné stránky. Pedagog vychovává dítě v době, kdy chodí rodiče dítěte do práce a rodič navazuje při své výchově na to, jak vychovává pedagog. Důležité je znát dítě, to je určitě základní při spolupráci mezi pedagogem a rodičem. (pokyvuje souhlasně hlavou)

9. Domníváte se, že jste dětem vhodným vzorem? Konkretizujte.

Pevně věřím, že ano. Jsem doufám slušně vychovaná mladá žena, která ctí zákony naší ústavy, chodí k volbám, nepije a nekouří a nelže. (hlasitě se zasměje) Snažím se před dětmi být přirozená. Když mne něco opravdu rozčílí, klidně bouchnu do stolu, zvednu hlas...Myslím si, že dospělý člověk, kterého mají děti rády za to, že se k nim chová upřímně a spravedlivě, snaží se je svědomitě vychovávat a něco naučit je vždy vhodným vzorem.

10. Domníváte se, že by mohla profese pedagoga mateřské školy ovlivňovat výchovu jeho vlastních dětí a jak?

Myslím si, že mít vlastní děti ovlivní práci jakoukoliv. A při práci pedagoga mateřské školy zcela jistě bude vliv mít i na vlastní děti možná i na celou rodinu. Nevím to ze své vlastní zkušenosti, ještě děti vzhledem k svému věku nemám, ale vidím to ve svém okolí...Někteří pedagogové si přenášejí domů podobné výchovné styly, jaké aplikují v prostředí mateřské školy. Rozhodně více dbají na hygienu. Takže více vysvětlují, většinou svoje vlastní dítě neodbydou jako někteří rodiče nepedagogové. I když jsem zažila i kolegyni, která byla v prostředí mateřské školy velmi klidná a doma spíše na děti dokázala zvýšit velmi razantně hlas a klidně i přede mnou dítěti dát na zadek. Chápu to, nesoudím a počkám si, jaký vliv bude mít jednou moje práce na výchovu mých potomků (směje se)

R8 - Markéta 36 let, SŠ, vdaná, dvě děti, v MŠ pracuje 8 let

1. Naplňuje vás práce předškolního pedagoga a z jakého důvodu?

Kdyby mne moje práce nenaplňovala, nemohla bych ji dělat. Po střední škole jsem chvíli v mateřské škole pracovala, ale zkusila jsem i změnit svoji profesi a odešla jsem mimo školství. Dlouho mi to nevydrželo a brzy jsem se zase k dětem do mateřské školy vrátila. Uvědomila jsem si, že práce s těmi nejmenšími dětmi je opravdová radost a i když jde o profesi, která je opravdu nelehká a především velmi zodpovědná. Nejde jen o to, že pořád musíte myslet na to, co s dětmi udělat, jakých plánů se držet, ale i o to, že kromě výchovy dbáte o to, aby se dítěti nic nestalo. Stačí okamžik, chvilka nepozornosti, souhra špatných náhod a nechci ani domýšlet, co všechno by se mohlo stát. Jako matka dvou dětí jsem také neustále ve střehu. Ale je opravdu jiné dohlížet na dvě děti a vychovávat, hlídat a vzdělávat skoro třicet dětí ve třídě. Přesto jde o práci, která mne naplňuje opravdovým smyslem. Podílím se na výchově malého člověka. Mám vliv na tom, jaký jednou bude. To je velmi zodpovědná práce a zároveň i velmi nesnadná. Přesto si většina lidí představuje pod pojmem učitelky mateřské školy spíše nějakou hodnou tetu a myslí si, že je to práce snadná a plná zábavy. Většinou tak smýšlejí lidé, kteří v mateřské škole ještě nemají své potomky. Je to už taková zažitá mylná představa.

2. Co je pro vás stěžejní a na co kladete důraz při výchově předškolního dítěte?

Pedagog by měl umět improvizovat, protože ne vždy se všechno podaří podle plánu...(krčí rameny) Také se domnívám, že nejlépe vychovává pedagog především příkladem. Takže se snažím být dětem co nejvíce vhodným příkladem. Důležitá je v tomto směru i osobnost pedagoga a to, jak umí být empatický a přátelský. Musí zvládat komunikaci jak s dítětem, tak s jeho rodiči. Důležitá je komunikace i mezi pedagogy, kteří se musejí vzájemně doplňovat. Nejdůležitější je, aby se dítě cítilo v mateřské škole opravdu dobře. Je nutné dítěti z tohoto důvodu vytvořit vhodné prostředí pro hru i výchovu a dbát o něj. Důležité ve výchově je respektovat individualitu dítěte. A dále zajistit u dětí takové podmínky, aby došlo k rozvoji ve všech oblastech. Nezbytné je při výchově vhodně využívat didaktický materiál. Pedagog by měl umět improvizovat, protože ne vždy se všechno podaří podle plánu...(krčí rameny) Také se domnívám, že nejlépe vychovává pedagog především příkladem. Takže se snažím být dětem co nejvíce vhodným příkladem. Důležitá je v tomto

směru i osobnost pedagoga a to, jak umí být empatický a přátelský. Musí zvládat komunikaci jak s dítětem, tak s jeho rodiči. Podstatná je i "komunikace i mezi pedagogy, kteří se musejí vzájemně doplňovat..."

3. Jaké je to vychovávat dnešní předškolní dítě?

Děti jsou pořád stejné, aspoň tak situaci vnímám já. Chápu, co se pod touto otázkou skrývá...(usmívá se) Dnešní rodiče jsou jiné, ne děti. A rodiče mají vliv na děti. Dnešní předškolní dítě má většinou velmi zaměstnané rodiče. Vidím denně, jak rodiče stále spěchají, řeší spousty věcí, hypoték a dalšího. Toho asi tolik dříve nebylo. Když jsem byla malá já stačilo mi hrát si s málem. Měla jsem dvě panenky, byl jeden televizní pořad pro děti, večerníček před spaním a jinak jsem si našla čas zabavit se hrou sama. Dnešní dítě má mnoho podnětů ve formě různých konzolí, počítačových her, tabletů...(krčí rameny) Když nad tím tak přemýšlím, dítě si stejně nejlépe vyhraje, vyběhává někde venku. Takže děti se nezměnily, změnily se pouze věci a svět kolem nich.

4. V čem se liší dnešní MŠ než v době, kdy jste MŠ navštěvoval(a) Vy?

Na první pohled je to vybavením. Učebny jsou velmi moderně a kvalitně zařízené, veškeré pomůcky jsou velmi kvalitní a vhodné pro předškolní vzdělávání. Všechny prvky na zahradě odpovídají evropským bezpečnostním předpisům. Ten rozdíl je opravdu markantní. V době, kdy jsem do mateřské školy chodila já nebyly zdaleka takové pomůcky, vybavení a vymoženosti jako jsou dnes. Taky je dnes možné umístit děti s nějakým postižením do běžné mateřské školy. Ve třídě máme pedagogického asistenta, který je nápomocen pedagogům a pomáhá právě dítěti s nějakým postižením. To dříve také nebylo možné. Zásadní rozdíl ale spatřuji v tom, že dnešní mateřská škola je brána jako součást vzdělávacího procesu a jejím cílem je připravit děti na úspěšný vstup do základní školy.

5. V čem spatřujete smysl výchovy?

Smyslem našeho výchovného snažení byl měl být jednou dospělý, slušný člověk, který je zodpovědný za své konání a jednání. Jsou dny a situace, kdy spíše přemýšlím druhým, opačným směrem...(povzdechne si) je vůbec člověk schopen a do jaké míry ovlivnit výchovou chování dítěte? Nad tím uvažuji často v souvislosti s výchovou mých vlastních

dětí. Protože někdy se mohu snažit výchovně působit sebevíc a kýžený výsledek stále nepřichází. Někdy jsem z toho až unavená, přesto vím, že děti nejsou dříví v lese, které si roste jak chce a je třeba vhodnou výchovou je směřovat a korigovat. Mám ten pocit, že výchovou dětí vychovávám nějakým způsobem i sebe...

6. Jak jsou ve vaší MŠ děti motivovány a trestány?

Když dítě opravdu zlobí, vyrušuje, někomu ublíží je třeba mu nejprve vysvětlit, že takové chování je pro mne i pro ostatní děti nepříjemné a nechceme ho už nikdo nadále akceptovat. Pokud dítě i poté stále své chování nemění a pokračuje, přichází na řadu trest. Dobré je dát dítě stranou mimo dětský kolektiv, nejlépe někam, kde nejsou žádné rušivé podněty. Dát dítě stranou a ono si tam může dál hrát není trestem. Přesto znovu dítěti zopakuji, že ho trestám za jeho chování, které se nikomu nelíbí. Tento trest většinou zabírá spolehlivě. Dalším trestem, který volíme v naší třídě je sdělení dítěti, že o jeho nevhodném chování budeme informovat rodiče a že ti z toho stejně jako my budou smutní. trestám dítě i tak, že ho plácnu přes ruku náznakem. Naopak motivace probíhá formou pochvaly, povzbuzení, úsměvu, potlesku. Když se dítě něco naučí, je k tomu motivováno i tím, že z toho bude mít radost maminka...

7. Myslíte si, že je možné respektovat individualitu každého dítěte (při max. počtu až 28 dětí ve třídě) a z jakého důvodu?

Respektovat individualitu dítěte lze, jde pouze o to do jaké míry...(povzdech) Děti je ve třídě opravdu moc. Sama vidím, jak se s dětmi mnohem lépe pracuje, pokud je nás ve třídě kolem dvaceti. Pořád musím myslet na to, zda se zapojují všechny děti a při tak velkém množství mohu ještě tohle zvládnout, otázkou je, zda je to dostatečné...Některé děti potřebují na vše více času, mají své pracovní tempo a jsou třeba stydlivější, plaší. S takovými dětmi by bylo dobré si více povídat, věnovat jim více času, ale to není při takovém množství dětí na třídě technicky možné...A upřímně, jsem opravdu zvědavá až přijdou do mateřských škol děti dvouleté, tam bude potřeba dětem pomáhat se sebeobsluhou... A už tak vysoký počet dětí bude zase muset potlačit své individuální potřeby na úkor velkého kolektivu.

8. V čem nejvíce spolupracujete při výchově dětí v MŠ s jejich rodiči?

Rodič zná své dítě nejlépe, nebo by aspoň měl. Rodič mi zprostředkovává informace ohledně dítěte. Od rodiče vím, jak se dítě projevuje doma, co ho baví a těší, naopak, co rádo nemá a z čeho má obavy. Bohužel často je přes den takový spěch, že prostor k tomu s rodičem pořádně si popovídat je kolikrát až na různých akcích mateřské školy. Častá spolupráce je i při výchovné strategii. Od rodiče vím, co mu na chování dítěte vadí a čím ho motivuje a jak ho trestá. Sešlíme spolu, jak se ten den dítě chovalo, co dělalo, co se mu povedlo, co mu nešlo. Na co by se měli rodiče s dítětem zaměřit. Pochopitelně rodiči to doporučuji, nenařizuji. Někteří rodiče mi dávají volnou ruku k tomu, abych jejich dítě klidně plácla přes zadek...(zasměje se)

9. Domníváte se, že jste dětem vhodným vzorem? Konkretizujte.

Jsem komunikativní typ, práce s dětmi mne baví, mám děti ráda. Nedomnívám se, že pedagog by měl být nevýraznou šedou myškou. Já mám své názory, za kterými si stojím, přesto je nevnučuji každému. Jsem slušný člověk, který pomáhá druhým, přispívám na charitu, jsem empatická, přátelská, neposuzuji lidi podle prvního dojmu. Posledně mi jedna holčička řekla a mne to velmi potěšilo, že až vyroste, chtěla by být jako já a určitě tím nemyslela mé tělesné nedostatky. (smích)

10. Domníváte se, že by mohla profese pedagoga mateřské školy ovlivňovat výchovu jeho vlastních dětí a jak?

Ano, jsem na své děti i rodinu více pedantická a někdy je mi doma zazlíváno, že se chovám, jako bych byla stále ve školce, přestože jsem doma...(směje se) Doma často připomínám, aby si všichni myli ruce a chvíli mi trvá, než se vymaním z role učitelky do role matky a manželky. Myslím si, že učitelská profese ovlivní každého pedagoga, jen nad tím asi nikdo moc nepřemýšlí...Spíš je úsměvné, jak někteří na pedagogy koukají, jako by to nebyli normální lidé s běžnými radostmi a starostmi...Nedávno jsem potkala kolegyni na předzahrádce restaurace a byla tam na kole a pila ovocnou limonádu. Ptala jsem se jí, proč si v tom horku nedá raději pivo...A ona mi na to odvětila, že by to nepůsobilo před lidmi dobře, kdyby si dala jako učitelka alkohol. Chápete, co tím chci říci..?

Příloha č. 7

Tabulka č. 1 – Identifikace respondentů

Označení	Jméno	Věk	Vzdělání	Rodinný stav	Počet dětí
R1	Tereza	40	středoškolské	rozvedená	2
R2	Alena	31	středoškolské	vdaná	2
R3	Jana	37	vysokoškolské	rozvedená	3
R4	Linda	43	středoškolské	vdaná	2
R5	Marcela	39	vysokoškolské	vdaná	3
R6	Jindřiška	63	středoškolské	rozvedená	0
R7	Lenka	23	vysokoškolské	svobodná	0
R8	Markéta	36	středoškolské	vdaná	2